

Univerzita Palackého v Olomouci

Právnická fakulta

Mgr. Martin Schulhauser

**Trestněprávní a kriminologické aspekty trestného činu nedovolená výroba
a jiné nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy**

Rigorózní práce

Olomouc 2021

Prohlašuji, že jsem rigorózní práci na téma *Trestněprávní a kriminologické aspekty trestného činu nedovolená výroba a jiné nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy* vypracoval samostatně a citoval jsem všechny použité zdroje.

V Karviné dne 7. července 2021

Podpis

Trestněprávní a kriminologické aspekty trestného činu nedovolená výroba a jiné nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy

Obsah

Úvod.....	4
1. Trestněprávní část.....	6
1.1. Trestněprávní aspekty trestného činu nedovolená výroba a jiné nakládání s omamnými a psychotropními látkami (OPL) a s jedy	6
1.1.1. Historický vývoj	7
1.1.2. Současná právní úprava	16
1.2. Znaky skutkové podstaty nedovolené výroby a jiného nakládání s OPL	38
1.2.1. Subjekt	38
1.2.2. Subjektivní stránka.....	39
1.2.3. Objekt.....	40
1.2.4. Objektivní stránka	41
1.2.5. Vývojová stadia trestného činu	43
1.3. Komparace s dalšími tzv. drogovými trestnými činy	45
1.3.1. Přechovávání OPL a jedy (§ 284).....	45
1.3.2. Nedovolené pěstování rostlin obsahující OPL (§ 285)	48
1.3.3. Výroba a držení předmětu k nedovolené výrobě OPL (§ 286)	51
1.3.4. Šíření toxikomanie (§ 287).....	53
2. Kriminologická část	55
2.1. Problematika užívání drog v ČR	55
2.1.1. Druhy drog.....	55
2.1.2. Užívání omamných a psychotropních látek.....	58
2.2. Trestné činy nedovolená výroba a jiné nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy	60
2.2.1. Dělení trestných činů	60
2.2.2. Trestná činnost na poli nedovolené výroby a jiného nakládání s OPL 2019.....	60
2.3. Prevence kriminality	67
2.3.1. Protidrogová politika na úrovni EU.....	69
2.3.2. Protidrogová politika na úrovni státu.....	71
2.3.3. Protidrogová politika na úrovni krajů a obcí.....	75
Závěr	77
Seznam literatury	80

Úvod

Problematika drog, jejich užívání a drogové trestné činnosti je v současné době velmi aktuální. Přestože k užívání a distribuci drog docházelo i v minulosti, v současné není možné konstatovat, že by se počet tzv. drogových trestných činů snížil. Tato práce se zaměří na konkrétní trestný čin, a to trestný čin nedovolené výroby a jiného nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy, který definuje § 283 trestního zákoníku. Vzhledem ke skutečnosti, že je tento trestný čin řazen do tzv. drogových trestných činů (kromě uvedeného ustanovení drogové trestné činy tvoří ještě přechovávání omamné a psychotropní látky a jedu dle § 284 trestního zákoníku, nedovolené pěstování rostlin obsahujících omamnou nebo psychotropní látku dle § 285 trestního zákoníku, výroba a držení předmětu k nedovolené výrobě omamné a psychotropní látky dle § 286 trestního zákoníku a šíření toxikomanie dle § 287 trestního zákoníku), bude se práce soustředit nejen na uvedený trestný čin, ale také na jeho komparaci s ostatními drogovými trestnými činy. Práce pojedná o trestném činu výroby a jiného nakládání s psychotropními a omamnými látkami a jedy z hlediska právního v první a z hlediska kriminalistického ve druhé části.

Nejprve bude ovšem stručně vysvětlena historie právního ukotvení trestného činu nedovolené výroby a jiného nakládání s omamnou a psychotropní látkou, v jejímž rámci bude poukázáno na nejdůležitější historické právní normy, ať už se jedná o trestní zákon z roku 1852 či o trestní zák. č. 140/1961, ale i další zákonné akty jako např. zák. č. 128/1923 Sb., o provádění Mezinárodní opiové konvence ze dne 23. ledna 1912, vyhlášené pod čís. 159 Sb. z. a. n. z roku 1922.

Hlavní pozornost v trestněprávní části bude věnována samotné skutkové podstatě zkoumaného trestného činu, jeho kvalifikované skutkové podstatě a budou nastíněny problémy aplikace tohoto ustanovení a na základě judikatury bude odlišena základní a kvalifikovaná skutková podstata, ale také budou stanoveny základní rozdíly mezi trestným činem výroby a jiného nakládání s omamnými a návykovými látkami a s jedy v komparaci s ostatními trestnými činy spadajícími do tzv. drogových trestných činů.

Druhá část práce se zaměří na kriminologické aspekty trestného činu výroby a jiného nakládání s omamnými a psychotropními látkami a vyloží nejprve v teoretické rovině problematiku tohoto trestné činu a následně se zaměří na situaci v ČR, kdy na základě studia statistik a analýz sestaví komplexní rozbor současné problematiky tzv. drogových trestných činů s důrazem na trestný čin dle § 283 trestního zákoníku.

V další části kriminologického výkladu bude soustředěna pozornost na prevence tohoto typu kriminality tak, že bude nejprve teoreticky nastíněna problematika prevence kriminality

a následně pak bude pozornost věnována jednotlivým typům prevence a jejímu zastřešení. Budou vyloženy hlavní nástroje protidrogové prevence na mezinárodní úrovni, unijní úrovni, státní úrovni, ale i na regionální úrovni.

Práce se bude opírat o současné, ale i starší právní předpisy, a to především při výkladu historické části, dále o judikaturu, komentáře k trestnímu zákoníku (např. P. Šámala trestní zákoník, nebo A. Draštína a spol. Komentář k trestnímu zákoníku) i odborné publikace jako je např. kniha J. Jelínka Trestní právo hmotné a další. V případě kriminologické části vyjde práce v případě teoretického uchopení problematiky z literatury jako je např. kniha T. Gřivny, M. Scheinosta a I. Zoubkové Kriminologie nebo J. Zapletala s názvem Prevence kriminality. Při analýzy současného stavu budou použity především výroční zprávy Národní protidrogové centrály (Národní protidrogová centrála: Výroční zpráva 2019, dostupné z WWW: <https://www.policie.cz/clanek/vyrocní-zpravy-annual-reports-jahresbericht.aspx>). V případě prevence kriminality se pak práce zaměří na jednotlivé politiky a strategie, ať už se jedná o Protidrogovou strategii EU na roky 2021–2025, na klíčové aktéry protidrogové politiky v ČR, jako je Radu vlády pro koordinaci protidrogové politiky, ale pozornost bude věnována i úloze, kterou v protidrogové politice hrají krajské a obecní úřady.

1. Trestněprávní část

Trestněprávní část práce se zaměří na historický vývoj trestného činu výroby a jiného nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy. Bude identifikováno, kdy začalo být jednání postihováno jako trestné a jak se vyvíjela jeho právní úprava. Následně bude pozornost zaměřena na skutkovou podstatu tohoto trestného činu a budou vyloženy jednotlivé aspekty nedovolené výroby, ale i jiného nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy, především dovoz, vývoz, průvoz, nabídnutí, prodej apod. Práce se dále soustředí i na samotnou podstatu tohoto trestného činu, a to na definici, co jsou omamné látky, co jsou psychotropní látky a jedy. Bude vysvětlen pojem prekurzor a tyto pojmy budou zasazeny do právního rámce zákonných a podzákonných norem.

Důležitou součástí trestněprávní části pak bude tvořit komparace jednotlivých drogových trestných činů, což jsou kromě trestného činu nedovolené výroby a jiného nakládání s omamnými a psychotropními látkami ještě přechovávání omamné a psychotropní látky a jedu, nedovolené pěstování rostlin obsahující omamnou nebo psychotropní látku, výroba a držení předmětu k nedovolené výrobě omamné a psychotropní látky a jedu a šíření toxikomanie. Je bezesporu logické, že uvedené trestné činy spolu do značné míry souvisejí a v některých, ne ojedinělých, případech se pachatelé budou dopouštět více trestných činů uvedených výše, ale právě cílem komparace trestného činu nedovolené výroby a jiného nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy, který je možné považovat za základní skutkovou podstatu k ostatním uvedeným trestným činům, je vymezit základní rozdíly mezi těmito skutkovými podstatami.

Práce se dále soustředí na výklad subjektu, subjektivní stránky, objektu a objektivní stránky trestného činu nedovolené výroby a jiného nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy a na výklad základní i kvalifikované skutkové podstaty tohoto trestného činu. Stranou pozornosti nezůstanou ani vývojová stádia uvedeného trestného činu.

1.1. Trestněprávní aspekty trestného činu nedovolená výroba a jiné nakládání s omamnými a psychotropními látkami (OPL) a s jedy

Výrobu a nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy je možné vystopovat až do antiky, nicméně již od této historické doby byla určitá snaha státních orgánů podobný obchod dostat pod kontrolu a určitým způsobem ho regulovat. Není cílem této práce pojednat o vývoji trestného činu výroby omamných a psychotropních látek jejich prodeji apod. od antiky, případně od středověku, nicméně pro pochopení současné právní regulace je žádoucí pozastavit se nad vývojem této trestné činnosti na území České republiky, a především nad právní úpravou, která tuto činnost regulovala.

1.1.1. Historický vývoj

Omamně a psychotropní látky lidstvo užívalo pravděpodobně již od pravěku, nicméně je třeba konstatovat, že do centra pozornosti státních a církevních orgánů se dostaly až v novověku – především v souvislosti s procesy s čarodějnicemi, které dle obžalob užívaly omamných látek jako součást svých rituálů. Jako trestný čin tedy nebyla vymezená nedovolená výroba a jiné nakládání s omamnými a psychotropními látkami, ale trestným činem bylo čarodějnictví, což s omamnými látkami do značné míry souviselo. Dle Práv městských Království českého bylo čarodějnictví v případě mužů trestáno stětím mečem, pro ženu byl trest upálení zaživa. Nicméně nakládání s psychotropními látkami – přestože do značné míry je možné odvodit, že se jednalo o jednu z činností, která se jedincům obviněných z čarodějnictví připisovala – takto explicitně v žádném právním předpise uvedeno nebylo.

Nicméně ono „čarování“, které údajní čarodějové a případně čarodějnice provozovali, přestože je samozřejmě nutné dodat, že ne všichni obvinění z tohoto zločinu se dopouštěli činů protiprávních nebo alespoň společensky ohrožujících, zahrnovalo sběr léčivých či omamných bylin a jejich přípravu. V té době se jednalo převážně o směsi blínu, durmanu nebo jiných rostlin vyvolávající halucinace. Jak uvádí Nožina a Vaněček: *„Vysoký obsah trapanových alkaloidů je příznačný pro rulík zlomocný. Jejich obsah se liší v různých částech rostliny, kořen obsahuje až 1,5 % alkaloidů, list 0,3 – 1,2 % alkaloidů a semena asi 0,8 %. Převládá atropin (racemát hyoscyaminu) a hyoscyamin v poměrně malém množství je dále přítomen i skopolamin a belladonnin. Už od starověku se jednalo o často používaný jed, předností byla dostupnost rostliny, vysoký obsah účinné složky a snadné dávkování. Stačilo přidat do jídla či nápoje několik bobulek a podat je „nepohodlné“ osobě. Ve Středověku byl v Evropě rulík považován za rostlinu stvořenou a opatrovanou samotným ďáblem. I u nás četné lidové pověry spojovaly rulík a jeho jedovaté vlastnosti přímo s ďáblem.“*¹

Na našem území je možné mluvit o užívání psychoaktivních látek v rámci lidového léčitelství, nicméně v novověku je třeba poukázat i na fenomén alchymie, které zahrnovala také, dle dnešního výkladu, výrobu a jiné nakládání s omamnými a psychotropními látkami. Velmi užívanou mezi alchymisty byla mandragora (*Mandragora officinarum*), která obsahovala alkaloidy (hyoscyamin a skopolamin) a v menší míře atropin, což znamená, že mandragora měla halucinogenní účinky, a proto se jí kromě alchymie užívalo i v lékařství.²

¹ NOŽINA, Miroslav, VANĚČEK, Miloš, *Mandragora, morfin, kokain drogový problém v českých zemích v dobách habsburské monarchie a v předválečném Československu*, Praha: KLP, 2009, s. 28–29.

² Tamtéž, s. 32.

Mezi lékaři a lékárníky se v novověku stalo velmi populární opium. Kolem 16. století se rozšířilo především *laudanum*, což byla tinktura, která byla de facto alkoholovým roztokem opia, která byla v době raného novověku dostupná ve všech lékárnách v Evropě. Následně v 16. století se do Evropy díky Portugalcům a jejich kontaktům s Orientem dostal hašiš.³

Nicméně je třeba říci, že právní úprava se do 19. století zaměřovala spíše na nebezpečné látky, tedy jedy, do kterých byly v některých případech zahrnuty i látky dnes klasifikované jako omamné či psychotropní. Čin nakládání s jedy je trestný již dle obecného zákona trestního z roku 1852. Tento zákoník se stal základem nejen rakouského, ale později československého trestního práva. Byl podle E. Vlčka „*novelou trestního zákoníku z roku 1803 a lišil se od něj hned v několika směrech: pojednával již jen o právu hmotném a ponechal procesní právo zvláštní úpravě, zlikvidoval některé feudální přežitky, na rozdíl od zákoníku z r. 1803 rozlišuje již nejen zločiny a přestupky, ale i přečiny.*“⁴

Trestní zákon z roku 1852 stanovil v § 361: „*Kdo, nemaje výslovného dovolení od vrchnosti, obchod vede v utrejchu neb v jakém koli jiném jedu, a nebo ve zboží (tovaru) takovém, které zvláštními předpisy pokládá se jedu za rovné, dopustí se přestupku, a potrestán býti má, jestliže následující paragrafově v sobě žádných zvláštních ustanovení trestu nezavírají, pokutou peněžitou od pěti až do padesáti zlatých, anebo vězením od jednoho až do osmi dnů.*“⁵

Podle tehdejší právní úpravy se jedy dělily do čtyř kategorií. První z nich byly hmoty a preparáty, které se užívaly k technickým účelům a které mohli prodávat pouze obchodníci a výrobci chemikálií, kteří k tomu měli povolení, za předpokladu, že jedy potřebovali ke své živnosti a zároveň za předpokladu, že dodržovali relevantní předpisy. Do této první kategorie spadaly především oxidy a kyseliny (např. dusičnan stříbrný používaný na odstraňování bradavic, kyanovodík a další). Do druhé kategorie patřily látky, které se využívaly k výrobě léků, a směly být distribuovány jen kupcům majícím povolení nebo lékárníkům. Do této kategorie patřily domácí i cizí jedovaté rostliny např. lilek černý, durman obecný apod.⁶ Ve třetí kategorii byly „*hmoty a preparáty, jichž příprava a prodej jedině lékárníkům dovoleny jsou a jež kupci nesmějí ani míti ani prodávati, jakož jsou rudy otrušičné všeho druhu a jiné.*“⁷

³ Tamtéž, s. 35.

⁴ VLČEK, Eduard, *Dějiny trestního práva v českých zemích a Československu*, Brno: Masarykova univerzita 2004. ISBN 80-210-3506-4, s. 31.

⁵ *Zákon trestní o zločinech, přečinech a přestupcích pro císařství Rakouské vydaný dne 27. května 1852, č. 117 říš. Zák., se zákonem o tisku, s jinými zákony, nařízeními a rozhodnutími nejv. soudu v příčině práva trestního vydanými, jakož i s abecedním rejstříkem*. V Praze: Tiskem a nákladem dra. Edvarda Grégra, 1873.

⁶ ŠKARDA, Jakub, *Obecný zákon trestní daný dne 27. května 1852, s dodatkem daným dne 17. prosince 1862, zákon o lichvě a řád tiskový, kromě všech jiných zákonů a nařízení sem náležitých*. Praha: I. L. Kober 1863, s. 144.

⁷ Tamtéž, s. 145.

Čtvrtou kategorií pak tvořily látky, které mohly být prodávány, aniž by se musely dodržovat nařízení platná pro prodej jedy, ale tyto látky mohly prodávat pouze osoby, které je náležitě uchovávaly. Tuto kategorii tak tvořila např. lučavka, kyselina siřná, modrá skalice, octan olovitý atd., nicméně jednalo se o látky, které byly vyhodnoceny jako méně nebezpečné, než byly látky v prvních třech kategoriích.

Trestní zákoník z roku 1852 dále stanovil konkrétní tresty, jež měly být uděleny těm subjektům, pokud nařízení o nakládání s jedy nedodržovaly. Trestní zákoník (1852) tak rozlišoval případy, kdy obchodníci nakládali a obchodovali s jedy, aniž by měli povolení, nicméně dbali zákonů a nařízení o jejich skladování, uchovávání apod. (§ 362 zák. č. 117/1852 ř. z.). Při prvním spáchání tohoto přestupku jim byl zabaven jed a dána pokuta v rozmezí 25–100 zlatých. Nicméně pokud se přestupku dopustili opakovaně, pokuta se zdvojnásobila a hrozilo jim současně vězení v délce jednoho měsíce, případně i zabavení živnosti.⁸

Zatímco § 361 zák. č. 117/1852 ř. z. hovoří o tom, že „*kdo vede obchod v utrejchu neb v jakém koli jiném jedu a nebo ve zboží (tovaru) takovém, které se zvláštními předpisy pokládá jedu za rovné*“ má být potrestán pokutou od 5 do 50 zlatých, z dikce § 362 nevyplývá, že by pokuta a případné vězení včetně odebrání živnosti v případě opakování přestupku platilo v i pro látky pokládané zvláštními předpisy „*jedu za rovné*“.

Dle § 363 zák. č. 117/1852 ř. z. byly stanoveny trestní sankce za to, že by obchodník nebo kramář prodával jedy bez povolení a zároveň by nedbal nařízení vztahující se na nakládání s jedy, v takové případě byly stanoveny dva druhy trestů. Na jedné straně toto ustanovení rozlišovalo skutečnost, že obchodník prodával jedy delší dobu, za toto provinění hrozil trest tuhého vězení od jednoho do tří měsíců, v případě, že by ale někdo jeho jednáním přišel o život, byl aplikován § 335 zák. č. 117/1852 ř. z., který trestal usmrcení tuhým vězením v délce 6 měsíců až jednoho roku nebo ublížení na zdraví („*těžké uškození na těle lidském*“) vězením od jednoho do šesti měsíců.⁹

Zákon dále trestal i podomní obchod s jedy, a to konkrétně v § 364 zák. č. 117/1852 ř. z. Toto ustanovení trestního zákona bylo v souladu s patentem o obchodě podomním, protože

⁸ *Zákon trestní o zločinech, přečinech a přestupcích pro císařství Rakouské vydaný dne 27. května 1952, č. 117 říš. Zák., se zákonem o tisku, s jinými zákony, nařízeními a rozhodnutími nevj. soudu v příčině práva trestního vydanými, jakož i s abecedním rejstříkem.* V Praze: Tiskem a nákladem dra. Edvarda Grégra, 1873, s. 323.

⁹ *Zákon trestní o zločinech, přečinech a přestupcích pro císařství Rakouské vydaný dne 27. května 1952, č. 117 říš. zák., se zákonem o tisku, s jinými zákony, nařízeními a rozhodnutími nevj. soudu v příčině práva trestního vydanými, jakož i s abecedním rejstříkem.* V Praze: Tiskem a nákladem dra. Edvarda Grégra, 1873, s. 283.

císařský patent z 4. září 1852 stanovil, že „*obchod [míněno v tomto kontextu obchod podomní – pozn. autora] se nesmí vésti s léky, drahokamy, zlatem*“.¹⁰

Dále trestní zákon z roku 1852 stanovil tresty i za neopatrné nakládání s jedy při jejich prodeji. Skutkovou podstatou tak bylo nedodržování nařízení pro nakládání s jedy a k zavinění stačila nedbalost.¹¹

Zároveň bylo dvorským dekretem z 5. února 1835 uzákoněno, že jed může být lékárníkem nebo jím oprávněnou osobou vydán tomu, kdo má lékařské nařízení. Kdo by porušil toto nařízení, byla mu trestním zákonem (dle § 366 zák. č. 117/1852 ř. z.) stanovena peněžitá pokuta ve výši od pěti do padesáti zlatých, při opakování tohoto činu mu byla zabavena živnost.¹²

Dále bylo stanoveno, že jedy se musely uchovávat odděleně od ostatního zboží, a zároveň musela být zachována přísná hygienická pravidla (např. dle dvorského dekretu z 23. července 1835 „*nádobí, kterého se užívá při prodeji jedu, k žádnému jinému účelu užíváno býti*“¹³). Kdo tato pravidla porušil, byl, pokud se tohoto přečinu dopustil poprvé, potrestán pokutou ve výši 5–25 zlatých, při opakovaném porušení mohl být uložený peněžitý trest až zdvojnásoben.

Posledním ustanovením, které se týkalo nedovoleného obchodu nebo protizákonného zacházení s jedy, byl § 370 zák. č. 117/1852 ř. z. Toto ustanovení postihovalo nedbalost nebo úmysl při zacházení s jedy v případě, že byly porušeny předpisy o zacházení s jedy, popř. nebyl dodržen postup jejich přepravy.¹⁴ Zde bylo třeba dodržet např. vyhlášku c. kr. místodržitelství dne 12. října 1857, číslo 51029, č. 47. zems. zák., „*jížto se pro Čechy nové činí ustanovení, týkající se zapakování utrejchu (arseniku), kdy se má rozesílati*.“¹⁵

¹⁰ ŘEZNÍČEK, Karel, *Abecední sbírka zákonů říšských a zemských jakož i nařízení pro Markrabství moravské vydaných, kterou sestavil pro moravské občanstvo vůbec, zvláště pak pro obecní starosty, sekretáře a jiné úřednictvo Karel Řezniček*, Praha: Karel Řezniček 1889.

¹¹ ŠKARDA, Jakub, *Obecný zákon trestní daný dne 27. května 1852, s dodatkem daným dne 17. prosince 1862, zákon o lichvě a řád tiskový, kromě všech jiných zákonů a nařízení sem náležitých*. Praha: I. L. Kober 1863, s. 147.

¹² *Zákon trestní o zločinech, přečinech a přestupcích pro císařství Rakouské* vydaný dne 27. května 1852, č. 117 říš. zák., se zákonem o tisku, s jinými zákony, nařízeními a rozhodnutími nejv. soudu v příčině práva trestního vydanými, jakož i s abecedním rejstříkem. V Praze: Tiskem a nákladem dra. Edvarda Grégra, 1873, s. 324.

¹³ *Zákon trestní o zločinech, přečinech a přestupcích pro císařství Rakouské* vydaný dne 27. května 1852, č. 117 říš. zák., se zákonem o tisku, s jinými zákony, nařízeními a rozhodnutími nejv. soudu v příčině práva trestního vydanými, jakož i s abecedním rejstříkem. V Praze: Tiskem a nákladem dra. Edvarda Grégra, 1873, s. 324.

¹⁴ ŠKARDA, Jakub, *Obecný zákon trestní daný dne 27. května 1852, s dodatkem daným dne 17. prosince 1862, zákon o lichvě a řád tiskový, kromě všech jiných zákonů a nařízení sem náležitých*. Praha: I. L. Kober 1863, s. 152.

¹⁵ *Zákon trestní o zločinech, přečinech a přestupcích pro císařství Rakouské* vydaný dne 27. května 1852, č. 117 říš. zák., se zákonem o tisku, s jinými zákony, nařízeními a rozhodnutími nejv. soudu v příčině práva trestního vydanými, jakož i s abecedním rejstříkem. V Praze: Tiskem a nákladem dra. Edvarda Grégra, 1873, s.326.

Pokud jde o začátky užívání omamných a psychotropních látek v českých zemích, je nutné konstatovat, že tyto látky se sem ve větší míře dostávají koncem 18. a v 19. století, kdy do českého prostředí proniká např. hašiš nebo opium. Jsou dokonce známy i pokusy Jana Evangelisty Purkyně s drogami. Např. v roce 1815 experimentoval J. E. Purkyně s opiem a poznamenal si: „*Pokud se týká bližší charakteristiky tohoto pocitu, je možní připomenout onen pocit, kdy člověk větší lačnost či slabší žaludek pocituje; toliko je tento pocit nesrovnatelně silnější a zaryvá se do všech svalových nervů. Zároveň se objevila taková deprese mysli, že jsem se stále jen myšlenkami na smrt zaobíral a potřeboval jsem všechny duševní síly, abych svůj stav navenek neprozradil.*“¹⁶ Nicméně v 19. století se objevil nový přípravek, který se velmi rozšířil díky četným válečným konfliktům, ve kterých bylo zraněno mnoho vojáků, kteří následně byli léčeni tímto přípravkem, a to bylo morfium. V českých zemích se tato droga rozšířila během prusko-rakouské války.

Fenomén závislosti na morfinu popisuje profesor psychiatrie Karel Kuffner v roce 1900 následujícím způsobem: „*Dle našich ústavních zkušeností morfinismus u nás nenabyl značného rozšíření. Což se dá vysvětlit tím, že jeho pařeníštěm jsou vůbec blahobytnější vrstvy společenské.*“¹⁷ Po skončení první světové války se užívání drog, především kokainu, stalo módní záležitostí hlavně mezi pražskými umělci a herci. Nicméně, jak uvádí M. Nožina, „*v ČSR byl vyráběn kokain v malém: v policejních protokolech je často citována firma Heisler z Chrástu, s jejímiž produkty překupníci drog čile obchodovali.*“¹⁸ Během první republiky však výroba, přeprava nebo distribuce drog ještě nebyly zařazeny mezi trestné činy (po celou dobu první republiky platil v stále trestní zákoník z roku 1852).

Pokud jde o omamné látky, jejich výroba ani prodej nebyly v 19. století dle rakouské, resp. rakousko-uherské právní úpravy pokládány za trestné. Nicméně v 19. století se relativně rychle rozšířilo opium a jak uvádí E. Bayer, stalo se opium v 19. století lidovou drogou. „*Lékaři předepisovali stovky variant laudana, opia proti neštovicím, úplavici, choleře, dně, moru, spalničkám, průjmů, astmatu, epilepsii, angině, horečnatým onemocněním, zraněním, zlomeninám či amputacím. Lehké opiové přípravky byly dokonce v lékárnách jako přípravky pro děti na spaní a proti kašli.*“¹⁹ Dokonce od 40. let 19. století byly vyráběny tzv. frankfurtské tabletky, směs cukru a opia, které byly předepisovány malým dětem. Od roku 1827 firma E. Merck & Co. vyráběla lék „Merck s Cocain“ od roku 1867 „Merck s Morphin.“

¹⁶ NOŽINA, Miroslav, VANĚČEK, Miloš, *Mandragora, morfin, kokain drogový problém v českých zemích v dobách habsburské monarchie a v předválečném Československu*, Praha: KLP, 2009, s. 76.

¹⁷ Tamtéž, s. 86.

¹⁸ Tamtéž, s. 55.

¹⁹ Tamtéž, s. 68.

V roce 1918 došlo k rozpadu Rakouska-Uherska a ke vzniku Československa. Pokud jde o trestní právo, ale vlastně o celý právní systém, byly recepční normou, tedy zák. č. 11/1918 Sb., který vyslovil kontinuitu československého práva s rakousko-uherským právem, tedy v oblasti trestního práva v českých zemích platil zákoník č. 117/1852 ř. z. a na Slovensku trestní zákon z roku 1878 a zákon o přestupcích 1879.²⁰

Celkově lze konstatovat, že nakládání s jedy je dle trestního zákona č. 117/1852 ř. z., který byl následně inkorporován do československého právního systému, považováno za přečin, nikoli tedy zločin, proto jsou skutkové podstaty nedovoleného nakládání s jedy nebo obchodování s jedy uvedeny v části páté uvedeného zákona. Přečiny se od zločinů lišily tak, že mohly být spáchány i z nedbalosti, což odpovídá i skutkovým podstatám přečinů nakládání s jedy.²¹

Do roku 1918 se šetřením drogových deliktů zabýval IV. departement Policejního ředitelství v Praze. Tento útvar měl na starosti veřejnou bezpečnost, pod kterou také spadaly drogové delikty. Tyto trestné činy řešilo samozřejmě i četnictvo a v případě dovozu spadaly dovoz a vývoz omamných látek do kompetence finanční stráže.

Situace během doby první republiky (1918–1938) reagovala na vývoj na poli výroby a distribuce drog a v roce 1923 byl vydán zák. č. 128/1923 Sb., o provádění Mezinárodní opiové konvence ze dne 23. ledna 1912, vyhlášené pod čís. 159 Sb. z. a. n. z roku 1922.²² Tento zákon podrobil úřednímu dozoru výrobu, vývoz a prodej omamných látek (§ 1), nicméně porušení tohoto zákona bylo trestáno jako přestupek, za který hrozila pokuta až do výše 20 000 Kč (zároveň bylo stanoveno, že v případě nezaplacení pokuty hrozí trest odnětí svobody v délce až 3 měsíce). Výše uvedený zákon se ovšem neukázal v průběhu 20. a 30. let příliš účinný, protože v dokumentu Ministerstva spravedlnosti z roku 1933 je uvedeno: *„Lze předpokládati, že mnoho dalších případů obchodu s omamnými jedy se vůbec nedostalo k vědomí úřadů a že jest rozsah tohoto podlounného obchodu ještě větší, než jaký vyplývá z úředního konstatování hlášených případů. Tento zneklidňující fakt zasluhuje bedlivé pozornosti, uváží-li se, že podlounné obchodování omamnými jedy dotýká se přímo zdravotního základu obyvatelstva republiky, jenž*

²⁰ VLČEK, Eduard, *Dějiny trestního práva v českých zemích a Československu*, Brno: Masarykova univerzita 2004. ISBN 80-210-3506-4, s. 36.

²¹ SALÁK, Pavel jr., *Vojenské trestní právo*, In: SALÁK, Pavel, TAUCHEN, Jaromír a kol.: *Československé trestní právo v proměnách věků (sborník příspěvků)*, Brno: Masarykova univerzita 2009, s. 182.

²² Zákon č. 128/1923 Sb., o provádění Mezinárodní opiové konvence ze dne 23. ledna 1912, vyhlášené pod čís. 159 Sb. z. a. n. z roku 1922. Beck-online [online]. Dostupné z WWW: <https://www.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=onrf6mjzgizv6mjshawta>.

*by byl vážně ohrožen, kdyby nešváru tajného užívání narkotik nebylo zpočátku účelně členěno.*²³

Zákon z roku 1923 ustanovil, že dozor nad výrobou, distribucí, dovozem a prodejem drog mají mít úřední lékaři politických úřadů první instance, resp. následně ministerstvo veřejného zdraví a tělesné výchovy. Nelegální obchod s drogami byl dle výše uvedeného zákona pouze přestupek a jako postih za jeho spáchání stanovil pokutu do výše 20 000 Kč, v případě nezaplacení pak až tříměsíční trest odnětí svobody.²⁴

O šestnáct let později, ještě před začátkem druhé republiky, byl přijat tzv. opiový zákon (zák. č. 29/1938 Sb. z. a n., kterým se provádějí Mezinárodní opiová úmluva ze dne 23. ledna 1912, vyhlášená pod č. 159/1922 Sb. z. a n., Mezinárodní opiová úmluva ze dne 19. února 1925, vyhlášená pod č. 147/1927 Sb. z. a n., a Úmluva o omezení výroby a úpravě distribuce omamných látek ze dne 13. července 1931, vyhlášená pod č. 173/1933 Sb. z. a n.). Dle § 1 zák. č. 29/1938 Sb. z. a n. bylo stanoveno, že výroba, distribuce, zpracování, obchod, dovoz nebo rozvoz se podrobují úřednímu dozoru. Zároveň zde byly stanoveny základní pojmy a bylo nařízeno, že k výrobě omamných látek je třeba zvláštního povolení. *„Na základě opiového zákona byla zavedena povinnost zapisovat drogy do zvláštních (tzv. opiových) registrů, a to jak v případě velkoobchodu, tak maloobchodu. Všechny lékárny musely v těchto registrech zaznamenávat drogy vydané na lékařské předpisy.*“²⁵ Přestupky výše uvedeného zákona se trestaly dle § 18 a, pokud se nejednalo o trestný čin, bylo možné za ně uložit peněžní pokutu ve výši 500 – 50 000 Kč nebo vězení v délce od 24 hodin do pěti měsíců.²⁶

Po celou dobu 20. a 30. let 20. století byla snaha o vytvoření nového trestního zákona, ale k jeho přijetí po celou dobu trvání první československé republiky nedošlo. Nový trestní zákon byl přijat až v 60. letech 20. století jako zák. č. 140/1961 Sb., trestní zákon, který už uváděl mezi trestnými činy nedovolenou výrobu a držení omamných prostředků a jedů. Pokud jde o omamné látky, nebyl trestní zákoník z roku 1961 první právní normou, která by tuto problematiku upravovala. Je třeba ještě zmínit trestní zákon č. 86/1950, který byl účinný od

²³ NOŽINA, Miroslav, VANĚČEK, Miloš, *Mandragora, morfin, kokain drogový problém v českých zemích v dobách habsburské monarchie a v předválečném Československu*, Praha: KLP 2009, s. 259.

²⁴ Tamtéž, s. 72.

²⁵ Tamtéž, s. 73.

²⁶ Zákon č. 29/1938 Sb. z. a n., kterým se provádějí Mezinárodní opiová úmluva ze dne 23. ledna 1912, vyhlášená pod č. 159/1922 Sb. z. a n., Mezinárodní opiová úmluva ze dne 19. února 1925, vyhlášená pod č. 147/1927 Sb. z. a n., a Úmluva o omezení výroby a úpravě distribuce omamných látek ze dne 13. července 1931, vyhlášená pod č. 173/1933 Sb. z. a n. (opiový zákon). Beck-online [online], [27. 2. 2021]. Dostupné z WWW: <https://www.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=onrf6mjzgm4f6mrzfuya>.

1. srpna 1950 do 1. 1. 1962, kdy nabyl účinnosti nový trestní zákon, tedy zák. č. 140/1961 Sb. V zák. č. 86/1950 Sb. byl popsán trestný čin (§ 197) nedovolená výroba a držení omamných prostředků a jedů, který postihoval případy, kdy jedinec bez povolení vyrobil, dovezl, vyvezl nebo jinému opatřil omamný prostředek nebo jed. Za tento trestný čin bylo možné udělit trest odnětí svobody až na tři léta, případně i trest peněžití. Kvalifikovanou skutkovou podstatou pak bylo spáchání trestného činu dle § 197 odst. ve značném rozsahu nebo způsobení smrti jiného.

V 60. letech 20. století zároveň dochází k rozšíření skutkové podstaty trestného činu nedovoleného nakládání s jedy o výrobu a držení omamných látek. Dle § 187 trestního zákona tak bylo stanoveno, že „*kdo bez povolení vyrobí, doveze, vyveze, jinému opatří nebo přechovává omamné prostředky nebo jedy, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta nebo nápravným opatřením nebo peněžitým trestem.*“²⁷ Odnětím svobody na dvě léta až osm let byl dle uvedeného paragrafu potrestán pachatel v případě, že trestný čin byl spáchán v rámci organizované skupiny, získá-li takovým činem značný prospěch nebo způsobí těžkou újmu na zdraví nebo smrt. Dále § 188 zák. č. 140/1961 Sb. stanovil, že „*kdo vyrobí sobě nebo jinému opatří anebo přechovává předmět způsobilý k nedovolené výrobě omamných prostředků nebo jedů, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta nebo nápravným opatřením nebo peněžitým trestem nebo propadnutím věci.*“

Pokud jde o uvedené nápravné opatření jako trestní sankce, uvádí P. Zeman k tomuto institutu následující: „*Nápravné opatření bylo až do roku 1990 druhem trestu, jehož podstata spočívala v tom, že odsouzenému se po dobu až jednoho roku strhávala až čtvrtina z odměny za práci (mzdy) a připadala státu. Soud mohl rovněž na dobu výkonu trestu nařídít změnu zaměstnání odsouzeného a uložit mu na tuto dobu i jiná přiměřená omezení.*“ Podle trestního zákoníku z roku 1961 měl být seznam omamných prostředků součástí vyhlášky ministerstva spravedlnosti, nicméně až do roku 1967 byl tento seznam ve vyhlášce ministerstva zdravotnictví a v uvedeném roce byla vydána ministerstvem spravedlnosti a ministerstvem zdravotnictví vyhláška č. 57/1967. Tato vyhláška obsahovala v příloze nejen vlastní seznamy (Seznam zvláště nebezpečných jedů, Seznam ostatních jedů, Seznam omamných látek), ale obsahovala také úpravu povolení k zacházení se zvláště nebezpečnými jedy a omamnými látkami, výdeje (prodeje) jedů, žiravin a omamných látek a evidenci o zacházení s nimi.

V souvislosti s vývojem, rozšířením a distribucí omamných a psychotropních látek, se vyvíjela i právní úprava. V 80. letech 20. století byl seznam nebezpečných jedů a omamných látek uvedených ve vyhlášce č. 57/1967 nejprve doplněn společnými vyhláškami ministerstva

²⁷ Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon (vyhlášení znění). Zákony pro lidi [online], [cit. 24. 2. 2021]. Dostupné z WWW: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1961-140/zneni-0>.

zdravotnictví a ministerstva spravedlnosti č. 146/1980 Sb. a č. 127/1984 Sb. a následně byl tento seznam nahrazen novou právní úpravou. Vyhláška ministerstva spravedlnosti č. 244/1988 Sb. stanovila, že seznam omamných prostředků a jedů pro účely trestního zákona bude nadále obsažen ve zvláštnímu předpisu, kterým bylo nařízení vlády č. 192/1988 Sb. Zároveň vyhláška č. 244/1988 Sb. v § 1 odst. 2 stanovila, že takovým omamným prostředkem není látka, se kterou se pod odborným dohledem zachází k účelu léčení, mírnění, prevenci nebo diagnóze chorob. Seznam omamných látek byl uveden v příloze č. 3 uvedeného nařízení vlády.²⁸

Výše uvedená ustanovení platila až do roku 1999, kdy vyhlášky byly nahrazeny zák. č. 167/1998 Sb., který ve znění pozdějších předpisů platí dodnes. Potřeba upravení této problematiky zákonným předpisem byla vtělena do důvodové zprávy, která uváděla, že *„kompetence příslušných úřadů k povolování zacházení s návykovými látkami a k jejich vývozu a dovozu je založena toliko podzákonným předpisem, takže neodpovídá čl. 26 odst. 2 Listiny základních práv a svobod, podle níž lze podmínky a omezení pro výkon určitých činností stanovit zákonem.“*²⁹

Česká republika musela dodržovat závazky, které pro ni plynuly z mezinárodního práva, v tomto případě především z tzv. protidrogových úmluv. Mezi nimi je třeba zmínit Jednotnou úmluvu o omamných látkách sjednanou 31. března 1961 v New Yorku, kterou 31. července podepsala i Československá republika, nicméně s výhradami k některým článkům (vyhláška ministra zahraničních věcí č. 47/1965 Sb.) ve znění Protokolu o změnách Jednotné úmluvy o omamných látkách z roku 1972 (sdělení ministerstva zahraničních věcí č. 458/1991 Sb.), který vstoupil pro Československou republiku v platnost dne 4. července 1991.³⁰

Kromě výše uvedené mezinárodní smlouvy je třeba ještě zmínit Úmluvu o psychotropních látkách z roku 1971 (dle vyhlášky ministra zahraničních věcí č. 62/1989 Sb.), která vstoupila pro Československo v platnost dne 11. ledna 1989, a Úmluvu OSN proti nedovolenému obchodu s omamnými a psychotropními látkami z roku 1988 (sdělení ministerstva zahraničních věcí č. 462/1991 Sb.), která vstoupila pro Československo v platnost dne 2. září 1991.

Do této problematiky ještě zasáhla zákonná úprava zákona o péči o zdraví lidu (zák. č. 20/1966 Sb.), který v § 82 stanovil, že *„vláda vydá nařízením předpisy o jedech a látkách škodlivých zdraví. Předpisy vydané k provedení tohoto zákona upraví též otázky*

²⁸ ZEMAN, Petr, Vývoj právní úpravy některých prostředků odhalování a stíhání drogové kriminality po roce 1990, In: *Trestněprávní revue* 2/2007, s. 36 an.

²⁹ Důvodová zpráva k návrhu zákona č. 167/1998 Sb., o návykových látkách a o změně některých dalších zákonů

³⁰ *Jednotná úmluva o omamných látkách*. Ministerstvo zahraničních věcí [online], [cit. 5. 5. 2021]. Dostupné z WWW: www.mzv.cz.

*pohřebnictví.*³¹ Následně na základě tohoto ustanovení bylo vydáno nařízení vlády Československa č. 192/1988 Sb., které uvádělo v příloze seznam těchto látek (pro Slovensko bylo vydáno vládní nařízení č. 206/1988 Sb.).³²

Ustanovení trestního zákona o omamných látkách platilo ve výše uvedené podobě až do novely č. 174/1990 Sb. Tato zpřísnila trest za dovezení, vyvezení, přechovávání nebo obstarání omamné nebo psychotropní látky, když za horní hranici odnětí svobody stanovila tři roky (místo původních dvou let). Zároveň zvýšila i horní hranici odnětí svobody v případě přitěžujících okolností (spáchání trestného činu v organizované skupině, způsobení těžké újmy na zdraví) na deset let a mezi tyto přitěžující okolnosti zařadila jako písm. c) „*spáchá-li takový čin na osobě mladší než 18 let*“.

1.1.2. Současná právní úprava

V současné době trestní zákoník zakotvuje neoprávněnou výrobu a nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy v § 283 trestního zákoníku. Tento paragraf stanoví, že „*kdo neoprávněně vyrobí, doveze, vyveze, proveze, nabídne, zprostředkuje, prodá nebo jinak jinému opatří nebo pro jiného přechovává omamnou nebo psychotropní látku, přípravek obsahující omamnou nebo psychotropní látku, prekursor nebo jed, bude potrestán odnětím svobody na jeden rok až pět let nebo peněžitým trestem.*“

Tento trestný čin do trestního zákoníku (zák. č. 40/2009 Sb.) zařadil uvedenou skutkovou podstatu mezi trestné činy nejen z důvodu historických, tedy v návaznosti na předchozí trestní úpravu, ale také v souvislosti s mezinárodními smlouvami, kterými je česká republika vázána. Jedná se především o *Jednotnou úmluvu o omamných látkách* (vyhlášení č. 47/1965 Sb.), *Úmluvu o psychotropních látkách* (vyhlášení 62/1989 Sb.) a *Úmluvu OSN proti nedovolenému obchodu s omamnými a psychotropními látkami* (sdělení č. 462/1991 Sb.).

Pokud jde o *Jednotnou úmluvu o omamných látkách* a *Úmluvu o psychotropních látkách*, oba dokumenty mezinárodního práva stanovují podmínky pro kontrolu drog a vymezují mantinely pro obchod s nimi. Zároveň Jednotná úmluva o omamných látkách nařizuje, aby jednotliví signatáři ve svých právních a ústavních systémech vytvořili opatření „*mutná k tomu, aby pěstování, produkce, výroba, těžba, příprava, držba, nabídka, dání do prodeje, distribuce, koupě, prodej, dodání z jakéhokoliv titulu, zprostředkování, odeslání, tranzit, doprava, dovoz a vývoz omamných látek, neodpovídající ustanovením této Úmluvy*“ a zároveň, aby činy, které jsou v rozporu s touto Úmluvou, „*byly považovány za trestné činy,*

³¹ Zákon č. 20/1966 Sb. Zákony pro lidi [online], [cit. 24. 2. 2021]. Dostupné z WWW: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1966-20/zneni-0?text=%C2%A7%2082>.

³² NOVOTNÝ, Oto, *Trestní právo hmotné. 2. Zvláštní část*, Praha: Codex 1992. ISBN 80-901185-1-8, s. 88.

jsou-li spáchány úmyslně, a aby na vážné případy byly vyměřeny přiměřené tresty, zejména vězení nebo jiné tresty odnětí svobody.“

Úmluva OSN proti nedovolenému obchodu s omamnými a psychotropními látkami v čl. 3 přímo stanoví trestné činy, které mají jednotlivé strany této úmluvy promítnout do svého právního řádu. Trestným činem je tak výroba, zhotovování, extrahování, příprava, nabídnutí, nabídnutí za účelem prodeje, rozšiřování, prodej, dodávání za jakýchkoliv podmínek, překupnictví, převoz, tranzitní přeprava, převážení, dovoz či vývoz jakékoliv omamné nebo psychotropní látky, porušující ustanovení Úmluvy, dalším trestným činem pak má být pěstování opiového máku, kokainových keřů nebo rostlin Cannabis za účelem výroby omamných látek v rozporu s ustanoveními Úmluvy z roku 1961, přechovávání, nebo nákup kterékoliv omamné nebo psychotropní látky, přeměna nebo převod majetku, pokud je známo, že tento majetek byl získán v důsledku nelegálního obchodu s drogami.

V souvislosti s mezinárodními dokumenty je třeba také zmínit *Jednotnou úmluvu proti nezákonnému obchodu s omamnými a psychotropními látkami* z roku 1988, ke které Československo přistoupil v prosinci 1989. Cílem této úmluvy bylo rozšířit spolupráci mezi smluvními stranami v oblasti nedovoleného mezinárodního obchodu s omamnými a psychotropními látkami. V čl. 3 Jednotná úmluva proti nezákonnému obchodu s omamnými a psychotropními látkami stanoví, že smluvní strany přijmou taková opatření, která jsou nezbytná k tomu, aby jako trestné činy, pokud jsou spáchány úmyslně, byly činy jako výroba, zhotovování, příprava, nabídnutí, omamné a psychotropní látky, pěstování opiového máku, přechovávání nebo nákup konopí, zhotovení nebo dovezení látky určené k výrobě omamné a psychotropní látky, zhotovení nebo výroba materiálu, který je k výrobě omamné nebo psychotropní látky použit.

Omamné a psychotropní látky nejsou v trestním zákoníku definovány, ale je možné je dovodit ze zák. č. 167/1998 Sb., o návykových látkách a o změně některých dalších zákonů. Dle tohoto právního předpisu se návykovými látkami myslí omamné látky a psychotropní látky uvedené v přílohách č. 1 až 7 nařízení vlády o seznamu návykových látek. V nařízení vlády č. 463/2013 Sb., o seznamech návykových látek, jsou v Příloze č. 1 obsaženy seznamy omamných látek. Omamné látky jsou takové látky, u kterých je nebezpečí chorobného návyku a vzniku psychických změn. Mezi omamné látky patří např. kokain, opium, morfin, heroin atd.³³ Psychotropní látkou pak je taková látka, která ovlivňuje psychiku člověka.

³³ ŠÁMAL, Pavel a kol., *Trestní zákoník: Komentář*, Praha: C. H. Beck, 2012, s. 1381.

Dle nařízení vlády č. 463/2013 Sb. ze dne 18. prosince 2013 jsou návykové látky rozděleny do osmi kategorií, kdy kategorie 1–3 jsou omamné látky a v přílohách 4–7 jsou psychotropní látky. Seznam látek v příloze č. 8 je seznam vybraných látek, pro které zákon určil speciální zacházení.

V příloze 1 jsou uvedeny látky: acetorfin, acetyl-alfa-methylfetantanyl, acetylmethadol, alfacetylmethadol, alfameprodin, alfamethadol, alfamethylthiofentanyl, alfa-methylthiofentanyl, alfaprodin, alfentanil, allylprodin, anilredirín, benzethidin, benzylmorfin, betacetylmethadol, beta-hydroxyfentanyl, Beta-hydroxymethylfentanyl, Betameprodin, Betamethadol, Betaprodin, Bezitramid, Dextromoramid, Diampromid, Diethylthiambuten, Difenoxin, Difenoxylát, Dihydroetorfin, Dihydromorfin, Dimenoxadol, Dimefeptanol, Dimethylthiambuten, Dioxafetyl-butyát, Dipipanon, Drotebanol, Ekgonin, Ethylmethylthiambuten, Etonitazen, Etoxidin, Fenadoxon, Fenampromid, Fenazocin, Fenomorfan, Fenoperidin, Fentanyl, Furethidin, Hydrokodon, Hydromorfinol, Hydromorfon, Hydroxypethidin, Isomethadon, Karfentanil, Klonitazen, Kodoxim, Koka – list, Kokain, Koncentrát z makoviny, Konopí extrakt a tinktura, Konopí pro léčebné použití, Levofenacylmorfan, Levomethorfan, Levomoramid, Levorfanol, Metazocin, Methadon, Methadon - meziprodukt, Methyl-desorfin, Methyl-dihydromorfin, Metopon, Moramid meziprodukt, Methylthiofentanyl, Morferidin, Morfin, Morfin methobromid, Morfin-N-oxid, Desmethylprodin, Myrofin, Nikomorfin, Noracymethadol, Norlevorfanol, Normethadon, Normorfin, Norpipanon, Opium, Oripavin, Oxykodon, Oxymorfon, Parafluorfentanyl, Pheneridin, Pethidin, Pethidin, meziprodukt A, Pethidin, meziprodukt B, Pethidin, meziprodukt C, Piminodin, Pintramid, Proheptazin, Properidin, Racemethorfan, Racemoramid, Racemorfan, Remifentanil, Sufentanil, Tapentadol, Thebain, Thebakon, Thiofentanyl, Tilidin, Trimeperidin.

Výše uvedené látky, případně takové přípravky, které uvedené látky obsahují, dle zák. č. 167/1998 Sb., o návykových látkách ve znění pozdějších předpisů, mohou bez povolení k zacházení nabývat, pozbývat a skladovat pouze osoby poskytující lékařskou péči, a to pouze pro provoz lékáren. Dále tyto látky mohou zneškodňovat, pokud nejsou pouze skladovány, pouze osoby oprávněné k tomu podle zvláštního zákona a zároveň uvedené přípravky mohou připravovat do lékových forem v lékárnách lékárníci nebo farmaceutičtí asistenti pod dohledem lékárníka.

Zároveň je třeba konstatovat, že tyto látky mohou být bez povolení k zacházení užívány pouze k poskytování zdravotních služeb a nabývat, pozbývat a skladovat je mohou pouze takové osoby, které jsou poskytovateli zařízení poskytující sociální služby, případně poskytující

veterinární péči a služby. Dále tyto látky mohou předepisovat lékaři při poskytování zdravotních služeb ve zdravotnických zařízeních a v zařízeních poskytujících sociální služby. Mohou být bez povolení používány pro terapeutické účely lékaři nebo jinými zdravotními pracovníky ve zdravotních zařízeních lůžkové a ambulantní péče. Dále mohou být tyto látky dle lékařem vyplněného a podepsaného recepturního tiskopisu i fyzické osoby.

Dále látky uvedené v příloze 1 nařízení vlády č. 463/2013 Sb. ze dne 18. prosince 2013 (§ 11) smějí být dopravovány pouze v uzamykatelných kovových kontejnerech nebo ve speciálně konstruovaných zavazadlech, která jsou opatřena zámkovým mechanismem nebo v uzavřeném prostoru dopravních prostředků, které jsou upraveny tak, aby nemohlo dojít k úniku těchto látek mimo uzavřený prostor. V případě přepravy těchto látek je požadavek uvedeného nařízení vlády na dopravce, aby zajistil, že tyto látky budou pod nepřetržitým dohledem ostrahy a dopravní trasy při jejich přepravě nesmí být zveřejňovány a musí být neustále měněny. Zároveň při dopravě musí být tyto látky označeny takovým způsobem, aby bylo možné zjistit, že se jedná právě o látky a přípravky výše specifikované, ale zároveň toto označení musí být takového charakteru, aby nepovolané osoby nebyly schopné zjistit, co se přepravuje.

K dovozu těchto látek je nutné povolení Ministerstva zdravotnictví ČR, nicméně v případě látek specifikovaných v příloze 1 nařízení vlády č. 463/2013 Sb. ze dne 18. prosince 2013 se toto povolení nevyžaduje dle § 21 odst. 1 písm. e) „*k dovozu hromadně vyráběných léčivých přípravků obsahujících návykové látky uvedené v příloze č. 1, 2, 5, 6, 7 nebo 8 nařízení vlády o seznamu návykových látek, anebo léčivých přípravků s obsahem uvedené látky kategorie 1, pokud jsou dováženy jednotkami Armády České republiky po ukončení nebo omezení jejich působení v zahraničí jako zůstatek zásoby, kterou byly pro svoji činnost vybaveny.*“

Zároveň v případě látek, které jsou uvedené v příloze 1 nařízení vlády č. 463/2013 Sb. ze dne 18. prosince 2013 platí ohlašovací povinnost pro osobu provozující lékárnou, která je stanovena v § 27 zák. č. 167/1998 Sb. Tato ohlašovací povinnost spočívá v tom, že osoba provozující lékárnou musí předávat Státnímu ústavu pro kontrolu léčiv každý rok do konce února hlášení za uplynulý rok o stavu a zásobách těchto návykových látek. Zároveň při ukončení činnosti lékárnou pak musí do 30 dnů od ukončení předat zprávu Státnímu ústavu pro kontrolu léčiv. Ohlašovací povinnost o uvedených látkách platí i pro veterinární ústav, který tuto zprávu předává Ministerstvu zdravotnictví.

Příloha č. 2 nařízení vlády č. 463/2013 Sb. ze dne 18. prosince 2013 obsahuje následující látky: Acetyldihydrokodein, Dextropropoxyfen, Dihydrokodein, Ethylmorfin, Folkodin, Kodein, Nikodikodin, Nikokodin, Norkodein, Propiram.

Na omamné látky obsažené v příloze 2 se vztahuje podobná regulace jako na omamné látky v příloze č. 1. Nicméně na rozdíl od přípravků uvedených v příloze 1 nařízení vlády č. 463/2013 Sb. ze dne 18. prosince 2013, je možné tyto látky v omezeném množství bez povolení přepravovat v prostředcích mezinárodní dopravy. Zároveň se pro tyto látky nevyžaduje vývozní povolení v případě vývozu omezeného množství takových přípravků, popř. léčiv s obsahem těchto přípravků.

Příloha č. 3 nařízení vlády č. 463/2013 Sb. ze dne 18. prosince 2013 obsahuje následující látky: Desomorfin, Acryloylfentanyl, Acetylfentanyl, Etorfin, Heroin, Ketobemidon, Konopí, Pryskyřice z konopí.

V případě látek vyjmenovaných v příloze 3 nařízení vlády č. 463/2013 Sb. ze dne 18. prosince 2013, mohou být tyto látky „*použity pouze k omezeným výzkumným, vědeckým a velmi omezeným terapeutickým účelům vymezeným v povolení k zacházení. Ostatní návykové látky a přípravky je obsahující mohou být použity pouze k terapeutickým, vědeckým, výukovým, veterinárním účelům nebo i k jiným účelům na základě povolení Ministerstva zdravotnictví.*“ V případě dopravy takových látek platí obdobná přísná ustanovení, jako v případě látek obsažených v příloze 1.

Příloha č. 4 nařízení vlády č. 463/2013 Sb. ze dne 18. prosince 2013 obsahuje seznam následujících látek: AB-CHMINACA, AB-FUBINACA, AB-PINACA, 4-Acetoxy-N-methyl-N-ethyltryptamin, o-Acetylpsilocin, o-Acetylpsilocin, ADB-CHMINACA, ADB-FUBINACA, AMB-FUBINACA, AMB-CHMICA, 5-Aminopropylindol, APICA, APINACA, Methedron, BMDP, 2-Brommethkathinon, 3-Brommethkathinon, 4-Brommethkathinon, Bromo-Dragonfly, Butylon, 2-Chloramfetamin, 3-Chloramfetamin, 4-Chloramfetamin, 4-Chlor-N-butylkathinon, 2-Chlorethkathinon, 3-Chlorethkathinon, 4-Chlorethkathinon, 4-Chlorisobutyrfentanyl, 2-Chlormethamfetamin, 3-Chlormethamfetamin, 4-Chlormethamfetamin, 2-Chlormethkathinon, 3-Chlormethkathinon, 4-Chlormethkathinon, 2-Chlorpentedron, 3-Chlorpentedron, 4-Chlorpentedron, 4-Chlor- α -pyrroldinovalerofenon, CUMYL-4CN-BINACA, Cyklopentylfentanyl, Cyklopropylfentan, Dimethoxyethylthiofenethylamin, Dimethoxypropylthiofenethylamin, Deschlorketamin, Despropionyl-2-fluor fentanyl, Despropionyl-4-fluor fentanyl, Dibutylon, Diclazepam, Diethyltryptamin, Difenidin, 5-Dihydrobenzofuranpyrovaleron, Dimethoxyamfetamin, p-Methyl-4-methylaminorex, Dimethylheptyltetrahydrokanabinol, 2,3-Dimethylmetkathinon,

2,4-Dimethylmetkathinon , 3,4-Dimethylmetkathinon, Dimethyltriptamin, Brolamfetamin, 2,5-Dimethoxy-4-chloramfetamin, Dimethoxyethylamfetamin, Dimethoxymetamfetamin, 2,5-Dimethoxy-4-jodamfetamin , Dimethylon, Methkathino, Ephylon, Etizolam, Ethylfenidát, 2-Ethylmethkathinon, 3-Ethylmethkathinon, 4-Ethylmethkathinon, N-ethylnorpentedron, Etryptamin, 2-Fluoramfetamin, 3-Fluoramfetamin, 4-Fluoramfetamin, 5F-ADBICA, 5F-AMB-PINACA, Fentanyl butanamid analog, 3F-Fenmetrazin, 4F-Fenmetrazin, 4-Fluorbutyrfentanyl, 2-Fluorethkathinon, 3-Fluorethkathinon, 4-Fluorethkathinon, 2-Fluorfentanyl, 3-Fluorfentanyl, 4-Fluorisobutyrfentanyl, 2-Fluormetamfetamin, 3-Fluormetamfetamin, 4-Fluormetamfetamin, 2-Fluormethkathinon, 3-Fluormethkathinon, 4-Fluormethkathinon, 4-Fluormethylfenidát, 4-Fluorpentedron, 5F-MDMB-PINACA, Furanylfentanyl, 4-Hydroxy-N-methyl-N-ethyl tryptamin, 4-Hydroxy-N-methyl-N-isopropyl tryptamin, Hydroxytenamfetamin, (iso)Butyryl-F-fentanyl N-benzyl analog, Joddimethoxyfenethylamin, Kathinon, (+)-Lysergid (LSD, LSD-25), Methoxfenidin, Methoxyacetylfentanyl, 2-Methylamfetamin, 3-Methyl amfetamin, 4-Methylamfetamin, 2-Methyl-N,N-dimethylkathinon, 3-Methyl-N,N-dimethylkathinon, 4-Methyl-N,N-dimethylkathinon, m-Chlorfenylpiperazin, Tenamfetamin, Ethyltenamfetamin, Ethylon, Methyltenamfetamin, MDMB-CHMICA, MDMB-FUBINACA, 2,3-Methyl endioxymethkathinon, 3,4-Methylendioxyprovaleron, 2-Methylethkathinon, 3-Methylethkathinon, 4-Methylethkathinon, 4-Methylmetkathinon, 5-MeO-AMT, 4-Methoxybutyrfentanyl, 5-MeO-DALT , 3-Methoxy fencyklidin, Meskalin, Methoxetamin, Methylaminorex, α -Methylfentanyl butanamid analog, 2-Methyl-N-ethylnorpentedron, 3-Methyl-N-ethylnorpentedron, 4-Methyl-N-ethylnorpentedron, Methylon, 2-Methylmetamfetamin, 3-Methylmetamfetamin, 4-Methylmetamfetamin, 2-Methylmetkathinon, 3-Methylmetkathinon, Methoxytenamfetamin, Methylthienylpropamin, 2-Methylthioamfetamin, 3-Methylthioamfetamin, 4-Methylthioamfetamin, Mexedron, Naftylprovaleron, N-methyl-2-aminoindan, OCfentanyl, o-Desmethyltramadol, Parahexyl, Eticyklidin, Pentedron, p-Fluorfenylpiperazin, Methoxyamfetamin, Methoxymetamfetamin, Psilocybin, Psilocin, α -Pyrrolidinohexanofenon, α -Pyrrolidinoisohexanofenon, Rolicyklidin, Salvinorin A, Tenocyklidin, 1-(3-Trifluormethylfenyl)piperazin, Tetrahydrofuranfentanyl, Tetrahydrokanabinol, TH-PVP, Trimethoxyamfetamin, Trimethoxyamfetamin-2, 2,4,6-Trimethoxyamfetamin, Valerylfentanyl.

V případě látek vyjmenovaných v příloze 4 nařízení vlády č. 463/2013 Sb. ze dne 18. prosince 2013, mohou být tyto látky „použity pouze k omezeným výzkumným, vědeckým a velmi omezeným terapeutickým účelům vymezeným v povolení k zacházení. Ostatní návykové látky

a přípravky je obsahující mohou být použity pouze k terapeutickým, vědeckým, výukovým, veterinárním účelům nebo i k jiným účelům na základě povolení Ministerstva zdravotnictví.“ V případě dopravy takových látek platí obdobná přísná ustanovení, jako v případě látek obsažených v příloze 1, tedy zacházení s nimi je velmi obdobné způsobu zacházení s látkami vyjmenovanými v příloze č. 3 nařízení vlády č. 463/2013 Sb. ze dne 18. prosince 2013. Zároveň je třeba upozornit na ustanovení § 5 odst. 10 zák. č. 167/1998 Sb., který stanoví, že „návykové látky uvedené v příloze č. 3 nebo 4 nařízení vlády o seznamu návykových látek a přípravky je obsahující mohou bez povolení k zacházení zneškodňovat, pokud nejsou skladovány, osoby na základě souhlasu uděleného krajským úřadem³). O udělení souhlasu informuje krajský úřad, který souhlas udělil, Ministerstvo zdravotnictví. Tato informace se podává na formuláři vydaném Ministerstvem zdravotnictví.“

Příloha č. 5 nařízení vlády č. 463/2013 Sb. ze dne 18. prosince 2013 obsahuje seznam následujících psychotropních látek: Amfetamin, Amineptin, Buprenorfin, Bromdimethoxyfenethylamin, Dexamfetamin, Fencyklidin, Fenetylin, Fenmetrazin, Fentermin, Flunitrazepam, Levamfetamin, Levmetamfetamin, Lisdexamfetamin, Meklochalon, Metachalon, Metamfetamin, Metamfetamin racemický, Methylfenidát, Sekobarbital, Dronabinol, Zipeprol.

Příloha č. 6 nařízení vlády č. 463/2013 Sb. ze dne 18. prosince 2013 obsahuje seznam následujících psychotropních látek: Amobarbital, Butalbital, Cyklobarbital, Glutethimid, Kathin, Pentazocin, Pentobarbital.

Příloha č. 7 nařízení vlády č. 463/2013 Sb. ze dne 18. prosince 2013 obsahuje seznam následujících psychotropních látek: Allobarbital, Alprazolam, Amfepramon, Aminorex, Barbital, Benzfetamin, Bromazepam, Brotizolam, Butobarbital, Delorazepam, Diazepam, Estazolam, Ethinamát, Ethchlorvynol, Ethylamfetamin, Ethylloflazepát, Fenazepam, Fendimetrazin, Fenkamfamin, Fenobarbital, Fenproporex, Fludiazepam, Flurazepam, Halazepam, Haloxazolam, Chlordiazepoxid, Kamazepam, Ketamin, Ketazolam, Klobazam, Klonazepam, Klorazepát, Klotiazepam, Kloxazolam, Lefetamin, Loprazolam, Lorazepam, Lormetazepam, Mazindol, Medazepam, Mefenorex, Meprobamát, Mesokarb, Methylfenobarbital, Methyprylon, Methyprylon, Nimetazepam, Nitrazepam, Nordazepam, Oxazepam, Oxazolam, Pemolin, Pinazepam, Pipradrol, Prazepam, Pyrovaleron, Sekbutabarbital, Temazepam, Tetrazepam, Triazolam, Vinylbital, Zolpidem.

Souhrnně lze tedy konstatovat, že omamné látky jsou takové látky, které ovlivňují psychiku člověka, jeho mentální a kognitivní schopnosti a stejně tak i jeho chování. Přestože je omamných látek detekováno v uvedeném nařízení vlády velké množství, nejčastěji je

předmětem výroby nebo jiného nakládání s omamnou látkou kokain, morfin, methadon, opium, konopí nebo heroin. Mezi psychotropní látky, které mají také obdobný účinek na lidský organismus, patří např. amfetamin, pervitin, metamfetamin, THC a LSD.

Přípravek obsahující omamnou nebo psychotropní látku je takový roztok nebo směs (ať už ve stavu plynném, kapalném nebo pevném), ve kterém je obsažena omamná nebo psychotropní látka.

Pokud jde o **prekurzory**, odkazuje právní předpis na předpisy EU: nařízení Evropského Parlamentu a Rady (ES) č. 273/2004 ze dne 11. února 2004 o prekurzorech drog, nařízení Rady (ES) č. 111/2005 ze dne 22. prosince 2004, kterým se stanoví pravidla pro sledování obchodu s prekurzory drog mezi Společenstvím a třetími zeměmi, nařízení Komise (ES) č. 1277/2005 ze dne 27. července 2005, kterým se stanoví prováděcí pravidla k nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 273/2004 o prekursorech drog a k nařízení Rady (ES) č. 111/2005, kterým se stanoví pravidla pro sledování obchodu s prekurzory drog mezi Společenstvím a třetími zeměmi.

Obecně je prekurzor látka, která se využívá při výrobě omamných látek. V českém právním řádu byl transpozicí některých evropských předpisů schválen zák. č. 272/2013 Sb., o prekurzorech drog. Tento zákon byl přijat z důvodu nesourodosti a nepřehlednosti předpisů v oblasti drogové problematiky, a především v oblasti prekursorů. Dle důvodové zprávy: *„Uváděná nesourodost a nepřehlednost stávající právní úpravy prekursorů drog v České republice je způsobena tím, že v současné národní legislativě, v zákoně o návykových látkách, se prolíná a směšuje úprava omamných a psychotropních látek (dále jen „návykové látky“) a prekursorů drog, přičemž do této, již tak nikoli ideálně přehledné situace, vstupuje aplikace výše uváděných přímo použitelných předpisů Evropské unie.“* Tento zákon dle § 2 obsahuje regulaci práv a povinností fyzických a právnických osob (popř. orgánů státní správy), které se zabývají nebo hodlají zabývat činností s prekurzory, působností správních orgánů, provádění kontroly nad dodržováním předpisů a správních trestů.

Pokud jde o prekurzor, obrátil se Nejvyšší soud ČR na Soudní dvůr EU, který následně rozhodl o předběžné otázce. Jednalo se o případ, kdy před soudem v ČR stanul obviněný, který byl uznán vinným z trestného činu nedovolené výroby a jiného nakládání s omamnými a psychotropními látkami, protože měl u sebe léčivý přípravek obsahující efedrin a pseudoefedrin, které mohly sloužit k výrobě pervitinu. Nejvyšší soud požadoval v roce 2016 tak posouzení otázky, zda léčivý přípravek obsahující efedrin a pseudoefedrin lze považovat za vyloučený z působnosti čl. 2 písm. a) nařízení č. 273/2004 o prekursorech drog (který „uvedené látky“ charakterizoval jako *„všechny látky uvedené v příloze I, včetně směsí a přírodních*

produktů, které tyto látky obsahují. Nevztahuje se na léčivé přípravky, jak jsou definovány ve směrnici Evropského parlamentu a Rady 2001/83/ES ze dne 6. listopadu 2001 o kodexu Společenství týkajícím se humánních léčivých přípravků, a dále na farmaceutické přípravky, směsi, přírodní produkty a jiné přípravky, ve kterých jsou uvedené látky obsaženy tak, že je nelze snadno použít nebo extrahovat snadno dostupnými nebo hospodárnými prostředky“). Soudní dvůr EU rozhodl, že léčivé přípravky, které obsahují efedrin a pseudoefedrin, jsou z působnosti nařízení vyloučeny.

Pokud jde o **jedy**, tento pojem také není obsažen přímo v trestním zákoníku, ale při jeho výkladu je třeba využít nařízení vlády č. 467/2009 Sb., kterým se pro účely trestního zákoníku stanoví, co se považuje za jedy a jaké je množství větší než malé u omamných látek, psychotropních látek přípravků je obsahujících a jedů. Za jedy se dle tohoto nařízení považují látky obsažené v Příloze 1 nařízení a zároveň i chemické směsi těchto látek, které obsahují alespoň 7 % látky uvedené v příloze. Za jed se tedy považuje: Akonitin, Akonitin, soli, Akrylaldehyd; prop-2-enal; akrolein, Aldikarb (ISO); 2-methyl-2-(methylsulfanyl)propanal-O-(N-methylkarbamoyl)oxim, Alkylplumbany, ANTU (ISO); (1-naftyl)thiomočovina; 1-(1-naftyl) thiomočovina, Arsenovodík; arsin; arsan, Atropin; endo-(±)-8-methyl-8-azabicyklo[3.2.1]oktan-3-yl-fenyl(hydroxymethyl)acetát, Atropin, soli; endo-(±)-8-methyl-8-azabicyklo[3.2.1]oktan-3-yl-fenyl(hydroxymethyl)acetát, soli, Azid sodný, Azinfos-ethyl (ISO); O,O-diethyl-S-[4(3H)-oxo-1,2,3-benzotriazin-3-yl)methyl]-fosforodithioát, Azinfos-methyl (ISO); O,O-dimethyl-S-[4(3H)-oxo-1,2,3-benzotriazin-3-yl)-methyl]-fosforodithioát, Aziridin; ethylenimin, Azocyklotin (ISO); tricyklohexyl(1H-1,2,4-triazol-1-yl) stannan; 1-(tricyklohexylstannyl)-1H-1,2,4-triazol, [(Benzothiazol-2-yl)sulfanyl]methylthiokyanát; TCMTB, Beryllium, Beryllium, sloučeniny (s výjimkou křemičitanů beryllnato-hlinitých), 2,2'-Bioxiran; 1,2,3,4-diepoxybutan, Bis(2-chlorethyl)ether, Bis(chlormethyl)ether; dichlormethylether, 2,5-Bis(isokyanatomethyl)bicyklo[2.2.1]heptan, Bis (2,4,6-trinitrofenyl) amin; 2,2',4,4',6,6'-hexanitrodifenylamin; hexyl; dipilaylamin, Blastacidin-s; 5-[3-amino-5-(1-methylguanidino)pentanamido]-2-(4-amino-2(1H)-oxopyrimidin-1-yl)-5,6-dihydro-2H-pyran-2-karboxylová kyselina, Brodifakum; 3-[3-(4'-brombifenyl-4-yl)-1,2,3,4-tetrahydro-1-naftyl]-4-hydroxy-2H-chromen-2-on, Brom, Bromid boritý, Bromoxynil (ISO); 3,5-dibrom-4-hydroxybenzonitril, Bromoxynil (ISO) a jeho soli, Brucin; 2,3-dimethoxystrychnidin-10-on, Brucin-(R)-1-methylheptyl-hydrogen-ftalát, Brucin-nitrát, Brucin, sloučenina s (S)-(1-methylheptyl)-1,2-benzen-1,2-dikarboxylátem (1:1), Brucin-sulfát, But-2-enal; krotonaldehyd, Demefion-0 (ISO); O,O-dimethyl-0-[2-(methylsulfanyl)ethyl]-fosforodithioát, Demeton, Diazinon, Dibutylcín dichlorid, Diethylenglykol-dinitrát; (oxydiethylen)-dinitrát

flegmatizovaný, Diethylhydrargyrium, 1-(3,4-Dichloranilino)thiosemikarbazid, 1-(3,4-Dichloranilino)thiosemikarbazid, Dichroman draselný, Dichroman sodný bezvodý, Dichroman sodný, dihydrát, 1,3-Diisokyanato-2-methylbenzen, Dikvat dibromid, Dikvat dichlorid, Dimethylhydrargyrium, Dimethyl-[4-(methylsulfanyl)fenyl]-fosfát, 7,7-Dimethyloktanoylchlorid; neodekanoylchlorid, Dimethylsulfát, Dinitrobenzen, 4,6-Dinitro-o-kresolát amonný, Dinoterb (ISO), soli a estery; 2-terc-butyl-4,6-dinitrofenol, soli a estery, Ergokalciferol; vitamin D2, Ethyl-bromacetát, Ethylchlorformiát, Fluor, Fluorid boritý, Fluorid kademnatý, Fluoroctan sodný, Fluoroctová kyselina, Fluorovodík, Fosfid hlinitý, Fosfid hlinitý, Fosfid hlinitý, Fosfid hlinitý, Fosfid hlinitý, Fosfid hlinitý, Fosfid hlinitý, Fosfid hlinitý, Fosfid hlinitý, Fosfid hlinitý a další.

Neoprávněná výroba spočívá v činnosti, kdy fyzická nebo právnická osoba vytvoří jakýmkoliv způsobem omamnou nebo psychotropní látku, prekursor nebo jed, popř. přípravek obsahující omamnou nebo psychotropní látku. Dle *Jednotné úmluvy o omamných látkách* čl. 1 odst. 1 písm. n) výroba zahrnuje všechny procesy, „*kromě produkce, jež umožňují získání omamných látek a zahrnuje rovněž čištění a přeměnu těchto látek v jiné drogy.*“ Produkci pak tato úmluva míní proces, který spočívá v získávání opia, listů koka, konopí a konopné pryskyřice z rostlin, které tyto plody obsahují. V tomto kontextu není bez zajímavosti stanovisko Nejvyššího soudu (Tjpn 300/2014, publikováno R 1/2015 Sběrka soudních rozhodnutí a stanovisek), který konstatoval, že „*samotné neoprávněné pěstování rostliny konopí nelze ztotožňovat s pojmem „výroba“ omamné nebo psychotropní látky ve smyslu § 283 odst. 1 tr. zákoníku. ... O výrobu, resp. některou její fázi, by mohlo jít pouze v případech, pokud by rostlina konopí byla sklizena a následně došlo k jejímu neoprávněnému zpracování v procesu, v němž by jako vstupní komponent byla dále upravována, a to buď do stavu způsobilého již ke spotřebě (marihuana), anebo k získání psychotropní látky tetrahydrokanabinolu (THC). To platí i tehdy, jestliže pachatel uskutečnil takovou výrobu pro vlastní potřebu a za tím účelem si opatřil nebo přechovával rostliny konopí; v tomto případě samotné opatření nebo přechovávání rostlin konopí je již pokusem trestného činu nedovolené výroby a jiného nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy podle § 21 odst. 1 a § 283 odst. 1 tr. zákoníku a nikoli jen přípravou ve smyslu § 20 odst. 1 tr. zákoníku.*“ Není tedy bez zajímavosti, že samotné pěstování konopí by nutně nemuselo být trestným činem dle § 283 trestního zákoníku, protože není výrobou, samozřejmě není ani dovozem, vývozem, provezením, a v případě, že dotyčný, který rostlinu pěstuje, ji dále nedistribuuje, nebude tedy ani zprostředkováním, nebo opatřením jinému, popř. přechováváním pro jiného. Nicméně by

se pravděpodobně jednalo o trestný čin dle § 284 trestního zákoníku (přechovávání omamné a psychotropní látky).

Pokud jde o výrobu omamné nebo psychotropní látky, je zároveň nutné zdůraznit, že trestná je i její výroba pro vlastní potřebu. Jak uvádí P. Šámal: „*Pouhé vypěstování takových rostlin, které souží k nedovolené výrobě jedu, omamné nebo psychotropní látky (...), by se v případě, že by pachatel pěstoval rostlinu obsahující omamnou nebo psychotropní látku pro vlastní potřebu v množství větším než malém, jednalo o trestný čin nedovoleného pěstování rostlin obsahující omamnou nebo psychotropní látku podle § 285.*“³⁴ Jak uvádí Nejvyšší soud (3 Tdo 687/2006, 21. 6. 2006), „*o výrobu (resp. některou její fázi) by mohlo jít jedině v případech, pokud by rostlina konopí byla sklizena a následně došlo k jejímu neoprávněnému zpracování v procesu, v němž by jako vstupní komponent byla dále upravována, a to buď do stavu způsobilého již ke spotřebě (marihuana), anebo k získání psychotropní látky tetrahydrokanabinolu (THC).*“

Neoprávněný dovoz, vývoz nebo průvoz jsou terminologicky také definovány v Jednotné úmluvě o omamných látkách. Dovoz a vývoz znamenají „*faktickou dopravu omamných látek z jednoho státu do druhého, nebo z jedné oblasti do jiné oblasti daného státu.*“ Znamená to tedy, že trestný je nejen dovoz a vývoz omamných a psychotropních látek přes hranice státu, ale zároveň jde i o dovoz a vývoz vnitrostátní. Jak uvádí P. Šámal. „*dovozem se pak obecně rozumí režim, při kterém dovozce dopravuje zboží pocházející z cizího státu na území České republiky. Po vstupu České republiky do Evropské unie se však zpravidla bude jednat o dovoz do Evropské unie, kdy se pak dovozem rozumí vstup zboží (výrobků) na celní (či daňové) území Evropského společenství.*“³⁵ Vývozem je pak proces přepravy konkrétní věci z cizího státu na území České republiky. Nicméně, jak uvádí Solnař, skutečnost, že je ČR součástí EU, a tedy i unijního celního prostoru, tato skutečnost „*modifikuje i to, co se ve smyslu § 283 odst. 1 míní dovozem omamných látek, psychotropních látek, prekurzorů, přípravků obsahujících omamné nebo psychotropní látky a jedů.*“³⁶ V případě dovozu tedy se může jednat o vstup uvedené látky na území EU.

Nicméně je třeba rozlišit dovoz a vývoz omamných a psychotropních látek a prekurzorů a jedů. Vývoz omamných a psychotropních látek definuje zákon č. 167/1998 Sb., o návykových látkách a o změně některých předpisů, který v § 2 písm. f) stanoví, že vývozem nebo dovozem

³⁴ ŠÁMAL, Pavel a kol., *Trestní zákoník: Komentář*, Praha: C. H. Beck, 2012, s. 2865–2866.

³⁵ Tamtéž, s. 2661.

³⁶ DRAŠTÍK, Antonín, FREMR, Robert, DURDÍK, Tomáš, RŮŽIČKA, Miroslav, *Trestní zákoník. Komentář*. 2. část (§ 233–421). Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 2304.

návykových látek je jejich přemístění z jednoho státu do druhého. Zároveň tento zákon reguluje vývoz návykových látek a přípravků (§ 20). Vývoz návykových látek je možný pouze s povolením Ministerstva zdravotnictví, které ale není potřeba např. k vývozu hromadně vyráběných léčivých přípravků obsahujících návykové látky, k vývozu přípravků uvedených v příloze č. 8 nařízení vlády seznamu návykových látek nebo léčivých přípravků s obsahem uvedené látky kategorie 1 nebo k vývozu rostlin konopí, které mohou obsahovat nejvíce 0,3 % látek skupiny tetrahydrokanabinolů, pro průmyslové, technické a zahradnické účely.

Dovoz a vývoz prekurzorů je upraven v zákoně č. 272/2013 Sb., o prekurzorech drog. Dle § 16 zák. č. 272/2013 Sb., o prekursorech drog, nicméně žádost o vývozní povolení je upraven v nařízení Rady (ES) č. 111/2005 ze dne 22. prosince 2004, kterým se stanoví pravidla pro sledování obchodu s prekurzory drog mezi Společenstvím a třetími zeměmi, které v čl. 12 odst. 1 stanoví, že „vývoz *uvedených látek, pro který je třeba celní prohlášení, včetně vývozu uvedených látek, které opouštějí celní území Společenství poté, co byly uskladněny po dobu alespoň deset dnů ve svobodném pásmu podléhajícím kontrole typu I nebo ve svobodném skladu, podléhá vývoznímu povolení.*“ Dále obsahuje ustanovení, co přesně musí vývozní povolení obsahovat. Dle § 16 zák. č. 272/2013 Sb. je stanoveno, že vývozní povolení vydává ministerstvo „*pouze podnikajícím fyzickým osobám, právnickým osobám nebo orgánům státní správy, které k žádosti podle odstavce 1 přiloží povolení k dovozu uvedené látky, která má být vyvezena, vydané státem, kam má být vývoz uskutečněn. Pokud tento stát toto povolení nevydává, jsou podnikající fyzické osoby, právnické osoby nebo orgány státní správy povinny k žádosti podle odstavce 1 přiložit doklad o souhlasu státu, kam má být vývoz uskutečněn, s dovozem uvedené látky, která má být vyvezena, pokud jej tento stát vydává.*“

Nabídnutí je akt vůle vlastníka omamné nebo psychotropní látky, přípravku obsahujícího omamnou nebo psychotropní látku nebo prekursoru přenechat tuto látku jiné osobě, kterou o takovém úmyslu zpraví. Jednání může mít podobu verbálního aktu, ale může být učiněno i konkludentně. Nabídka zároveň může být onerózní či lukrativní. Na tomto místě je třeba podotknout, že aby se jednalo o trestný čin nabídnutí omamné nebo psychotropní látky, přípravku obsahujícího omamnou nebo psychotropní látku nebo prekursor, učiněná nabídka ani nemusí být akceptována.³⁷ Zároveň J. Jelínek konstatuje, že „*k trestnosti postačí, že taková nabídka byla učiněna jednou. (...) Může jít pouze o jedinou nabídku jakékoli množství drogy.*“³⁸

Zprostředkování je takovým činem, který zajistí kontakt mezi osobou, která vlastní nebo potenciálně bude vlastnit omamnou nebo psychotropní látku, přípravek obsahující

³⁷ CHMELÍK, Jan, *Trestní právo hmotné - zvláštní část s aplikačními příklady*, Praha: Linde 2010, s. 225.

³⁸ JELÍNEK, Jiří, *Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část*, Praha: Linde 2008. ISBN, s. 571.

takovou látku nebo prekursor s osobou, která takovou látku koupí. Zprostředkováním se může myslet i dodání uvedené látky. Zpravidla zde půjde o tři subjekty – osobu, která omamnou nebo psychotropní látku, přípravek s touto látkou nebo prekursor vlastní a chce ji prodat, subjekt, který si chce takovou látku obstarat, a subjekt, který zprostředkuje dodání omamné nebo psychotropní látky, přípravku obsahujícího tuto látku nebo prekursoru. Dle P. Šámala „zprostředkováním je i zajištění kontaktu mezi osobou, která jiným způsobem obstará některou omamnou nebo psychotropní látku, přípravek obsahující omamnou nebo psychotropní látku, prekursor nebo jed jinému, např. mezi dárcem takové látky a příjemcem daru.“³⁹

Prodej je potom odevzdání omamné nebo psychotropní látky, přípravku obsahující omamnou nebo psychotropní látku nebo prekursor kupujícímu, který za tuto látku prodávajícímu zaplatí. Jak uvádí J. Jelínek, nemusí se jednat pouze o konečný prodej – tedy prodej výrobce uživateli omamné a psychotropní látky, přípravku obsahujícího tuto látku nebo prekursoru, který je dále využije, ale může se jednat (a velmi často tomu tak v praxi je) o prodej distributorovi, který následně látku dále prodá.⁴⁰

Zároveň je zde třeba zdůraznit, že v případě, kdy pachatel má určité množství omamné nebo psychotropní látky nebo jedu a na jednom místě ho prodá několika lidem, nejedná se o jednotlivé dílčí útoky pokračujícího trestného činu (podle § 116 trestního zákoníku), ale o jeden čin, který naplnil skutkovou podstatu § 283 trestního zákoníku, tedy jiného nakládání s omamnými nebo psychotropními látkami.⁴¹

Neoprávněné opatření jinému jiným způsobem (jinak) zahrnuje další činnosti kromě těch, které jsou explicitně vyjmenované v § 283 odst. 1 trestního zákoníku. Do neoprávněného opatření jinému tedy není zahrnut prodej ani nabízení omamné nebo psychotropní látky, přípravku, které tuto látku obsahuje nebo prekursoru jinému a ani zprostředkování takového prodeje. Jak uvádí P. Šámal: „Obstarání se může stát i způsobem, který zakládá skutkovou podstatu jiného trestného činu (krádeže, podvodu apod.). Opatřování takové látky pro sebe není trestné. Trestné je až přechovávání omamné nebo psychotropní látky nebo jedu bez povolení v množství větším než malém, a to podle § 284.“⁴²

Dle rozhodnutí R 24/2000 (tr.) Krajského soudu v Plzni pro naplnění skutkové podstaty trestního činu opatření drogy nebo přechovávání drogy pro jiného není rozhodující, zda je tato

³⁹ ŠÁMAL, Pavel a kol., *Trestní zákoník: Komentář*, Praha: C. H. Beck, 2012, s. 2868.

⁴⁰ JELÍNEK, Jiří, *Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část*, Praha: Linde 2008, s. 571.

⁴¹ DRAŠTÍK, Antonín, FREMR, Robert, DURDÍK, Tomáš, RŮŽIČKA, Miroslav, *Trestní zákoník. Komentář. 2. část (§ 233–421)*. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 2306.

⁴² ŠÁMAL, Pavel a kol., *Trestní zákoník: Komentář*, Praha: C. H. Beck, 2012, s. 2868.

činnost prováděna překupníkem drog. Rozdíl v tom, kdy je osobou překupník drog a kdy jiná osoba je následně pouze v tom, jak bude hodnocena společenská nebezpečnost činu.

Zároveň v souvislosti s neoprávněným opatřením jinému je třeba zmínit usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. března 2012, kdy Nejvyšší soud konstatoval, že: „*Trestný čin neoprávněné výroby a jiného nakládání s omamnými a psychotropními látkami a jedy je úmyslným trestným činem a na tomto místě je vhodné zmínit, že trestný čin je spáchán úmyslně nejen v případě, že pachatel chtěl způsobem uvedeným v trestním zákoně porušit nebo ohrozit zájem chráněný trestním zákonem § 15 písm. a) – úmysl přímý), ale také v případě, že věděl, že svým jednáním může takové porušení nebo ohrožení způsobit, a pro případ, že je způsobí, byl s tím srozuměn (§ 15 písm. b) – úmysl nepřímý). Za situace, kdy obviněný nejen viděl, že si svědkyně pervitin z mrazáku bere a nic jí neřekl, ale i v případech, kdy ji neviděl a tato mu to dodatečně sdělila a situace se opakovala nejméně ve dvaceti případech, pak i při takto uplatněné obhajobě obviněného a shodné výpovědi svědkyně nelze než souhlasit se závěrem soudu prvního stupně, že obviněný jednal minimálně v úmyslu nepřímém, neboť pod pojmem neoprávněně jinak jinému opatřil omamnou nebo psychotropní látku ve smyslu § 283 odst. 1 tr. zákoníku je třeba rozumět případ odlišný od darování, výměny apod., ale také od pojmu přechovávání takové látky pro jiného.“⁴³*

Přechovávání je držení psychotropní nebo omamné látky, přípravku obsahujícího takovou látku nebo prekursoru. Toto držení může mít několik podob – může se jednat o držení omamné nebo psychotropní látky, přípravku obsahujícího tuto látku nebo prekursoru po její výrobě za účelem látku v budoucnosti prodat nebo jiným způsobem ji dát jinému, může se jednat o držení látky za účelem jejího použití, popř. se může jednat o přechovávání pro jiného. Zároveň nezáleží na způsobu přechovávání – tedy, zda subjekt má omamnou nebo psychotropní látku, přípravek obsahující tuto látku nebo prekursor přímo u sebe, ale důležitým aspektem je skutečnost, že tuto látku ovládá (srov. Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 9. prosince 2009, sp. zn. 3 Tdo 785/2009: „*Nejprve je nutno v obecné rovině uvést, že trestného činu nedovolené výroby a držení omamných a psychotropních látek a jedů podle § 187a odst. 1 tr. zákoníku se dopustí pachatel, který bez povolení přechovává omamnou a psychotropní látku nebo jed v množství větším než malém. Přechováváním se zde rozumí jakýkoliv způsob držení omamné nebo psychotropní látky nebo jedu bez povolení. Pachatel přitom nemusí mít takovou látku přímo u sebe, ale postačí, že ji má ve své moci. Přechovávání podle § 187a tr. zák. musí být vykonáváno pro sebe (nikoliv pro jiného“).⁴⁴ Přechovávání tak, aby bylo trestné podle § 283*

⁴³ Usnesení nejvyššího soudu ze dne 22. 3. 2012, sp. zn. 6 Tdo 323/2012.

⁴⁴ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 9. prosince 2009, sp. zn. 3 Tdo 785/2009.

trestního zákoníku musí by realizováno pro jinou osobu, nicméně je jistě důležité podotknout, že přechovávání omamné nebo psychotropní látky nebo jedu bez povolení a zároveň v množství větším, než malém je trestné dle § 284.

V případě výroby a jiného nedovoleného nakládání s omamnými a psychotropními látkami se ovšem nemusí jednat výhradně o trestný čin, ale může se jednat pouze o přestupek. V případě, že došlo k porušení zákona o návykových látkách, tedy se tato skutečnost vztahuje na omamné a psychotropní látky, může dojít ke spáchání buď trestného činu dle § 283 trestního zákoníku, nebo pouze ke spáchání přestupku. Tyto přestupky jsou vymezeny v zák. č. 167/1998 Sb. v § 36 an. V případě porušení povinností, které stanoví zák. č. 167/1998 Sb. může tak dojít ke spáchání přestupku nebo trestného činu dle § 283 trestního zákoníku.

Jaké jsou tedy přestupky, které mohou být spáchány na poli omamných a psychotropních látek? Jedná se především o přestupek, kterého se dopustí právnická nebo podnikající fyzická osoba, když vykonává činnosti, ke které je nutná registrace k zacházení s pomocnými látkami, ale vykonává tuto činnost bez registrace. V této souvislosti je použitelné i nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 273/2004 ze dne 11. února 2004 o prekursorech drog a zároveň také nařízení Rady (ES) č. 111/2005 ze dne 22. prosince 2004, kterým se stanoví pravidla pro sledování obchodu s prekursory drog. Pokuta, která může být za tento přestupek uložena, může dosáhnout výše 10 000 000 Kč.

Dalšího přestupku se dopustí osoba (právnická nebo podnikající fyzická), která vykonává činnost, k níž se požaduje povolení k zacházení s návykovými látkami a přípravky, ale tuto činnost vykonává bez povolení. I za tento přestupek může být stanovena pokuta až do výše 10 000 000 Kč.

Podle písm. c) § 36 zák. č. 167/1998 Sb. se přestupku dopustí osoba, která uvede nesprávné nebo neúplné údaje v žádosti o povolení k zacházení s návykovými látkami, přípravky a prekursory. Dle Vetešníka a Jemelky: „Z textu tohoto ustanovení by bylo nutné dovodit, že deliktem by zde nebylo uvedení jednoho neúplného nebo nesprávného údaje, ale pouze několika z nich. Za tento delikt se uloží pokuta až 1 000 000 Kč s tím, že samozřejmě (jak zdůrazňuje § 40) by bylo nutné přihlédnout k okolnostem a zejména pak k rozsahu tohoto porušení (zda došlo k uvedení pouze několika drobných překlepů nebo se jedná o překroucení klíčových skutečností). Možná nesprávnost v údajích je pak také správním deliktem podle odstavce 1 písmene n), s), v) a x), odstavce 2 písm. b) a c), odstavce 3 písm. b), odstavce 4 písm. d) a f) nebo odstavce 5 písm. b).“⁴⁵

⁴⁵ VETEŠNÍK, Pavel, JEMELKA, Luboš, *Ochrana před škodlivými vlivy tabáku, alkoholu a návykových látek*. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 245.

Skutkovou podstatou dalšího přestupku je nesdělení Ministerstvu zdravotnictví změnu údajů, které byly uvedeny v žádosti o vydání povolení k zacházení s návykovými látkami, přípravky a prekursory. Pokuta za tento přestupek může dosáhnout výše 500 000 Kč. Skutkovou podstatu dalšího přestupku představuje porušení zákonné povinnosti, která je zakotvena v § 9 zák. č. 167/1998 Sb. Dle § 9 zák. č. 167/1998 Sb. „(1) Osoba, která zachází s návykovými látkami a přípravky na základě povolení k zacházení, musí mít ustanovenu odpovědnou osobu po celou dobu platnosti povolení k zacházení. To neplatí, bylo-li při vydání povolení k zacházení upuštěno od ustanovení odpovědné osoby podle § 8 odst. 5 věty druhé tohoto zákona. (2) Odpovědná osoba odpovídá a) za evidenci a dokumentaci předepsanou tímto zákonem, b) za plnění ohlašovacích povinností předepsaných tímto zákonem. (3) Odpovědnou osobou může být ustanovena fyzická osoba s trvalým pobytem na území České republiky. Podmínka trvalého pobytu v České republice neplatí, jedná-li se o občana členského státu Evropské unie nebo o občana České republiky, který nemá na území České republiky pobyt. Tato osoba musí splňovat předpoklady obecné, zdravotní a odborné způsobilosti. (4) Zdravotní způsobilost odpovědné osoby se prokazuje lékařským posudkem, který v den ustanovení odpovědné osoby není starší 3 měsíců. Posudek o zdravotní způsobilosti vydává posuzující lékař na základě výsledku lékařské prohlídky, popřípadě dalších odborných vyšetření. Za zdravotně způsobilou odpovědnou osobu nemůže být uznána osoba, u které vzniklo důvodné podezření, že by při výkonu této funkce bylo ohroženo její zdraví nebo život nebo že by mohlo dojít při výkonu funkce odpovědné osoby v souvislosti se zdravotním stavem této osoby k ohrožení zdraví nebo života dalších osob. (5) Odpovědnou osobou může být ustanoven jedině zaměstnanec v pracovním poměru sjednaném na stanovenou týdenní pracovní dobu, nebo společník veřejné obchodní společnosti, komplementář komanditní společnosti, jednatel společnosti s ručením omezeným, člen představenstva akciové společnosti nebo družstva, člen správní rady obecně prospěšné společnosti nebo prokurista. (6) Osoba, které bylo vydáno povolení k zacházení, je povinna zajistit, že činnosti, ke kterým se vyžaduje povolení k zacházení, nebudou prováděny bez souhlasu odpovědné osoby. (7) Odpovědná osoba spolupodepisuje a) žádost o vydání povolení k zacházení, b) žádost o vydání vývozního povolení nebo dovozního povolení, c) hlášení podávaná v rámci plnění ohlašovací povinnosti podle tohoto zákona. (8) Odpovědná osoba, která není zaměstnancem, se může vzdát výkonu své funkce písemným oznámením osobě, pro kterou funkci odpovědné osoby vykonává. (9) Je-li odpovědná osoba nebo osoba plnící její funkci podle § 8 odst. 5 dočasně neschopna vykonávat svoji funkci, ustanoví osoba, které bylo vydáno povolení k zacházení, neprodleně zástupce odpovědné osoby. Ustanovení zástupce odpovědné osoby a ukončení jeho funkce musí být neprodleně sděleno písemnou formou na

formuláři vydaném Ministerstvem zdravotnictví. Zástupce odpovědné osoby musí splňovat předpoklady obecné, zdravotní a odborné způsobilosti stanovené tímto zákonem pro odpovědnou osobu. (10) Přestane-li odpovědná osoba splňovat stanovené předpoklady nebo je z jiných důvodů trvale neschopna vykonávat svoji funkci nebo se vzdá výkonu své funkce, je osoba, které bylo vydáno povolení k zacházení, povinna do 10 dnů ustanovit novou odpovědnou osobu a požádat Ministerstvo zdravotnictví o změnu povolení k zacházení. Žádost o změnu povolení k zacházení se podává na formuláři vydaném Ministerstvem zdravotnictví a spolupodepisuje ji nově ustanovená odpovědná osoba.“

1.1.2.1. Kvalifikovaná skutková podstata trestného činu dle odst. 2 § 283

Dle odst. 2 § 283 trestního zákoníku bude odnětím svobody na 2-10 let potrestán pachatel, který se dopustil trestného činu, jehož skutková podstata je vymezena v § 283 odst. 1, ale dopustil se ho jako člen organizované skupiny, dopustil se ho i přes to, že byl za takový čin v posledních třech letech odsouzen nebo potrestán, dopustil se takové trestného činu ve značném rozsahu nebo se ho dopustil ve větším rozsahu vůči dítěti nebo v množství větším než malém vůči dítěti mladšímu 15 let.

Pokud jde o první skutečnost, tedy spáchání trestného činu nedovolené výroby a jiného nakládání s omamnými a psychotropními látkami jako **člen organizované skupiny**, je zde možné odkázat na § 129 trestního zákoníku, který definuje organizovanou zločineckou spinu, která je společenstvím více osob, má vnitřní organizaci, rozdělené funkce a v jejím rámci existuje dělba činností, které jsou zaměřené na páchání trestné činnosti. Přestože je logické, že organizovaná skupina, která se bude podílet na trestné činnosti spojené s nedovolenou výrobou a jiným nakládáním s omamnými a psychotropními látkami, bude také organizovanou zločineckou skupinou, nicméně, jak uvádí Šámal, „*organizovanou zločineckou skupinu je třeba především odlišit od organizované skupiny [srov. § 42 písm. o)], za kterou se považuje sdružení více osob (nejméně tři trestně odpovědných osob fyzických nebo právnických), v němž je provedena určitá dělba úkolů mezi jednotlivé členy sdružení a jehož činnost se v důsledku toho vyznačuje plánovitostí a koordinovaností, což zvyšuje pravděpodobnost úspěšného provedení trestného činu, a tím i jeho závažnost, resp. společenskou škodlivost.*“⁴⁶

Kvalifikovaná skutková podstata zakládající se na **recidivě** uvedeného trestného činu (dle § 283 odst. 2 písm. b trestního zákoníku), který stanoví, že odnětím svobody na dvě léta až deset let nebo propadnutím majetku bude potrestán pachatel, „*ač byl za takový čin v posledních třech letech odsouzen nebo potrestán*“. V tomto případě nezáleží na tom, zda byl za uvedený

⁴⁶ ŠÁMAL, Pavel a kol., *Trestní zákoník: Komentář*, Praha: C. H. Beck, 2012, s. 1377.

trestný čin pachatel odsouzen a byl mu uložen trest odnětí svobody nebo jiný trest či propadná věc.

Zde je možné uvést rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 1, který byl následně potvrzen Městským soudem v Praze a Nejvyšším soudem,⁴⁷ kdy obviněný dne 26. 8. 2019 prodal na ulici za částku 150 Kč tablety Subuxonu o hmotnosti 0,178 gramů. Subuxon ovšem obsahuje látku buprenorfin, která je dle přílohy č. 5 Nařízení vlády č. 463/2013 Sb., o návykových látkách, klasifikovaná jako psychotropní látka. Obviněný se tohoto jednání dopustil i přes skutečnost, že byl rozsudkem (nabyl právní moci 23. 7. 2017) Obvodního soudu pro Prahu 1 uznán vinným přečinem nedovolené výroby a jiného nakládání s omamnými látkami a byl mu uložen trest odnětí svobody v trvání jednoho roku s podmíněným odkladem na zkušební dobu v délce 15 měsíců, která byla následně prodloužena o 6 měsíců, tedy tato zkušební doba měla skončit 23. dubna 2020. Soud tak vyhodnotil, že se jedná o případ recidivy, a tedy kvalifikované skutkové podstaty k trestnému činu nedovolené výroby a jiného nakládání s omamnou a psychotropní látkou, a proto soud uložil trest odnětí svobody ve výměře 2 let ve věznici s ostrahou podle § 283 odst. 2 trestního zákoníku.

Další kvalifikovanou podstatou uvedeného trestného činu je spáchání tohoto trestného činu **ve značném rozsahu**. Jak uvedl Nejvyšší soud v rozsudku ze dne 12. 5. 2010: „*Trestný čin podle § 283 tr. zákoníku dopadá na všechny omamné a psychotropní látky, které se od sebe liší co do povahy i účinků, v důsledku čehož nelze pro všechny tyto látky stanovit společnou hranici či výši rozsahů ve smyslu § 283 odst. 2 písm. d), odst. 3 písm. d) [větší rozsah], odst. 2 písm. c) [značný rozsah], odst. 3 písm. c) [velký rozsah] tr. zákoníku, ale je nutné každý z těchto rozsahů vymezovat individuálně. Toto rozlišení je třeba odvíjet od množství těchto látek stanoveného jako množství větší než malé, které je pro jednotlivé omamné a psychotropní látky určeno nařízením vlády č. 467/2009 Sb. Při stanovení každého z jednotlivých typů rozsahů omamné nebo psychotropní látky je třeba mít na zřeteli kvantifikační stupně rozsahu činu (větší, značný, velký) a lze je oddělit podle jejich vzájemné proporcionality a společenské škodlivosti vyjádřené sazbami trestu odnětí svobody u těchto zvláště přitěžujících okolností. Na naplnění určitého typu rozsahu (většího, značného, velkého) bude však možné usuzovat ne toliko z konkrétního množství a kvality omamné nebo psychotropní látky, ale i z dalších okolností, např. z výše peněžní částky, kterou za takto vyráběnou či distribuovanou látku pachatel buď utržil anebo utržit chtěl či mohl, délky doby, po níž pachatel s uvedenými látkami neoprávněně nakládal, eventuálně pro jaký okruh osob byl určen. Současně je však třeba podpůrně zohlednit*

⁴⁷ Usnesení nejvyššího soudu 11 Tdo 21/2021.

i další okolnosti, za nichž byl takový čin spáchán, tedy zejména způsob, jakým pachatel s uvedenými látkami nakládal, intenzita újmy, jež hrozila nebo skutečně nastala u poškozených osob, případně i jiné skutečnosti (srov. rozhodnutí č. 1/2006 Sb. rozh. tr.). Pojem „většího rozsahu“ je vždy v § 283 tr. zákoníku vázán na další podmínku, kterou je v odstavci 2 písm. d) dítě a v odstavci 3 písm. d) dítě mladší patnácti let. Za stejně postihované, a tedy za obdobně škodlivé je považováno jednání dosahující „značného rozsahu“ v odstavci 2 písm. c) u dospělého konzumenta drog a „většího rozsahu vůči dítěti“ v odstavci 2 písm. d). Obě tyto zvlášť přitěžující okolnosti jsou zařazeny do druhého odstavce, avšak v souhrnu všech skutečností, k nimž je nutné přihlížet, závažnost činu z nich plynoucí bude menší, než je tomu u takových okolností vyjádřených v odstavci 3 písm. c) u „velkého rozsahu“ a v písm. d) u „většího rozsahu vůči dítěti mladšímu patnácti let“, jež by s ohledem na toto začlenění mělo mít obdobnou škodlivost. Znak „většího rozsahu“, protože je vždy spojen s tím, že směřuje vůči dítěti, nebo dítěti mladšímu patnácti let [§ 283 odst. 2 písm. d), odst. 3 písm. d) tr. zákoníku], bude naplněn již při podstatně menším množství drogy, než představují znaky „značného rozsahu“ podle § 283 odst. 2 písm. c) tr. zákoníku a „velkého“ rozsahu podle § 283 odst. 3 písm. c) tr. zákoníku.“⁴⁸ Přestože toto usnesení bylo přijato za platnosti staré právní úpravy trestního zákoníku (tedy zák. č. 140/1961 Sb.), je možné ho aplikovat i na současnou právní úpravu. Zásadním je stanovisko, že v případě omamných a psychotropních látek se od sebe tyto látky vzájemně liší, a proto stanovit v obecné rovině „značný rozsah“ pro tento konkrétní trestný čin není možné. Nicméně proto, aby mohla být kvalifikovaná skutková podstata trestného činu užita, je třeba v konkrétním případě zvážit povahu vlastní omamné nebo psychotropní látky, ale také vzájemnou proporcionalitu a škodlivosti pro společnost. Zároveň velmi zásadní bude také otázka výše peněžní částky, kterou za takto vyráběnou či distribuovanou látku pachatel buď utržil anebo utržit chtěl či mohl, délky doby, po níž pachatel s uvedenými látkami neoprávněně nakládal, eventuálně pro jaký okruh osob byl určen.

Zároveň je třeba zmínit ještě jedno rozhodnutí, které stanoví, že „jestliže je trestný čin nedovolené výroby a držení omamných a psychotropních látek a jedů podle § 283 odst. 1 tr. zák. spáchán distribucí drog spočívající v jejich nákupu a prodeji, je třeba při posuzování otázky, zda pachatel získal činem značný prospěch, od částky, za kterou drogy prodal, odečíst částku, za kterou je nakoupil.“⁴⁹

Další kvalifikovanou podstatou trestného činu je spáchání činu uvedeného v § 283 odst. 2 písm. d), která zahrnuje spáchání tohoto činu **vůči dítěti** nebo v množství větším než malém

⁴⁸ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 12. 5. 2010. 8 Tdo 463/2010.

⁴⁹ JELÍNEK, Jiří, *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*, Praha: Leges 2011.

vůči dítěti mladšímu patnácti let. Dítětem je dle trestního zákoníku (§ 126) osoba mladší osmnácti let, pokud trestní zákon nestanoví jinak. Kromě toho je pojem dítě vymezeno i v mezinárodních smlouvách, především v Úmluvě o právech dítěte, která dítě vymezuje jako každou osobu mladší 18 let. Další mezinárodní dokumenty, které se dětmi zabývají jsou: Standardní minimální pravidla pro výkon soudnictví nad mládeží z roku 1985, Pravidla OSN na ochranu mládeže zbavené osobní svobody z roku 1990 atd. Dle Rady Evropy jsou pak nejvýznamnějšími dokumenty Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod, Evropská úmluva o výkonu práv dětí atd. Zároveň je třeba poukázat na skutečnost, že i dle ústavního pořádku ČR, kdy Listina základních práv a svobod v čl. 32 stanoví v odst. 1, že „*zvláštní ochrana dětí a mladistvých je zaručena.*“

Zároveň je třeba se ještě zastavit u obratu „*pokud trestní zákon nestanoví jinak*“, kdy v této souvislosti dovozuje Šámal, že „*trestní zákoník stanoví jinak tehdy, když má zájem na zvýšené ochraně věkově nejmladších dětí, a rozlišuje proto u konkrétních trestných činů dvě základní věkové kategorie; dítě mladší patnácti let a dítě, jímž se myslí dítě mladší osmnácti let.*“ To je právě případ § 283 trestního zákoníku, který rozlišuje jednak děti obecně a jednak vymezuje i trestnost v případě množství většího než malého vůči dítěti mladšímu patnácti let.

Další kvalifikované skutkové podstaty vymezuje odst. 4 § 283 trestního zákoníku, který stanoví, že „*odnětím svobody na deset až osmnáct let nebo propadnutím majetku bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odst. 1 těžkou újmu na zdraví nejméně dvou osob nebo smrt, spáchá-li takový čin v úmyslu získat pro sebe nebo pro jiného prospěch velkého rozsahu nebo spáchá-li takový čin ve spojení s organizovanou skupinou působící ve více státech.*“

Pokud jde o **těžkou újmu na zdraví**, ta je definována v § 122 odst. 2 trestního zákoníku následujícím způsobem: „*Těžkou újmou na zdraví se rozumí jen vážná porucha zdraví nebo jiné vážné onemocnění. Za těchto podmínek je těžkou újmou na zdraví, zmrzačení, ztráta nebo podstatné snížení pracovní způsobilosti, ochromení údu, ztráta nebo podstatné oslabení funkce smyslového ústrojí, poškození důležitého orgánu, zohydění, vyvolání potratu nebo usmrcení plodu, mučivé útrapy, nebo delší dobu trvající porucha zdraví.*“

Trestní zákoník tak stanovuje dvě podmínky, které musí být splněny zároveň, aby se jednalo o těžkou újmu na zdraví. Je to skutečnost, že musí dojít k vážné poruše zdraví nebo k vážnému onemocnění a zároveň tato újma na zdraví musí odpovídat některému z taxativně vymezených typů. Pokud tomu tak není, tedy pokud obě podmínky nejsou zároveň splněny, nejedná se o těžkou újmu na zdraví, ale pouze o ublížení na zdraví. Nicméně samo pojení „*těžká újma na zdraví*“ je relativně obecné. Proto vždy musí dojít k prozkoumání konkrétního případu tak, aby bylo možné rozhodnout, zda se jedná o těžkou újmu na zdraví nebo ne. Jak uvádí

Šámal: „Otázka, zda v konkrétním případě jde o některý druh těžké újmy na zdraví, je otázkou právní, jejíž řešení přísluší orgánům činným v trestním řízení a v konečné fázi soudu. Tuto otázku ovšem soud řeší zpravidla na podkladě posudku znalce, resp. znalců z oboru lékařství, poněvadž právní posouzení jednotlivých typů těžké újmy na zdraví mohou zpravidla usnadnit soudně lékařská hlediska. Znalec či znalci se zde vyjadřují zejména k povaze a závažnosti zranění nebo onemocnění, k příčinám jeho vzniku, k potížím z něj nastalých pro poškozeného, k povaze, závažnosti a délce trvání omezení obvyklého způsobu života poškozeného, ke způsobu a trvání jeho léčení a k jeho eventuálním následkům. V jednoduchých případech je možno se spokojit místo znaleckého posudku s odborným vyjádřením lékaře specialisty.“⁵⁰

V případě těžké újmy na zdraví je obecně relativně obtížné určit, do jaké míry je konkrétní újma na zdraví vyvolaná činem pachatele, který se dopustil trestného činu výroby a jiného nakládání s omamnými a psychotropními látkami a jedy, a do jaké míry – především u uživatelů omamných a psychotropních látek – si újmu na zdraví způsobil dotyčný sám. Soudy shledaly kvalifikovanou skutkovou podstatu spočívající v tom, že došlo k těžké újmě na zdraví následkem podání omamné či psychotropní látky i v takových případech, kdy si poškozený tuto látku aplikoval sám, nicméně v přítomnosti pachatele trestného činu, který mu tuto látku opatřil.

Na tomto místě je možné jmenovat dva rozsudky Nejvyššího soudu, které se vyjadřovaly k těžké újmě na zdraví následující po aplikaci omamné či psychotropní látky. V prvním případě obviněný opatřil psychotropní látku metanfetamin (pervitin) poškozené, která za obviněným přišla. U obviněného si následně pervitin i aplikovala, ale následně vypila i další roztok pervitinu, který si obviněný připravil pro sebe. Následně poškozená začala vykazovat známky předávkování drogou, až jí musela být přivolána záchranka. Smrt poškozené způsobil následně předávkování pervitinem. Z dokazování vyplynulo, že obviněný měl vždy doma větší zásoby pervitinu, a to na dostupných místech. Přestože obviněný argumentoval prokázanou skutečností, že poškozené onoho dne drogu neposkytl, nejvyšší soud dovedl, že vzhledem ke skutečnosti, že obviněný byl sám dlouholetým uživatelem drog a věděl o tom, jaké následky mohou nastat v důsledku jeho předávkování. Jak uvedl v usnesení Nejvyšší soud: „Obviněný dobře znal návyky a chování konzumentů drog. Pokud měl v době, kdy J. O. byla u něj a aplikovala si pervitin nitrožilně, svou dávku pervitinu uloženou na viditelném místě, umožnil poškozené přístup k další dávce drogy. Takovéto jednání ho činí odpovědným za smrt poškozené samo o sobě. Přístupují k tomu ovšem i další skutečnosti, které je třeba zmínit.

⁵⁰ ŠÁMAL, Pavel a kol., *Trestní zákoník: Komentář*, Praha: C. H. Beck, 2012, s. 1316.

*Jednak mohl vlastními smysly pozorovat, jak se zdravotní stav poškozené zhoršuje, a přesto otálel s tím, aby zavolal záchrannou pomoc.*⁵¹

V druhém případě rozhodoval o obdobné skutkové podstatě, kterou vyhodnotil jako trestný čin dle § 283 odst. 3 písm. a) trestního zákoníku. Jednalo se o situaci, kdy obviněný obstaral poškozené metamfetamin, který si následně poškozená aplikovala a v důsledku toho si způsobila vážně zdravotní problémy včetně krvácení do mozku atd. Obviněný ve své obhajobě uvedl, že poškozená si dávku vzala sama, sama si určila množství a na jeho otázku, zda se nejedná o velkou dávku ho ujistila, že ví, co dělá, protože její otec byl vaříč. Nejvyšší soud i v tomto případě judikoval, že obviněný je plně odpovědný za skutečnost, že poškozená utrpěla vážnou zdravotní újmu v důsledku aplikace velkého množství metanfetaminu. V tomto případě Nejvyšší soud prohlásil: *„Pokud se tedy obviněný o danou situaci již dále nezajímal a spokojil se s kladnou odpovědí poškozené, byť sám měl jako zkušený konzument této psychotropní látky (řazené mezi tzv. tvrdé drogy, s jejímž poměrně silnými účinky byl obeznámen) pochybnost o celkovém množství drogy, již si poškozená z jím opatřeného metanfetaminu v rámci jedné dávky sama připravila a následně i za jeho přítomnosti intranazálně aplikovala, lze v kontextu výše uvedených okolností daného případu a osobních poměrů obviněného u něho dovést absenci nezbytné opatrnosti ve smyslu § 16 odst. 1 písm. b) tr. zákoníku, která však byla z jeho strany s přihlédnutím ke všem zjištěným faktorům reálně očekávatelná.*⁵²

V případě kvalifikované skutkové podstaty vymezené v § 283 odst. 3 písm. a) je tato skutečnost v judikatuře postihována už v případech, kdy existuje příčinná souvislost se skutečností podáním psychotropní nebo omamné látky a následnou těžkou újmou na zdraví. Většinou judikatura dovozuje, že pachatelé trestného činu dle § 283 odst. 1 trestního zákoníku obecně jsou většinou obeznámeni s účinky látek, které distribuují, prodávají, dávají apod. Zároveň také mají povědomí o chování a psychickém rozpoložení jedinců, kteří jsou uživateli těchto látek, případně jsou na nich závislí. V souběhu těchto dvou okolností je možné dovést, že lidé, kteří vyrobí nebo jinak nakládají s psychotropními látkami mají určitou zodpovědnost za jedince, kterým tyto látky dávají a v okamžiku, kdy nastane nebezpečí předávkování, jsou povinni situaci vyhodnotit a zasáhnout. V opačném případě neobstojí ani námitky, že poškozený si drogu aplikoval sám, dávku si určil sám, případně mu drogu z viditelného místa v bytě odcizil.

⁵¹ Usnesení Nejvyššího soudu 6 Tdo, 1006/2012.

⁵² Usnesení Nejvyššího soudu 11 Tdo 53/2021.

1.2. Znamky skutkové podstaty nedovolené výroby a jiného nakládání s OPL

Skutková podstata trestného činu je jedním z formálních znaků trestného činu. „*Jde o právní formu vyjadřující typové znamky trestného činu uvedené v trestním zákoně.*“⁵³ Jinými slovy skutková podstata obsažená v zákoně obsahuje hlavní znamky typizovaného trestného činu, podle kterých se následně jednotlivé spáchané trestné činy posuzují. Jak uvádí Kratochvíl: „*V § 13 odst. 1 obecně definovaný trestný čin je prostřednictvím skutkové podstaty uvedené ve zvláštní části trestního zákoníku „konkretizován“ na úroveň typu trestněprávního deliktu, jak z hlediska jeho společenské škodlivosti (§ 12 odst. 2), tak z pohledu znaků skutkové podstaty je vyjadřující (§ 13 odst. 1).*“⁵⁴

Skutková podstata má obligatorní znamky, kterými jsou objekt, objektivní stránka, subjekt a subjektivní stránka. Tyto znamky jsou obsaženy u každého trestného činu, přestože není vždy pravidlem, že jsou všechny tyto znamky v zákonném ustanovení vyjádřeny. Z výše uvedeného se dá dovést, že pokud čin neobsahuje výše uvedené obligatorní znamky, nejedná se o trestný čin.

Skutková podstata vymezená v § 283 spadá mezi tzv. drogové trestné činy, a to spolu s přechováváním omamných a psychotropních látek (§ 284 trestního zákoníku), nedovoleným pěstováním rostlin obsahujících omamnou a psychotropní látku (§ 285 trestního zákoníku), výrobou a držením předmětu k nedovolené výrobě omamné a psychotropní látek a jedu (§ 286 trestního zákoníku), šířením toxikomanie (§ 287 trestního zákoníku). Předmětem ochrany v případě těchto trestných činů je život a zdraví lidí, případně ochrana společenských vztahů.

1.2.1. Subjekt

Subjekt trestného činu, pachatel, se vyznačuje několika obligatorními znamky: věkem a přičetností. Pokud jde o věk, trestní zákoník stanoví v § 25, věkovou hranici patnácti let jako hranici trestní odpovědnosti („*Kdo v době spáchaní činu nedovršil patnáctý rok svého věku, není trestně odpovědný.*“). Druhou podmínkou subjektu trestného činu je přičetnost – dle § 26 trestního zákoníku, „*kdo pro duševní poruchu v době spáchaní činu nemohl rozpoznat jeho protiprávnost nebo ovládat své jednání, není za tento čin trestně odpovědný.*“

Na rozdíl od věku, který je jasně stanovený dle data narození, nepřičetnost může mít několik forem. První z nich je nezaviněná nepřičetnost, která zahrnuje kritérium psychiatrické (jedná se především o duševní poruchu pachatele, která způsobila neschopnost rozpoznání protiprávnosti činu) a kritérium časové (které zahrnuje prokázání nepřičetnosti v době spáchaní činu).⁵⁵

⁵³ JELÍNEK, Jiří, *Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část*, Praha: Linde 2008, s. 143.

⁵⁴ KRATOCHVÍL, Vladimír, *Trestní právo hmotné. Obecná část*, V Praze: C. H. Beck 2012, s. 196.

⁵⁵ KRATOCHVÍL, Vladimír, *Trestní právo hmotné. Obecná část*, V Praze: C. H. Beck 2012, s. 228.

Kromě nepříčetnosti nezaviněné je ovšem ještě možná zaviněná nepříčetnost, která může být jako: *actio libera in causa – dolosa*, *actio libera in causa – culposa* a *Rauschdelikt* (opilství) – *dolósní*, *kulpósní*. V prvním případě, *actio libera in causa dolosa*, je jednání, které spočívá v úmyslném přivedení se do stavu nepříčetnosti s cílem spáchat trestný čin. *Actio libera in causa culposa* je uvedení se do stavu nepříčetnosti, ve kterém je spáchán trestný čin. „*Pro obě formy actio libera in causa je příznačné, že zavinění pachatele zahrnuje jak přivedení se do stavu nepříčetnosti, tak zároveň i následné spáchání trestného činu v tomto stavu. Podstatné je, že požadovaný znak subjektivní stránky předmětného trestného činu je zde naplněn již od počátku přivádění se do stavu nepříčetnosti, takže plná, resp. zvýšená trestní odpovědnost je zde zcela namístě, v souladu se zásadou nullum crimen sine culpa.*“⁵⁶ Opilství je možné řešit dvěma přístupy. Na jedné straně beztrestností, a to bez ohledu na fakt, že si opilství přivodil pachatel sám, nebo trestností, a to bez ohledu na nepříčetnost pachatele v době činu.

Subjektem trestného činu dle § 283 trestního zákoníku může být jak trestně odpovědná fyzická osoba nebo právnická osoba, a to dle zák. č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim.

1.2.2. Subjektivní stránka

Subjektivní stránka trestného činu je charakterizovaná určitými znaky, které jsou buď obligatorní nebo fakultativní. Obligatorním znakem subjektivní stránky je zavinění, které je definováno v § 13 odst. 2, který stanoví, že k trestní odpovědnosti za trestný čin je vyžadováno úmyslné zavinění, pokud zákon nestanoví, že stačí zavinění z nedbalosti. Dále existují fakultativní znaky subjektivní stránky, ke kterým je možné zařadit pohnutku, cíl nebo záměr.⁵⁷

Zavinění je definováno jako psychický stav pachatele k ohrožení nebo porušení objektu trestného činu nebo jeho předmětu. U zavinění je možné mluvit o složce vědomostní, která zahrnuje pachatelovo vnímání stavu věcí, a složku volní, která je vlastně zaviněním založeným na vůli pachatele.

Subjektivní stránka vyžaduje v případě naplnění skutkové podstaty trestného činu dle § 283 trestního zákoníku úmysl. Úmysl je definovaný v § 15 trestního zákoníku. Trestný čin je spáchán úmyslně, pokud pachatel chtěl způsobem uvedeným v trestním zákoně porušit nebo ohrozit zájem chráněným zákonem a zároveň věděl, že svým jednáním může ohrožení nebo porušení způsobit. Nicméně v této souvislosti je třeba konstatovat, že k trestní odpovědnosti plně stačí i úmysl nepřímý.

⁵⁶ Tamtéž, s. 228.

⁵⁷ ŠÁMAL, Pavel a kol., *Trestní zákoník: Komentář*, Praha: C. H. Beck, 2012, s. 167.

V. Kratochvíl, „vyjadřuje určitou výšeč právních statků, k jejichž ochraně je to či ono ustanovení zvláštní části trestního zákoníku určeno: např. individuálním objektem trestního činu pytláctví podle § 304 je právo myslivosti či rybářské právo, resp. zájem na jejich integritě porušované neoprávněným lovem.“⁶¹ Objekt konkrétní pak vyjadřuje konkrétní právní zájmy či právní vztahy, které byly zasaženy trestným činem.

Dále je možné objekty trestného činu rozlišovat na primární a sekundární. Primárním objektem trestného činu jsou společenské či právní vztahy nebo zájmy, které jsou primárně chráněny. Sekundární objekty trestného činu pak mohou být ve skutkových podstatách trestných činů vyjádřené – tedy explicitně řečené, např. u trestného činu loupeže je primárním objektem svoboda, sekundárním majetek, což je také vyjádřeno v dikci konkrétního paragrafu.

Objektem trestného činu nedovolené výroba a jiné nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy je dle P. Šámala, „zájem na ochraně společnosti a lidí.“⁶² Objektem je tedy lidský život a lidské zdraví. J. Jelínek vymezuje objekt tohoto trestného činu jako „zájem na ochraně společnosti a lidí před možným ohrožením vyplývajícím z nekontrolovaného nakládání s omamnými a psychotropními látkami a jedy, přípravky obsahujícími omamnou a psychotropní látku a jed s prekurzory, resp. zájem na ochraně společnosti před ohrožením vyplývajícím ze zneužívání návykových látek jiných než alkoholu.“⁶³

1.2.4. Objektivní stránka

Znaky objektivní stránky jsou velmi důležité při posuzování naplnění skutkové podstaty trestného činu. Objektivní stránkou trestného činu je určité jednání, jeho následek a příčinná souvislost mezi tímto jednáním a jeho následkem. Jednáním je určitý projev vůle pachatele, který se nějakým způsobem projeví navenek. „Jednota vnitřní a vnější složky jednání, tj. vůle a jejího projevu, tedy jednota psychického a fyzického tak představuje podstatu i trestněprávně relevantního jednání jako znaku objektivní stránky trestného činu.“⁶⁴

Toto jednání může mít několik podob. Může jít např. o konání neboli jednání komisivní, případně o nekonání či opomenutí neboli jednání omisivní. Někteří autoři⁶⁵ dále rozlišují jednání reálným skutkem nebo verbálním skutkem.

Následkem jsou pak myšleny takové skutečnosti, které pachatel svým jednáním, ať už komisivním nebo omisivním, způsobil na objektu skutkové podstaty. Tímto jednáním pachatele pak dochází ke změně objektu, kterou může být buď jeho ohrožení nebo porucha.

⁶¹ KRATOCHVÍL, Vladimír, *Trestní právo hmotné: obecná část*, V Praze: C.H. Beck, 2012, s. 269.

⁶² ŠÁMAL, Pavel a kol., *Trestní zákoník: Komentář*, Praha: C. H. Beck, 2012, s. 2862.

⁶³ JELÍNEK, Jiří, *Trestní právo hmotné obecná část, zvláštní část*, Praha: Linde, 2008, s. 568.

⁶⁴ KRATOCHVÍL, Vladimír, *Trestní právo hmotné: obecná část*, V Praze: C.H. Beck, 2012, s. 251.

⁶⁵ KRATOCHVÍL, Vladimír, *Trestní právo hmotné: obecná část*, V Praze: C.H. Beck, 2012, s. 251.

Příčinná souvislost (causalis nexus) je tedy příčinný vztah mezi jednáním pachatele a následkem, kterým je porušení nebo ohrožení objektu trestného činu. V této souvislosti je třeba zmínit teorii podmínky, která je dle Solnaře nutná chápat tak, že „*jednání je příčinou tehdy, kdyby výsledek nebyl nastal buď vůbec anebo by byl sice nastal, ale jinak (co do času, místa, síly a způsobu poruchy apod.)*“⁶⁶

Objektivní stránka trestného činu uvedeného v § 283 odst. 1 trestního zákoníku spočívá v nedovoleném nakládání s omamnou nebo psychotropní látkou, přípravkem obsahujícím omamnou nebo psychotropní látku, prekuzorem nebo jedem. Nedovolené nakládání pak znamená, že pachatel uvedené látky neoprávněně vyrobí, doveze, vyveze, proveze, nabídne zprostředkuje, prodá nebo jinak jinému opatří nebo pro jiného přechovává.

Zde je důležité zmínit, že „nedovolenost“ je třeba vyvodit ze zák. č. 167/1998 Sb., o návykových látkách a o změně některých dalších předpisů., který upravuje zacházení s návykovými látkami (jejich dovoz, vývoz atd.), zacházení s přípravky, které takovou látku obsahují a také pěstování máku, konopí, koky a vývoz a dovoz a zneškodňování makoviny. V § 4 uvedeného zákona je stanoveno, že k zacházení s návykovými látkami a přípravky je nutné mít povolení k zacházení, pokud nestanoví zákon jinak. Povolení k zacházení vydává Ministerstvo zdravotnictví a opravňuje k činnostem, které jsou v tomto povolení uvedené. Subjekt – tedy právnická nebo fyzická osoba – který takovéto povolení nemá, se v případě nakládání s omamnou nebo psychotropní látkou tak dopouští trestného činu dle § 283 trestního zákoníku.

Pokud jde o zacházení s jedy, je třeba zmínit vládní nařízení č. 467/2009 Sb., kterým se stanoví, co je považováno za jedy, nakažlivé choroby a škůdce. Zároveň, pokud jde o nakládání s léky, je zde relevantní úprava zák. č. 278/2007 Sb., o léčivech.

„Objektivní stránka,“ jak uvádí J. Jelínek, „*trestného činu v první řadě záleží v tom, že pachatel drogu neoprávněně vyrobí. Výrobou je jakékoliv zhotovení nebo vytvoření omamné nebo psychotropní látky, přípravku obsahujícího omamnou nebo psychotropní látku, prekursor nebo jed neoprávněným subjektem.*“⁶⁷ Dále je objektivní stránkou dovoz takovéto látky, vývoz, převoz, nabídnutí, zprostředkování, prodání, jiné opatření jinému, přechovávání.

Vyšší trestní sazba v případě spáchání trestného činu dle § 283 trestního zákoníku je dle § 283 odst. 2 trestního zákoníku pachateli udělena, spáchá-li tento čin jako člen organizované skupiny, pokud byl za tento čin odsouzen nebo potrestán v posledních třech letech, pokud

⁶⁶ SOLNAŘ, Vladimír, *Systém československého trestního práva: základy trestní odpovědnosti*, Praha: Academia 1972, s. 150.

⁶⁷ JELÍNEK, Jiří, *Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část*, Praha: Linde 2008, s. 706.

spáchá tento trestný čin ve značném rozsahu, nebo pokud tento trestný čin spáchá ve větší rozsahu vůči dítěti nebo v množství větším než malém vůči dítěti mladšímu 15 let.

1.2.5. Vývojová stadia trestného činu

Vývojová stadia trestného činu jsou jeho určité fáze, které pachatel uskutečňuje v úmyslu spáchat samotný trestný čin. Takovými vývojovými stadii trestného činu se myslí příprava k trestnému činu, pokus trestného činu a poslední fází je dokonání trestný čin. Na tomto místě je ovšem nutné konstatovat, že vývojová stadia je možné rozeznávat u úmyslných trestných činů. Navíc v případě dokonání trestných činů, nemusí nutně pachatel projít všemi výše uvedenými fázemi.

Pokud jde o přípravu trestného činu výroby a jiného nakládání s omamnými a psychotropními látkami, je trestná v případě, že tato příprava směřuje k naplnění některé z okolností, které jsou uvedeny v odst. 2, 3 nebo 4 § 283 trestního zákoníku, tedy příprava je trestná v okamžiku, kdy se jedná o přípravu výroby nebo jiného nakládání s omamnými a psychotropními látkami nebo jedy v rámci organizované skupiny, v případě recidivy, pokud mělo jít o spáchání tohoto trestného činu ve značném rozsahu nebo ve větším rozsahu vůči dítěti, dále pokud hrozilo, že bude způsobena těžká újma na zdraví atd.

Pokud jde o přípravu tohoto trestného činu, věnoval se jí v usnesení i Nejvyšší soud v souvislosti s klasifikací činu pěstování rostliny konopí. Nejvyšší soud dovodil, že *„pokud jde o rostlinu konopí (rod Cannabis), lze její samotné pěstování podle okolností posoudit jako přípravu zvláště závažného zločinu nedovolené výroby a držení omamných a psychotropních látek a jedů podle § 20 odst. 1 a § 283 odst. 2–4 TrZ, protože pachatel tímto způsobem vytváří podmínky pro jeho spáchání. Takové jednání bez dalšího ještě bezprostředně nesměřuje k budoucí výrobě psychotropní látky, a tedy k dokonání trestného činu ve smyslu ustanovení o pokusu trestného činu podle § 21 odst. 1 a § 283 TrZ.“*⁶⁸ Jak dále uvádí nejvyšší soud, příprava trestného činu dle § 283 odst. 1 trestná není, nicméně trestná je příprava trestného činu dle § 283 odst. 2–4 trestního zákoníku.

Pokus trestného činu nedovolené výroby a jiného nakládání s omamnými a psychotropními látkami je trestný dle stejné trestné sazby jako uvedený trestný čin.

V případě dokonání trestného činu je zde třeba uvést, že k jeho dokonání není nutné, aby pachatel dosáhl konkrétního, sledovaného cíle (např. aby dostal zapláceno za distribuci omamných a psychotropních látek apod.). *„Stejně tak nemusí neoprávněné nakládání s některou z těchto látek vést k způsobení nějakého škodlivého následku, zvláště pak takového*

⁶⁸ Usnesení nejvyššího soudu 7 Tdo 768/2013 (7. 8. 2013).

*následku na životě nebo zdraví toho, jenž je užije.*⁶⁹ Jinými slovy, přestože objektivní stránkou tohoto trestného činu je ochrana lidského života a zdraví, k jeho dokonání není nutné skutečnost lidský život nebo zdraví ohrozit, stačí pouze naplnění skutkové podstaty, která může být naplněna i v případě, kdy pachatel očividně nedosáhne svého záměru. Tedy v okamžiku, kdy pachatel vyrábí omamnou nebo psychotropní látku případně jed, dopouští se trestného činu dle § 283 trestního zákoníku a nezáleží na tom, zda a v jakém množství tuto látku vyrobil, či zda ji následně i distribuoval.

Na druhou stranu, ale je třeba uvést, že látky na to, aby byla naplněná skutková podstata trestného činu výroby nebo jiného nakládání s omamnými a psychotropními látkami nebo s jedy, musí mít určitou kvalitu. V případě jedů je jasné, že pokud látka nemá určitou požadovanou kvalitu, nemůže následně vyvolat ani požadované účinky. V případě omamných a psychotropních látek je to velmi podobné. Zde je třeba posoudit, zda v případě výroby látky následně obsahují požadovanou psychotropní nebo omamnou látku a mohou tak navodit požadovaný psychický stav.

Zároveň je třeba konstatovat že trestný čin nedovolené výroby a nedovoleného nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy je **promlčitelný**, a to za podmínek stanovených v § 34 trestního zákoníku, který stanoví, že *„trestní odpovědnost za trestný čin zaniká uplynutím promlčecí doby, jež činí:*

- a) *třicet let, jde-li o trestný čin, za který trestní zákon dovoluje uložení výjimečného trestu, a trestný čin spáchaný při vypracování nebo při schvalování privatizačního projektu podle jiného právního předpisu,*
- b) *patnáct let, činí-li horní hranice trestní sazby odnětí svobody nejméně deset let,*
- c) *deset let, činí-li horní hranice trestní sazby odnětí svobody nejméně pět let,*
- d) *pět let, činí-li horní hranice trestní sazby odnětí svobody nejméně tři léta,*
- e) *tři léta u ostatních trestných činů.*⁶⁹

Vzhledem ke skutečnosti, že za spáchaní trestného činu vymezeného v základní skutkové podstatě (*„kdo neoprávněně vyrobí, doveze, vyveze, proveze, nabídne, zprostředkuje, prodá nebo jinak jinému opatří nebo pro jiného přechovává omamnou nebo psychotropní látku, přípravek obsahující omamnou nebo psychotropní látku, prekursor nebo jed“*) je horní hranice odnětí svobody až pět let, je v tomto případě promlčecí doba desetiletá. V případě kvalifikované skutkové podstaty, tedy té, která je vymezená v § 283 odst. 2 písm. a) – d) (*„jako člen organizované skupiny, ač byl za takový čin v posledních třech letech odsouzen nebo potrestán,*

⁶⁹ DRAŠTÍK, Antonín, FREMR, Robert, DURDÍK, Tomáš, RŮŽIČKA, Miroslav, *Trestní zákoník. Komentář*. 2. část (§ 233–421). Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 2301.

spáchání činu ve značném rozsahu a spáchání činu ve větším rozsahu vůči dítěti nebo v množství větším než malém vůči dítěti mladšímu patnácti let), je horní hranice odnětí svobody stanovena na deset let, a tedy promlčecí doba je v tomto případě patnáct let. V případě kvalifikované skutkové podstaty vymezené v § 283 odst. 3 písm. a) – d) (je-li tímto činem způsobena těžká újma na zdraví, je-li zde přítomen úmysl získat pro sebe nebo pro jiného značný prospěch, pokud je čin nedovolené výroby a jiného nakládání s omamnými a psychotropními látkami spáchán ve velkém rozsahu nebo pokud je spáchán ve větším rozsahu vůči dítěti) je horní hranice odnětí svobody stanovena na dvanáct let, a promlčecí doba je tedy patnáct let.

Promlčecí doba patnácti let je tedy i u kvalifikované skutkové podstaty vymezené § 283 odst. 4 písm. a) – c), tedy v případě, že je trestný čin nedovolené výroby a jiného nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy, pokud při spáchání tohoto trestného činu došlo k těžké újmě na zdraví nejméně dvou lidí nebo ke smrti, pokud byl tento čin spáchán v úmyslu získat pro sebe nebo pro jiného prospěch velkého rozsahu nebo pokud byl tento čin spáchán ve spojení s organizovanou skupinou působící ve více státech.

1.3. Komparace s dalšími tzv. drogovými trestnými činy

Jak bylo uvedeno výše, trestný čin nedovolené výroby a jiného nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy (§ 283 trestního zákoníku) tvoří základní skutkovou podstatu, protože ostatní drogové trestné činy by také bylo možné zařadit do „jiného nakládání s omamnou nebo psychotropní látkou nebo s jodem“, ale každý z dále uvedených trestných činů představuje specifický případ tohoto nakládání, ať už se jedná o přechovávání omamných a psychotropních látek a jedů (§ 284 trestního zákoníku), pěstování rostlin a hub obsahujících omamnou nebo psychotropní látku (§ 285 trestního zákoníku), výroba a držení předmětů určených k nedovolené výrobě omamných a psychotropních látek a jedů (§ 286 trestního zákoníku) a šíření toxikomanie (§ 287 trestního zákoníku). Zároveň je třeba zdůraznit, že vzhledem ke skutečnosti, že část z uvedených skutkových podstat drogových trestných činů jsou ve vztahu speciality k § 283 trestního zákoníku, je vyloučen jejich souběh. Zároveň skutková podstata § 287 šíření toxikomanie je subsidiární k trestnému činu dle § 283 trestního zákoníku, je i zde jednočinný souběh vyloučen.

1.3.1. Přechovávání OPL a jedu (§ 284)

Skutková podstata přechovávání OPL a jedu je vymezena v § 284 trestního zákoníku. Dle odst. 1 § 284 trestního zákoníku, *„kdo neoprávněně pro vlastní potřebu přechovává v množství větším než malém omamnou látku konopí, pryskyřici z konopí nebo psychotropní látku obsahující jakýkoli tetrahydrokanabinol, izomer nebo jeho stereochemickou variantu (THC), bude*

potrestán odnětím svobody až na jeden rok, zákazem činnosti nebo propadnutím věci nebo jiné majetkové hodnoty.“ Odst. 2 § 284 trestního zákoníku definuje druhou skutkovou podstatu: „Kdo neoprávněně pro vlastní potřebu přechovává jinou omamnou nebo psychotropní látku než uvedenou v odstavci 1 nebo jed v množství větším než malém, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta, zákazem činnosti nebo propadnutím věci nebo jiné majetkové hodnoty.“

Objektem je v případě tohoto trestného činu ochrana společnosti proti ohrožení, které by mohlo nastat nekontrolovatelným nakládáním s omamnými a psychotropními látkami. Uvedený trestný čin má dvě skutkové podstaty – přechovávání OPL a jedu, což znamená neoprávněné přechovávání pro vlastní potřebu v množství větším než malém. Tento trestný čin byl do trestního zákoníku zařazen v roce 2009. Představuje privilegovaný trestný čin k trestnému činu uvedenému v § 283 trestního zákoníku, protože se nevztahuje na přechovávání OPL nebo přípravku obsahujícího OPL nebo prekursoru nebo jedu, ale dle tohoto paragrafu je trestné přechovávání takovéto látky pro sebe.

Zároveň určitá zvláštnost skutkové podstaty tohoto trestného činu je skutečnost, že jsou zde rozděleny OPL. Jednak jsou to látky uvedené v odst. 1, tedy konopí, pryskyřici z konopí nebo psychotropní látku obsahující jakýkoli tetrahydrokanabinol, izomer nebo jeho stereochemickou variantu (THC) a ostatní látky, které jsou součástí skutkové podstaty uvedené v odst. 2 § 284. Jak lze z dikce obou odstavců dovodit, v prvním případě (tedy v případě odst. 1 § 284 trestního zákoníku) se jedná o čin méně nebezpečný, a proto je tento trestný čin sankcionován odnětím svobody až na jeden rok, zákazem činnosti nebo propadnutím věci nebo jiné majetkové hodnoty. Na druhou stranu u trestného činu dle odst. 2 § 284 trestního zákoníku se jedná o všechny ostatní látky, které nejsou uvedené v odst. 1, které jsou pokládány za daleko nebezpečnější, a proto je sankce za spáchání tohoto vyšší, neboť pachatel může být potrestán odnětím svobody až na dvě léta.

Oproti trestnému činu nedovolené výroby a jiné nakládání s OPL (§ 283 trestního zákoníku) se pak přechovávání OPL a jedu dle § 284 trestního zákoníku liší především v tom ohledu, že v § 284 trestního zákoníku je sankce za spáchání trestného činu závislá na konkrétní OPL, zatímco, pokud jde o § 283 trestního zákoníku, zde jsou všechny OPL, prekurzory a jedy postaveny na jednu úroveň. Zároveň, jak uvádí Sotolář, *„při zvažování formy reakce na jejich trestnou činnost – na ono přechovávání omamných a psychotropních látek a jedů pro vlastní potřebu – je za této situace na místě volit zásadně méně represivní přístup než v reakci na*

*nedovolené aktivity výrobců a distributorů daných látek naplňující znaky trestného činu podle § 283.*⁷⁰

Pokud jde o omamné látky konopí a konopné látky (tzv. kabanoidy), jedná se především o konopí, pryskyřici z konopí, včetně solí. Jak uvádí Jednotná úmluva o omamných látkách, definuje konopí v čl. 1: „výraz *konopí* označuje *kvetoucí nebo plodonosný vrcholík rostliny konopí (s výjimkou zrn a listů, které nemají vrcholíky), z něhož pryskyřice nebyla vyloučena, bez ohledu na jeho použití.*“ Pod pojmem konopí je myšlen i extrakt z konopí a tinktura, které jsou zařazené do omamných látek dle zák. č. 167/1998 Sb.

Přechováním je myšlen jakýkoliv způsob držení konopí nebo jiné v § 284 trestního zákoníku uvedené látky, nicméně neznamená to, že pachatel má látku přímo u sebe (může se jednat i o případ, kdy pachatel má tuto látku uschovanou u jiné osoby⁷¹). Pokud jde o § 284 trestního zákoníku, musí k přechovávání dojít pro vlastní potřebu na rozdíl od § 283 trestního zákoníku, kdy se jedná o přechovávání pro jiného, a proto je tento trestný čin sankcionován daleko přísněji. Není bez zajímavosti, že samotné získání omamných psychotropních látek *de iure* trestné není, nicméně následně může dojít buď k situaci, že je jedinec přechovává pro vlastní potřebu (tedy dopouští se trestného činu dle § 284 trestního zákoníku) nebo je dále distribuuje (trestný čin podle § 283 trestního zákoníku). V uvedených případech tedy forma nabytí omamné nebo psychotropní látky nebo jedu není relevantní, pokud se nejedná přímo o vlastní výrobu takové látky, která je opět trestná dle § 283 trestního zákoníku.

Dalším znakem skutkové podstaty trestného činu definovaného v § 284 trestního zákoníku je skutečnost, že jde o přechovávání pro vlastní potřebu. To znamená, že osoba, která přechovává omamnou nebo psychotropní látku nebo jed pro vlastní potřebu, je zároveň i užívá. Samozřejmě k naplnění skutkové podstaty trestného činu dle § 284 trestního zákoníku je třeba, aby osoba, která určitým způsobem uvedenou látku nabyla, ji i sama zkonsumovala, tedy jinými slovy, aby ji zkonsumovala celou. V případě, že by absentoval znak vlastní potřeby, a to i v případě malého množství omamné nebo psychotropní látky, jednalo by se o naplnění skutkové podstaty dle § 283 trestního zákoníku.

Zároveň je třeba zmínit se o dalším znaku skutkové podstaty, kterou je množství větší než malé. Tato skutečnost není nikde v trestním zákoníku vymezena, ale zároveň dle § 289 odst. 2 „*vláda nařízením stanoví, co se považuje za jedy ve smyslu § 283, 284 a 286 a jaké je množství větší než malé u omamných látek, psychotropních látek, přípravků je obsahujících a jedů.*“

⁷⁰ DRAŠTÍK, Antonín, FREMR, Robert, DURDÍK, Tomáš, RŮŽIČKA, Miroslav, *Trestní zákoník. Komentář*. 2. část (§ 233–421). Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 2332.

⁷¹ ŠÁMAL, Pavel a kol., *Trestní zákoník: Komentář*, Praha: C. H. Beck, 2012, s. 2884.

Tímto nařízením je nařízení vlády nařízení č. 467/2009 Sb., kterým se pro účely trestního zákoníku stanoví, co se považuje za jedy a jaké je množství větší než malé u omamných, psychotropních látek, přípravků je obsahujících a jedů. V odst. 2 § 1 je stanoveno, že za množství větší, než malé je pokládáné takové množství, „*které na základě současných vědeckých poznatků může po jednorázovém nebo opakovaném podání způsobit poškození zdraví.*“

„*Objektem tohoto trestného činu podle § 284 odst. 2,*“ jak uvádí P. Šámal, „*je zájem na ochraně společnosti a lidí proti možnému ohrožení, které vyplývá z nekontrolovatelného nakládání s jedy omamnými a psychotropními látkami (vyjma konopí a z něho se odvíjejících látek, jež jsou postiženy podle odstavce 1), v případech určených pro vlastní potřebu, jsou-li v množství větším než malém.*“⁷² Toto ustanovení bylo do trestního zákoníku zařazenou novelou zák. č. 112/1998 Sb., aby byly do právního předpisu inkorporovány závazky, které vyplývají z Jednotné úmluvy o omamných látkách a Úmluvy o psychotropních látkách.

1.3.2. Nedovolené pěstování rostlin obsahující OPL (§ 285)

V § 285 trestního zákoníku jsou obsaženy dvě skutkové podstaty, jedna v odst. 1, druhá v odst. 2. Obecně je v § 285 trestního zákoníku postižena skutková podstata trestného činu nedovoleného pěstování rostlin obsahujících omamnou nebo psychotropní látku. Zároveň je třeba konstatovat, že pod tento trestný čin není zahrnuto takové pěstování, které by bylo určeno pro následnou distribuci – v takovém případě by nešlo o trestný čin dle § 285 trestního zákoníku, ale dle § 283 trestního zákoníku. Je tedy možné dovodit, že trestný čin uvedený v § 285 je privilegovanou skutkovou podstatou k trestnému činu dle § 283. „*Privilegovaná skutková podstata trestného činu podle § 285,*“ dle Šámala, „*umožňuje změkčit trestní postih proti samozásobitelům psychotropních rostlin a hub přesně tak, jak jej měla na mysli vláda ve shora citovaném usnesení vlády č. 1177/01.*“⁷³

Obdobně jako u § 284 trestního zákoníku je i v případě nedovoleného pěstování rostlin obsahujících omamnou nebo psychotropní látku odkázáno na vládní nařízení č. 455/2009 Sb., kterým se stanoví pro účely trestního zákoníku, které rostliny nebo houby se považují za rostliny nebo houby obsahující omamnou nebo psychotropní látku a jaké je jejich množství větší než malé. Na druhou stranu opět zde musí být naplněn zásadní znak skutkové podstaty, a to skutečnost, že je tak činěno pro vlastní potřebu. V okamžiku, kdy je následně látka distribuována, bez ohledu na její množství, je naplněna skutková podstata trestného činu dle § 283 trestního zákoníku.

⁷² ŠÁMAL, Pavel a kol., *Trestní zákoník: Komentář*, Praha: C. H. Beck, 2012, s. 2885.

⁷³ Tamtéž, s. 2892.

Odst. 1 § 285 trestního zákoníku stanoví: „*Kdo neoprávněně pro vlastní potřebu pěstuje v množství větším než malém rostlinu konopí, bude potrestán odnětím svobody až na šest měsíců, peněžitým trestem nebo propadnutím věci nebo jiné majetkové hodnoty.*“ Rostlina konopí je jedovatá bylina pěstovaná v několika formách, jako je konopí indické nebo konopí seté. Z látek obsažených v této rostlině je možné vytvořit marihuanu, z pryskyřice pak hašiš.

Pěstováním v případě uvedeného paragrafu je myšlena produkce rostliny od zasetí po vypěstování vlastní rostliny, která je následně využitelná pro získání omamné a psychotropní látky. Ovšem toto pěstování není dle dikce zákona chápáno jako výroba omamné a psychotropní látky, která je uvedena v § 283 trestního zákoníku. „*O výrobu (resp. některou její fázi) by mohlo jít jedině v případech, pokud by rostlina konopí byla sklizena a následně došlo k jejímu neoprávněnému zpracování v procesu, v němž by jako vstupní komponent byla dále upravována, a to buď do stavu způsobilého již ke spotřebě (marihuana), anebo k získání psychotropní látky tetrahydrokanabinolu (THC).*“⁷⁴

Nicméně na tomto místě je třeba zdůraznit, že zákaz pěstování konopí se dle zák. č. 167/1998 Sb., o návykových látkách a o změně některých předpisů, pěstovat druhy a odrůdy rostliny konopí (rod Cannabis), které mohou obsahovat více než 0,3 % látek ze skupiny tetrahydrokanabinolů, s výjimkou pěstování na základě licence udělené podle tohoto zákona. Uvedené ustanovení § 285 odst. 1 se tak vztahuje pouze na takové druhy konopí, které obsahují více než 0,3 % látek ze skupiny tetrahydrokanabinolů. Pěstování konopí s nižším obsahem uvedených látek není nelegální.

V odst. 1 § 285 trestního zákoníku je dále ve skutkové podstatě uvedeno „pro vlastní potřebu“, což je velmi obdobné jako u § 284 trestního zákoníku. Tím se také tato skutková podstata odlišuje od výroby a jiného nakládání s omamnými a psychotropními látkami dle § 283 trestního zákoníku, který postihuje výrobu primárně určenou pro další distribuci a komerční použití. Obdobně jako u § 284 je i u § 285 trestního zákoníku užito slovní spojení „množství větší než malé“, které je určeno vládním nařízením č. 455/2009 Sb.

Rozdílem mezi skutkovou podstatou uvedenou v § 283 trestního zákoníku a odst. 1 § 285 trestního zákoníku se zabýval také Nejvyšší soud, který ve stanovisku uvedl: „*Samotné neoprávněné pěstování rostliny konopí nelze ztotožňovat s pojmem „výroba“ omamné nebo psychotropní látky ve smyslu § 283 odst. 1 tr. zákoníku (viz rozhodnutí pod č. 18/2007 Sb. rozh. tr.). O výrobu, resp. některou její fázi, by mohlo jít pouze v případech, pokud by rostlina konopí byla sklizena a následně došlo k jejímu neoprávněnému zpracování v procesu, v němž by jako*

⁷⁴ Tamtéž, s. 2893.

vstupní komponent byla dále upravována, a to buď do stavu způsobilého již ke spotřebě (marihuana), anebo k získání psychotropní látky tetrahydrokanabinolu (THC). To platí i tehdy, jestliže pachatel uskutečnil takovou výrobu pro vlastní potřebu a za tím účelem si opatřil nebo přechovával rostliny konopí; v tomto případě samotné opatření nebo přechovávání rostlin konopí je již pokusem trestného činu nedovolené výroby a jiného nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy podle § 21 odst. 1 a § 283 odst. 1 tr. zákoníku, a nikoli jen přípravou ve smyslu § 20 odst. 1 tr. zákoníku. Neoprávněné vypěstování rostlin konopí nebo jejich přechovávání pro vlastní potřebu v množství větším než malém může být trestným činem přechovávání omamné nebo psychotropní látky a jedu podle § 284 odst. 1 tr. zákoníku nebo nedovoleného pěstování rostlin obsahujících omamnou nebo psychotropní látku podle § 285 odst. 1 tr. zákoníku jen tehdy, pokud pachatel dále nepoužije vypěstované rostliny k výrobě ve výše uvedeném smyslu nebo jestliže s ohledem na množství vypěstovaných rostlin, způsob jejich pěstování a na další okolnosti nelze dovodit, že je opatřil nebo přechovával pro jiného.“⁷⁵

Druhá skutková podstata § 285 je uvedena v odst. 2, který stanoví: „Kdo neoprávněně pro vlastní potřebu pěstuje v množství větším než malém houbu nebo jinou rostlinu než uvedenou v odstavci 1 obsahující omamnou nebo psychotropní látku, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok, peněžitým trestem nebo propadnutím věci nebo jiné majetkové hodnoty.“ Houba je velmi obecný pojem, který trestní zákoník dále nevysvětluje, nicméně seznam relevantních hub, které naplňují skutkovou podstatu dle § 285 odst. 2 trestního zákoníku je uveden ve vládním nařízení č. 455/2009 Sb., kterým se pro účely stanoví, které rostliny nebo houby se považují trestního zákoníku za rostliny a houby obsahující omamnou nebo psychotropní látku a jaké je jejich množství větší než malé ve smyslu trestního zákoníku

Kromě hub uvedených ve vládním nařízení č. 455/2009 Sb. se odst. 2 § 285 trestního zákoníku vztahuje i na jiné rostliny, jejichž pěstování zakazuje. V tomto případě se samozřejmě myslí jiné rostliny než konopí, protože na pěstování konopí se vztahuje odst. 1 § 285. Jedná se především o opiový mák, keř koka a další.

Pokud jde o skutkovou podstatu tohoto trestného činu, je zároveň třeba říci, že k jejímu naplnění je nutné, aby k pěstování uvedených hub a rostlin docházelo neoprávněně. Zde je třeba opět tento trestný čin srovnat s ustanovením zák. č. 167/1998 Sb., o návykových látkách a o změně některých dalších zákonů, který v § 24 odst. 1 písm. b), c) zakazuje „pěstovat rostliny rodu *Erythroxylon* (keř koka), pěstovat odrůdy máku setého (*Papaver somniferum* L.), které mohou v sušině z tobolek obsahovat více než 0,8 % morfinu; zákaz se nevztahuje na pěstování

⁷⁵ Nejvyšší soud, stanovisko, sp. zn. Tpjn 300/2014.

odrád máku setého (Papaver somniferum L.) pro výzkumné a pokusné účely, pro šlechtění nových odrůd rostlin a pro zachování genetické rozmanitosti rostlin vědeckými a výzkumnými pracovišti.“ Zároveň tento zákon stanoví povinnost pro osoby, které mák setý pěstují nebo zpracovávají makovinu, oznámit tuto skutečnost Policii ČR a zároveň oznámit Policii ČR veškeré podezřelé okolnosti (vstup cizích osob na pozemek, kde je mák pěstován, odcizení makovic nebo jejich neobvyklé objednávky).

Zároveň je třeba konstatovat, že souběh s trestným činem definovaným v § 283 trestního zákoníku, tedy nedovolená výroba a jiné nakládání s omamnými a psychotropními látkami, je vyloučen. V zásadě se tedy dá konstatovat, že pachatel se dopustí buď trestného činu nedovoleného pěstování konopí, hub nebo jiných rostlin obsahujících omamné nebo psychotropní látky, nebo se dopustí jiného nakládání s touto látkou, a to dle § 283 trestního zákoníku.

1.3.3. Výroba a držení předmětu k nedovolené výrobě OPL (§ 286)

Trestní zákoník v § 286 odst. 1 trestního zákoníku stanoví skutkovou podstatu trestného činu výroby a držení předmětu k nedovolené výrobě omamné a psychotropní látky: *„Kdo vyrobí, sobě nebo jinému opatří anebo přechovává prekursor nebo jiný předmět určený k nedovolené výrobě omamné nebo psychotropní látky, přípravku, který obsahuje omamnou nebo psychotropní látku, nebo jedu, bude potrestán odnětím svobody až na pět let, peněžitým trestem, zákazem činnosti nebo propadnutím věci nebo jiné majetkové hodnoty.“* Objektem trestného činu uvedeného v § 286 trestního zákoníku je ochrana společnosti proti ohrožení nedovoleným nakládáním s jedy, omamnými a psychotropními látkami, případně takovými látkami, které obsahují omamnou a psychotropní látku. Tato skutková podstata byla do staršího trestního zákoníku přidána novelizací v roce 1998 a reagovala tak na Úmluvu OSN proti nedovolenému obchodu s omamnými a psychotropními látkami z 20. prosince 1988.

Prekursor je látka upravená v zák. č. 272/2013 Sb., o prekurzorech drog (viz výše). Dále ve skutkové podstatě § 286 trestního zákoníku je uveden *„jiný předmět určený k výrobě omamné nebo psychotropní látky,“* jsou tím myšleny především předměty nebo přístroje, které jsou využitelné k výrobě omamných a psychotropních látek, ale i látky užívané k jejich výrobě či úpravě, případně další potřebné suroviny. K této problematice se vyjádřil v Usnesení i Nejvyšší soud, který 4. prosince 2003 uvedl: *„Za předmět určený k nedovolené výrobě omamné nebo psychotropní látky nebo jedu je možné považovat v zásadě cokoli, co lze k výrobě drogy či jedu použít. Spadají sem jak přístroje, zařízení nebo jejich součásti, např. destilační jednotky, tak suroviny a různé pomocné látky. Zjištění, že v posuzovaném případě šlo o léky a chemikálie, bylo ve výroku o vině i v odůvodnění napadeného rozsudku dostatečně*

*konkretizováno tak, aby bylo možné spolehlivě usuzovat na naplnění zákonného znaku předmětu.*⁷⁶

Zde je nutné komparovat § 286 trestního zákoníku a § 283 trestního zákoníku u případu prekurzoru, protože, kdo neoprávněně vyrobí, doveze, vyveze, proveze nabídne, zprostředkuje, prodá nebo jinak jinému opatří prekurzor, dopustí se trestného činu dle § 283 trestního zákoníku. Zatímco ten, kdo vyrobí, sobě nebo jinému opatří anebo přechovává prekurzor, dopustí se trestného činu dle § 286 trestního zákoníku. Přestože to vypadá, že jsou obě skutkové podstaty, pokud jde o prekursor, téměř totožné, je třeba je vykládat v kontextu § 283, resp. § 286 trestního zákoníku. V obou případech je možné konstatovat, že se jedná o přípravu trestného činu, která je podle § 20 trestního zákoníku takovým jednáním, které se vyznačuje vytvářením podmínek pro spáchání zvlášť závažného zločinu, zejména pak v jeho organizování, opatrování nebo přizpůsobování prostředků nebo nástrojů k jeho spáchání.

Rozdíl mezi oběma uvedenými ustanoveními (§ 283 a § 286 trestního zákoníku) je především v tom, že v prvním případě jde o opatření, přechovávání nebo prodání prekurzoru za účelem výroby omamné a psychotropní látky, tedy s tímto prekurzorem je nakládáno za účelem výroby konkrétní omamné a psychotropní látky. Na druhou stranu ustanovení v § 286 trestního zákoníku postihuje obecně je výrobu, přechovávání nebo opatření prekursoru, aniž by zde byl prokazatelný trestný čin výroby omamné a psychotropní látky. K této problematice je zároveň na místě uvést usnesení Nejvyššího soudu z 9. října 2003, který uvedl: *„K tomu dlužno poznamenat, že opatření (vyrobení, přechovávání) předmětu určeného k nedovolené výrobě omamné nebo psychotropní látky (resp. přípravku obsahujícího omamnou nebo psychotropní látku nebo jedy) je sice trestným činem nedovolené výroby a držení omamných a psychotropních látek a jedů podle § 188 tr. zák., který je ve vztahu k trestnému činu podle § 187 tr. zák. subsidiární. Pokud si však pachatel opatří takový předmět v úmyslu uvedené látky vyrábět (jako tomu bylo podle napadeného rozsudku v posuzovaném případě), má přednost použití primárního ustanovení o přípravě podle § 7 odst. 1 tr. zák. k trestnému činu nedovolené výroby a držení omamných a psychotropních látek a jedů podle § 187 tr. zák. Protože příprava k trestnému činu je úmyslné jednání a je trestná jen u zvlášť závažných trestných činů obsažených v ustanovení § 41 odst. 2 tr. zák., musí se tento úmysl vztahovat i k okolnostem podmiňujícím použití vyšší trestní sazby – v posuzovaném případě zřejmě ke skutečnosti, že obžalovaní spáchali tento trestný čin (připravovali se jej spáchat) „ve větším rozsahu“ ve smyslu již zmíněného 2. odstavce písmene a) tohoto zákonného ustanovení.*⁷⁷

⁷⁶ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 4. prosince 2003, sp. zn. 7 Tdo 1354/2003.

⁷⁷ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 9. října 2003, sp. zn. 2 To 144/2003.

1.3.4. Šíření toxikomanie (§ 287)

Trestného činu šíření toxikomanie se dopustí podle § 287 trestního zákoníku ten, kdo „svádí jiného ke zneužívání jiné návykové látky než alkoholu nebo ho v tom podporuje anebo kdo zneužívání takové látky jinak podněcuje nebo šíří.“ Jiná návyková látka, než alkohol je omamná nebo psychotropní látka (dle § 130 trestního zákoníku se návykovou látkou rozumí alkohol, omamné látky, psychotropní látky a ostatní látky způsobivé nepříznivě ovlivnit psychiku jedince). Jak je patrné z výše uvedeného, za šíření toxikomanie se považuje svádění ke zneužívání omamných nebo psychotropních látek. Problematika alkoholu je zakomponovaná v § 204 trestního zákoníku, který postihuje podání alkoholu dítěti. Jiné šíření nebo svádění jiného k užívání alkoholu není podle současné právní úpravy trestné. K této problematice vymezení podstaty šíření toxikomanie, resp. látek, jejichž šíření spadá do skutkové podstaty tohoto trestného činu, dodává Šámal, že „za návykové látky se nepovažují jiné společensky akceptovatelné látky, např. tabák, káva, čaj, čokoláda, na které také může u člověka vzniknout návyk, ale na rozdíl od ostatních návykových látek nepříznivě neovlivňují psychiku člověka ani jeho ovládací nebo rozpoznávací schopnosti nebo sociální chování.“⁷⁸

Pokud jde o svádění a podporování (§ 287 trestního zákoníku) v komparaci s § 283 trestního zákoníku, jedná se o jinou skutkovou podstatu a lze tedy vyvodit, že v případě § 283 do „jiného nakládání“ s omamnými a psychotropními látkami nespadá svádění a podporování. Lze tedy dovodit, že trestný čin šíření toxikomanie je v poměru subsidiarity k trestnému činu výroby a jiného nakládání s omamnými látkami. Z hlediska výkladu tohoto trestného činu je možné svádění a podporování přirovnat ke znakům vymezeným v § 24 odst. 1 písm. b), c) trestního zákoníku. Svádění k užívání omamné a psychotropní látky zákon dále nevymezuje, ale je možné ho vymežit jako např. přemlouvání k užití omamné a psychotropní látky, poučení ohledně zneužití omamných a psychotropních látek. Svádění a podporování zneužití omamných a psychotropních látek je například i skutečnost, kdy jedinec na svých internetových stránkách v rámci prodeje semen konopí uvádí údaje o vůni a chuti následně vypěstovaných rostlin, dále pak obsah psychotropních látek a jaké budou následné účinky na psychiku.⁷⁹

Podporování ve zneužívání omamných a psychotropních látek může směřovat na osobu, která ještě nikdy omamné a psychotropní látky nezneužívala, ale i osobu, která je užívala nebo se dokonce ze závislosti na nich léčila. Podpora může být jednak fyzická, která např. zahrnuje vlastní fyzickou aktivitu při obstarávání omamné a psychotropní látky nebo podporu s jejím užitím, případně podpora může být i psychická, která může spočívat v povzbuzování jiného ke

⁷⁸ ŠÁMAL, Pavel a kol., *Trestní zákoník: Komentář*, Praha: C. H. Beck, 2012, s. 2902.

⁷⁹ Dle usnesení Nejvyššího soudu 11 Tdo 1040/2020.

zneužití takové látky. Jak uvádí Sotolář, „pachatel musí v těchto případech jednat v úmyslu podporovat v oslovené osobě rozhodnutí užívat návykové látky. Tento úmysl absentuje u reprezentantů různých státních i nestátních institucí pomáhajících osobám užívajícím návykové látky například poskytováním rad a poučení ohledně důležitých hygienických zásad nebo rozdáváním zdravotnického materiálu, včetně injekčních stříkaček, případně nabízejících různé formy substituční léčby.“⁸⁰

Zároveň je třeba konstatovat, že trestného činu šíření toxikomanie se může dopustit pouze fyzická, nikoli tedy právnická osoba. Pokus tohoto trestného činu je trestným, a to podle § 21 odst. 2, který stanoví, že „pokus trestného činu je trestný podle trestní sazby stanovené na dokonany trestný čin,“ nicméně je třeba zdůraznit, že příprava tohoto trestného činu trestná není.

Kvalifikovanou skutkovou podstatou k šíření toxikomanie je spáchání tohoto trestného činu v rámci organizované skupiny, vůči dítěti nebo s využitím tisku, filmu, rozhlasu, případně jiného účinného komunikačního prostředku.

⁸⁰ DRAŠTÍK, Antonín, FREMR, Robert, DURDÍK, Tomáš, RŮŽIČKA, Miroslav, *Trestní zákoník. Komentář*. 2. část (§ 233–421). Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 2373.

2. Kriminologická část

V této části práce bude pozornost soustředěna především na kriminologické aspekty trestného činu nedovolené výroby a jiného nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy. Drogy jsou v posledních desetiletích velice závažným problémem i České republiky a je třeba konstatovat, že i přestože před rokem 1989 nebyl obchod s drogami v Československu rozhodně zanedbatelný, po roce 1989 a následně po vstupu do EU se otevřely konzumentům i výrobcům omamných a psychotropních látek další trhy a objevily se další možnosti, jak tyto látky získat, jak je vyrábět a následně distribuovat.

Kriminologická část této práce se bude snažit postihnout zásadní kriminologické aspekty nedovolené výroby a jiného nakládání s omamnými a psychotropními látkami, a to nejprve v teoretické rovině a následně i na konkrétních datech bude analyzovat, jaká je současná situace této problematiky v ČR. Konkrétně bude pojednáno o obchodu s metanfetaminem, marihuanou, kokainem a dalšími látkami. Na závěr se pak práce soustředí na výraznou součást drogové kriminality, a to je protidrogová politika, která je realizovaná, jak na mezinárodní, tak na státní a regionální úrovni. Budou popsány základní nástroje, které jsou k implementaci této politiky používány a nastíněny strategie, které jsou v současné době pro protidrogovou politiku EU a ČR aktuální.

2.1. Problematika užívání drog v ČR

2.1.1. Druhy drog

Užívání omamných a psychotropních látek má v lidské společnosti dlouhou historii. Již od pravěku lidé užívali látky, které jim způsobovaly psychedelické stavy. Pro tyto látky se začalo užívat označení droga. Přestože je tento pojem velmi používán v českém právním řádu nikde není obsažena definice drogy. Nicméně jako drogu je možné chápat takovou látku, která „a) působí na psychiku člověka, ovlivňuje jeho vnímání a prožívání vnitřního i vnějšího světa, a b) má tzv. potenciál závislosti, tj. schopnost vyvolat závislost.“⁸¹ Zároveň dle stanoviska WHO z roku 1969 je za drogu považovaná látka, která mění v organismu jednu nebo více funkcí.⁸²

Pokud jde o jednotlivé omamné a psychotropní látky, existuje velké množství preparátů a přípravků z těchto látek, které je v ČR požíváno. Velmi rozšířené jsou konopné látky, které se užívají k tomu, aby vyvolaly změny vědomí. Získávají je především z rostliny rodu konopí (především se jedná o konopí seté a indické). Těmto látkám se obecně říká cannabinoidy

⁸¹ GŘIVNA, Tomáš, SCHEINOST, Miroslav, ZOUBKOVÁ, Ivana, *Kriminologie*, Praha: Wolters Kluwer 2014. ISBN 978-80-7478-614-3, s. 312.

⁸² KUČHTA, Josef, VÁLKOVÁ, Helena, *Základy kriminologie a trestní politiky*, Praha: C. H. Beck 2005. ISBN 80-7179-813-4, s. 423.

a nejúčinnější látkou tohoto druhu je THC. Konopné látky se užívají ve formě marihuany nebo hašiše.

Marihuana je sušené květenství se samičí rostliny konopí. Poté, co dojde ke zpracování, má tato látka velmi typické aroma a jedná se o menší hrudky zpravidla zelené barvy. Pokud jsou zpracovány rostliny pěstované ve venkovních podmínkách, obsahují maximálně 10 % účinné látky, ale „*pro účely nelegálního obchodu se však stále více konopí pěstuje tzv. hydroponickým způsobem (tj. v živném roztoku) při umělém osvětlení v uzavřených prostorech.*“⁸³ Tento způsob pěstování zároveň zvýší obsah účinných látek v těchto rostlinách, které mohou obsahovat až 20 % účinných látek. V případě hašiše se jedná o pryskyřice z konopí, která obsahuje až 40 % účinných látek.

K požívání marihuany a hašiše dochází zejména kouřením, v méně častých případech pak požitím. K účinkům, které mají tyto látky na lidský organismus, patří zejména euforie, zpomalené myšlení a smyslové iluze. Jako příznaky intoxikace je většinou uváděno sucho v ústech, pocit hladu, překrvení spojivek nebo rozšířené zornice.⁸⁴ Opakované užívání může vyvolat deprese, paranoii, pocity úzkosti, poruchy myšlení atd. Látky uvedených látek zůstávají v těle uživatele relativně dlouho a je možné prokázat použití i po týdnech užívání.

Mezi další omamné a psychotropní látky jsou stimulantia, tedy takové látky, které stimulují centrální nervový systém. Jedná se např. o amfetaminové látky (kromě vlastního amfetaminu patří do této skupiny např. i pervitin) a kokainové drogy (do této skupiny patří listy koky, kokain, crack). Stimulantia mají za následek zvýšení bdělosti a psychomotorického tempa, zároveň vyvolají euforii a uvolňují zábrany. Také snižují potřebu spánku, potlačují únavu a hlad a navozují pocit duševní a tělesné síly.⁸⁵ Negativní následky užívání těchto drog jsou především deprese, úzkost, vyčerpání, v některých případech i nespavost a halucinace. „*Hlavní nebezpečí,*“ jak uvádí J. Kuchta a H. Válková, „*spočívá v nezvratných poruchách psychiky ve formě paranoie a toxické psychózy.*“⁸⁶ V případě těchto látek je velmi rychlý nástup psychické i fyzické závislosti. Nejrozšířenější drogou z této skupiny je pervitin, který se vyskytuje jako bílý krystalický prášek, někdy zbarvený do žluta nebo do hněda. Je to velmi častá droga, a to především z toho důvodu, že patří mezi levnější a snáze dostupné.

⁸³ GŘIVNA, Tomáš, SCHEINOST, Miroslav, ZOUBKOVÁ, Ivana, *Kriminologie*, Praha: Wolters Kluwer 2014, s. 316.

⁸⁴ Tamtéž, s. 316.

⁸⁵ Tamtéž, s. 316.

⁸⁶ KUČHTA, Josef, VÁLKOVÁ, Helena, *Základy kriminologie a trestní politiky*, Praha: C. H. Beck 2005. ISBN 80-7179-813-4, s. 438.

Další skupinou jsou opiáty, které mohou být jak látky přírodního nebo syntetického původu. Účinnou látkou je zde zpravidla morfin. Do této kategorie je možné zařadit např. opium, morfin, metadon nebo buprenorfin. Polysyntetickým derivátem je heroin, který byl dříve používán k léčbě astmatu a tuberkulózy. Opiáty se většinou aplikují injekční stříkačkou, ale i šňupáním, kouřením nebo inhalací. Opiáty vesměs snižují vnitřní napětí a tiší bolet, proto byly dříve používány jako analgetika. Kromě tišení bolesti ještě opiáty navozují pocit radosti, snižují potřebu jídla a sexu, ale zároveň mohou způsobit ospalost, malátnost nebo apatii.⁸⁷

Opiáty bývají považovány za jednu z nejnebezpečnějších skupin drog vůbec, protože závislosti na nich se vytváří velmi rychle a jedná se jak o závislost fyzickou, tak psychickou. Vzhledem ke skutečnosti, že čistota těchto drog na trhu kolísá, hrozí značně nebezpečí předávkování. Zároveň je především nitrožilní užívání těchto drog spojené s dalšími rizikovými faktory jako je zvýšená pravděpodobnost nákazy žloutenkou nebo virem HIV atd.

Dalším významnou skupinou jsou halucinogenní drogy, které mohou být přírodní (z některých rostlin nebo hub – např. durman, atropin atd.), živočišného původu (např. bufotenin – ropuší jed) nebo syntetické nebo polosyntetické (např. LSD). Tyto drogy se užívají nejčastěji orálně a k jejich projevům patří pocit euforie, ale také neklid, smyslové vjemy atd. „*Halucinogenní látky,*“ jak uvádí T. Gřivna, „*patří ke skupinám drog s nejobtížněji odhaditelným účinkem v konkrétní situaci, neboť ten závisí nejen na samotné látce (jejíž účinnost se může značně lišit a zpravidla není předem známa), ale významně též na osobnosti uživatele a na prostředí, ve kterém drogu užívá.*“⁸⁸

V některé literatuře se hovoří i o dalších skupinách – např. těkavé látka (inhalanty) nebo trankvilizéry a sedativa. Těkavé látky jsou látky vyráběné pro lékařské nebo technické využití a patří sem např. éter, chloroform atd. Trankvilizéry a sedativa zahrnují především syntetická narkotika a léky.⁸⁹ Výše uvedené dělení je jednou z možných kategorizací drog. Dalším dělením je např. i dělení na drogy alkoholové a nealkoholové, nebo na drogy legální, kterými jsou alkohol a tabák, a drogy nelegální (OPL).

⁸⁷ KUČHTA, Josef, VÁLKOVÁ, Helena, *Základy kriminologie a trestní politiky*, Praha: C. H. Beck 2005. ISBN 80-7179-813-4, s. 438.

⁸⁸ GŘIVNA, Tomáš, SCHEINOST, Miroslav, ZOUBKOVÁ, Ivana, *Kriminologie*, Praha: Wolters Kluwer 2014. ISBN 978-80-7478-614-3, s. 318.

⁸⁹ KUČHTA, Josef, VÁLKOVÁ, Helena, *Základy kriminologie a trestní politiky*, Praha: C. H. Beck 2005. ISBN 80-7179-813-4, s. 438.

Dle *Výroční zprávy o stavu ve věcech drog v ČR v roce 2019*⁹⁰ nelegální drogu užilo 31,9 % respondentů (ve věkové kategorii 15-64 let), přičemž nejčastěji se jednalo o konopné látky (25,9 %), extázi (5,6 %), halucinogenní houby (5,7 %), pervitin (1,9 %) a kokain (1,7 %).

2.1.2. Užívání omamných a psychotropních látek

Pokud jde o užívání omamných a psychotropních látek, již bylo výše uvedeno, že prakticky od pravěku a starověku lidé experimentovali s těmito látkami, a to ať již šlo o lékařské účely (tlumení bolesti, léčba nespavosti) nebo z jiných důvodů, kterým mohly být např. snaha o zlepšení smyslového vnímání, zlepšení nálady atd.

Z dnešního kriminologického pohledu na užívání OPL je možné rozlišit experimentální užívání, co je většinou jednorázová zkušenost s omamnými a psychotropními látkami, případě užití těchto látek dvakrát či třikrát za život. Častější užívání se označuje jako příležitostní nebo rekreační užívání, kdy je užití látky např. spojeno s prostředím a stylem života. Škodlivé užívání je pak opakované užívání návykové látky, které vede ke zdravotním i sociálním problémům uživatele. Občas se objevuje i označení problémové užívání, které se vztahuje přímo k užívání OPL „a v českém prostředí se vykládá jako injekční užívání drog a/nebo dlouhodobé či pravidelné užívání opiátů a/nebo amfetaminů.“⁹¹ Závislostní užívání je pak kontinuální pravidelné užívání látky, které způsobuje zdravotní i sociální problémy.

Hlavním problémem užívání omamných a psychotropních látek je především skutečnost, že tyto látky způsobují závislost. Závislost je možné charakterizovat jako stav, ve kterém dotyčný pociťuje silné nutkání požit drogu, nedokáže ovládat její užívání. Tento stav přichází po určitém, kratším či delším, časovém období, kdy dotyčný jedinec drogu užívá.

Tradičně je rozlišovaná závislosti fyzická a psychická. Závislost fyzická spočívá v tom, že tělo si zvykne na tuto látku tak, že vyžaduje její příjem. Závislost psychická je pak silná touha po požití této látky. Někteří autoři mluví také o psychosociální závislosti, kdy užívání konkrétní látky je spojené s určitou situací nebo společností.⁹²

Dle odborné literatury je možné identifikovat faktory, které mají vliv na rozvoj závislosti. Jednak se může jednat o faktory psychologické, což mohou být např. psychické nemoci, deprese či traumata, která způsobí, že se jedinec častěji uchyluje k omamným a psychotropním látkám, aby si zlepšil náladu nebo výkonnost, čímž se ovšem stává rychle psychicky i fyzicky závislým. Dalším faktorem jsou faktory sociální, mezi které patří např.

⁹⁰ *Výroční zpráva o stavu ve věcech drog v ČR v roce 2019*. Dostupné z WWW: https://www.drogy-info.cz/data/obj_files/33369/1076/VZdrogy2019_v02_s%20obalkou.pdf.

⁹¹ GRIVNA, Tomáš, SCHEINOST, Miroslav, ZOUBKOVÁ, Ivana, *Kriminologie*, Praha: Wolters Kluwer 2014, s. 320.

⁹² Tamtéž, s. 321.

sociální skupiny, se kterými se dotyčný jedinec stýká, nebo prostředí, ve kterém se pohybuje. Dalšími faktory jsou faktory sociologické, které vycházejí z toho, v jakém prostředí se jedinec pohybuje, tedy např. jaké má postavení v této společnosti či jaký má společenský status.

Faktory biologické jsou především způsobeny např. genetickým zatížením či dalšími biologickými aspekty. Morální faktory pak zahrnují osobní pohled na závislosti a užívání omamných a psychotropních látek. Do morálních faktorů se promítá postoj jedince ke společnosti a mravním hodnotám, svou roli zde bezpochyby hraje i náboženské přesvědčení. Další skupinou jsou kulturně-antropologické faktory, které vychází z kulturních a historických tradic konkrétní společnosti, ve které se jedinec pohybuje.

Dle T. Zábranského⁹³ existuje několik vývojových stupňů užívání drog. Jak uvádí T. Zábranský: „*Jako každá nemoc má i zneužívání drog svá stadia a předstupně. Jako pro každou jinou nemoc i pro zneužívání drog platí, že nemoc zachycená v nižším (časnějším, méně závažném) stádiu je snáze léčitelná s menším počtem trvalých poškození – a že nižší stádium nemoci může a nemusí přejít do pokročilejšího; jinými slovy že existují chronici s relativně nerozvinutou nemocí.*“⁹⁴

Tato stadia souvisí s výše uvedeným rozdělením uživatelů. První stádium je experiment, kdy jedinec zkouší a experimentuje většinou v rámci nějaké sociální skupiny. V tomto okamžiku vesměs nedojde k narušení zdraví a užívá drogu na úrovni experimentu nemá ani dopady na jeho pracovní způsobilost, ani nemá finanční dopad.

Dalším stádiem je stádium aktivního vyhledávání, kdy se uživatel druží s ostatními uživateli tak, aby měl přístup k určité omamné a psychotropní látce, vytváří si vlastní zdroje a zásoby. Zdraví v této fázi také není narušeno, ale občas může být už v této fázi dotčena pracovní schopnost, která je ovlivněna stavu kocoviny.

Dalším stádiem je stádium zaujetí drogou, kdy spotřeba dotyčného narůstá a postupně se užívání drogy promítá i do způsobu jeho života, protože se odděluje od svých původních sociálních skupin a stýká se převážně s dalšími uživateli. Užívání drogy má v této fázi i značné finanční následky, což se promítá do celkové úrovně života dotčeného.

Posledním stádiem je stádium závislosti, kdy se dotyčný jedinec již stýká pouze s lidmi, kteří také užívají podobné omamné a psychotropní látky jako on, většinou má pracovní problémy nebo je vyhozen z práce, a proto nemá peníze na drogy, které ho stojí stále víc. V této fázi již dochází k narušení zdraví, a to jak fyzického, tak psychického.⁹⁵

⁹³ ZÁBRANSKÝ, Tomáš, *Drogová epidemiologie*, Olomouc: Univerzita Palackého 2003, s. 18.

⁹⁴ Tamtéž, s. 18.

⁹⁵ ZÁBRANSKÝ, Tomáš, *Drogová epidemiologie*, Olomouc: Univerzita Palackého 2003, s. 19.

2.2. Trestné činy nedovolená výroba a jiné nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy

Trestná činnost spojená s nedovolenou výrobou a dalšími způsoby nakládání s omamnými a psychotropními látkami je uvedena v § 274, který postihuje trestný čin ohrožení pod vlivem návykové látky, § 287 šíření toxikomanie, § 283 nedovolená výroba a jiné nakládání s omamnými a psychotropními látkami, § 284 přechovávání omamné a psychotropní látky a jedu, § 286 nedovolené pěstování rostli obsahujících omamnou nebo psychotropní látku a § 286 výroba a držení předmětu k nedovolené výrobě omamné a psychotropní látky a jedu.

2.2.1. Dělení trestných činů

Trestné činy související s omamnými a psychotropními látkami, je dle Gřivny a kol. možné rozdělit do několika kategorií.⁹⁶ První kategorií jsou psychofarmakologicky podmíněné trestné činy, tedy takové trestné činy, které jsou spáchány pod vlivem omamné a psychotropní látky. Tento vliv může být vlivem akutní intoxikace (krátce po požití, kdy látka bezprostředně působí na nervový systém) nebo pod vlivem dlouhodobého užívání omamné a psychotropní látky (např. kdy se u dlouhodobého uživatele pervitinu rozvinula psychóza).

Do této první kategorie patří činy proti životu a zdraví, které jsou způsobené buď pod vlivem omamné nebo psychotropní látky, popř. vlivem jejího dlouhodobého užívání, ale je sem možné zařadit „*i trestné činy páchané na uživatelích návykových látek, pokud takové užívání zvýšilo viktimmnost oběti.*“⁹⁷ Jako příklad takového trestné činu je možné uvést znásilnění ženy, která je pod vlivem omamné a psychotropní látky.

Další kategorií jsou ekonomicky motivované trestné činy. Do této skupiny patří trestné činy spáchané za účelem obstarání finančního prostředků na nákup omamné a psychotropní látky nebo nákup takovéto látky přímo. Jak uvádí T. Gřivna pro tyto trestné činy je možné použít i výraz „*opatřovací kriminalita.*“⁹⁸ Další skupinou jsou systémové trestné činy, které jsou většinou páchané v rámci drogových trhů, které jsou nezákonné, ale zároveň velmi lukrativní a osoby, které jsou do takových obchodů zapojeny, soupeří s ostatními o velké zisky, aniž by měly možnost využít zákonných cest, jak např. postihnout jednání, které je nezákonné (např. vydírání, poškozování majetku apod.).

2.2.2. Trestná činnost na poli nedovolené výroby a jiného nakládání s OPL 2019

Kompetence v oblasti odhalování a potírání trestných činů souvisejících s nedovolenou výrobou a jiným nakládáním s omamnými a psychotropními látkami spadají do působnosti

⁹⁶ GŘIVNA, Tomáš, SCHEINOST, Miroslav, ZOUBKOVÁ, Ivana, *Kriminologie*, Praha: Wolters Kluwer 2014, s. 324.

⁹⁷ Tamtéž, s. 324.

⁹⁸ Tamtéž, s. 324.

Národní protidrogové centrály. Národní protidrogová centrála je jeden z výkonných útvarů Policie ČR s celostátní působností, která se zabývá řešením a prevencí a trestnou činností, který se pojí s omamnými a psychotropními látkami, případně s jedy. Její předchůdkyní byla Protidrogová brigáda, která byla zřízena rozkazem č. 7/1991 (ze dne 3. září 1991) ministra vnitra. V rámci Protidrogové brigády tak začalo působit 16 policistů. V okamžiku, kdy došlo k rozdělení Československa na Českou a Slovenskou republiku, tato brigáda byla začleněna jako odbor drog do Útvaru organizovaného zločinu a zpravodajství.⁹⁹

Nástupkyní odboru drog byla Národní protidrogová centrála, která byla zřízená na základě rozkazu policejního prezidenta ze dne 15. ledna 2001. Národní protidrogová centrála už nebyla jako odbor drog součástí Útvaru pro odhalování organizovaného zločinu, ale stala se samostatnou jednotkou kriminální policie. Následně policejní prezident vydal pokyn č. 64, „*kterým se upravuje postup vyšetřovatelů Policie České republiky a příslušníků Policie České republiky při odhalování a dokumentování protiprávních jednání souvisejících s drogovou kriminalitou.*“¹⁰⁰ Dle tohoto pokynu Národní protidrogová centrála reprezentuje a zároveň zastupuje policii mimo resort a také na mezinárodní úrovni, a to na úseku odhalování protiprávního jednání souvisejícího s drogovou činností. Dále Národní protidrogová centrála vyhledává, odhaluje, dokumentuje a také objasňuje organizovanou kriminalitu, která souvisí s drogami, a to na celém území ČR, nicméně její činnost zahrnuje i rozsáhlou mezinárodní spolupráci s obdobnými útvary cizích států.¹⁰¹

Národní protidrogová centrála dále sjednocuje a koordinuje postup specializovaných a odborných pracovišť a následně deleguje rozpracování na úseku odhalování a dokumentování protiprávní činnosti, která souvisí s drogovou kriminalitou. Další její aktivitou je sběr a analýza dat, která se týkají nedovoleného nakládání s omamnými a psychotropními látkami a jedy a vydává hodnotící a situační zprávy o situaci v této oblasti v ČR.¹⁰² Dále plní úkoly na úseku mezinárodní spolupráce cestou Interpolu Praha nebo vlastních přímých kontaktů a je také současně garant, který plní požadavky ve spolupráci s policejními spory.¹⁰³

Národní protidrogová centrála každoročně vydává výroční zprávy, a proto je možné velmi dobře rekonstruovat stav kriminality na poli s omamnými a psychotropními látkami a jedy v ČR. Nejvýznamnější kruhy kriminality dle § 283 trestního zákoníku jsou obchod

⁹⁹ Historie: Národní protidrogová centrála SKPV PČR [online]. [cit. 12. 5. 2021]. Dostupné z WWW: <https://www.policie.cz/clanek/narodni-protidrogova-centrala-skp-v-historie.aspx>.

¹⁰⁰ Tamtéž.

¹⁰¹ Tamtéž.

¹⁰² Tamtéž.

¹⁰³ Tamtéž.

s metamfetaminem, obchod s marihuanou, obchod a kokainem, obchod s heroinem, obchod MDMA a obchod s léčivými.¹⁰⁴

Pokud jde o **obchod s metamfetaminem** je v ČR velmi specifický a do značné míry odlišný od obdobných obchodů s metamfetaminem v ostatních evropských zemích. Výrobci metamfetaminu jsou většinou malé domácí laboratoře, naopak velkých laboratoří, které by se specializovaly na výrobu metamfetaminu je relativně málo. Není bez zajímavosti, že velké laboratoře metamfetaminu jsou doménou některých specifických zločineckých skupin převážně vietnamské národnosti.¹⁰⁵ Nicméně je třeba poznamenat, že velkovýroba metamfetaminu se v posledních letech přesunula z ČR do sousedních států – Polsko, Spolkové republiky Německo, ale i do vzdálenějších lokalit jako je např. Nizozemí, odkud, jak uvádí Výroční zpráva Národní protidrogové centrály je metamfetamin dovážen zpět do ČR a distribuován dalším obchodníkům.¹⁰⁶

V současné době (údaje z roku 2019) se cena 1 kg metamfetaminu pohybuje od 400 000 Kč do 450 000 Kč, a to v případě, že je vyroben ve velkých laboratořích v Nizozemí a Belgii a distribuován zpět do ČR. V případě, že je ale vyroben v malých českých laboratořích, je jeho cena vyšší a pohybuje se mezi 500 000 Kč až 560 000 Kč za 1 kg. V poslední době pronikají na český trh i mexické produkty. „*Tlakem orgánů vymáhajících právo na omezení dostupnosti prekurzorů a pomocných látek potřebných pro výrobu metamfetaminu dochází k hledání nových zdrojů těchto látek i nových způsobů ve výrobě.*“¹⁰⁷ V současné době se metamfetamin (nelegálně vyráběný) syntetizuje z prekurzoru efedrin a pseudoefedrin. „*Výroba metamfetaminu (a ATS všeobecně) není pracná, dá se lehce utajit, a tak je třeba mnohem méně ochranných opatření, než je tomu v případě rostlinných drog, které vyžadují značnou práci a pozornost během dlouhých období růstu na velkých plochách země, jež se musí chránit před zloději a policií.*“¹⁰⁸ Vzhledem ke skutečnosti, že některé prekurzory (efedrin, pseudoefedrin¹⁰⁹) mají legální využití, je jejich obstarání poměrně snadné. To samé platí i o dalších nezbytných

¹⁰⁴ Národní protidrogová centrála: Výroční zpráva 2019 [online], [cit. 12. 5. 2021]. Dostupné z WWW: <https://www.policie.cz/clanek/vyrocní-zpravy-annual-reports-jahresbericht.aspx>.

¹⁰⁵ Tamtéž, s. 8.

¹⁰⁶ Tamtéž, s. 8.

¹⁰⁷ Tamtéž, s. 8.

¹⁰⁸ Adiktologie: Matamfetamin [online], [cit. 12. 5. 2021]. Dostupné z WWW: <https://www.adiktologie.cz/file/323/metamfetamin-web.pdf>, s. 11.

¹⁰⁹ „*Komerční efedrin a pseudoefedrin se v současné době vyrábí extrakcí z rostliny (chvojníku čínskému) nebo chemickou syntézou. Všechny tři látky, pokud jsou prodávány ve velkém, podléhají mezinárodní kontrole a objevují se na seznamu Úmluvy OSN o zákazu nezákonného obchodu s omamnými a psychotropními látkami z roku 1988. Avšak kontrolní systém dohlížející na farmaceutické přípravky obsahující efedrin a pseudoefedrin (např. léky proti nachlazení v tabletách) není dostatečně přísný (UNODC, 2008b).*“ Adiktologie: Matamfetamin [online], [cit. 12. 5. 2021]. Dostupné z WWW: <https://www.adiktologie.cz/file/323/metamfetamin-web.pdf>, s. 14.

látkách pro výrobu metamfetaminu (rozpuštědla, činidla), která jsou na trhu také běžně k dostání a jejich prodej není regulován. Navíc problém obchodu s touto omamnou látkou spočívá především v tom, že i vlastní výroba je relativně snadná, a navíc některé z prekurzorů jsou snadno substituovatelné.

V případě evropské výroby metamfetaminu je velmi oblíbená metoda buď využití lithium/čpavková metody, metoda s využitím jódu a kyseliny fosforové a metody, při níž se používá jodovodíková kyselina/červený fosfor.¹¹⁰ Jak uvádí Výroční zpráva Národní protidrogové centrály, v roce 2019 byl zaznamenán zvýšený vývoz červeného fosforu do ČR z Polska, ale mezi významné dodavatele této látky pro český trh patří i Rakousko. Obecně léky s obsahem efedrinu nebo pseudoefedrinu se do ČR dovážejí z Polska. Zároveň v roce 2019 byla na území ČR detekována nová cesta výroby metamfetaminu, tzv. reduktivní aminací, která je ovšem ale zatím spíše ojedinělá.

Největší počet varen pervitinu v roce 2019 byl zjištěn ve Středočeském kraji (27) a v Jihomoravském kraji (27). Velké množství varen bylo také v roce 2019 odhaleno v Olomouckém kraji (25) a v Královéhradeckém (17), Ústeckém (17) a Zlínském (17) kraji.¹¹¹

Mezi významnými operacemi, které v případě obchodu s metamfetaminem na území ČR proběhly, byla nejvýznamnější a největší operace NOVIS, kdy bylo zakročeno v dubnu 2019 proti několika pachatelům, kteří se podíleli ve Zlínském a Jihomoravském kraji na výrobě a distribuci metamfetaminu. Jednalo se o chemika, výrobce metamfetaminu, který ve svém rodinném domě skladoval nebezpečné chemické látky, trhaviny a jedy, ale zároveň vybudoval i velkokapacitní laboratoř. V době provedení akce bylo na místě zajištěno 5 kg metamfetaminu, nicméně za dobu, kdy tento pachatel metamfetamin vyráběl, byl zobchodován metamfetamin v řádech stovek kg. *„Hlavní pachatel je stíhán pro trestný čin nedovolená výroba a jiné nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy dle § 283 odst. 1, odst. 3, písm. c) trestního zákoníku; pro trestný čin vývoje, výroby a držení zakázaných bojových prostředků dle § 280 odst. 1 trestního zákoníku; zločinu nedovoleného ozbrojování dle § 279 odst. 1, odst. 3, písm. a), odst. 4, písm. b) trestního zákoníku; přečinu obecného ohrožení z nedbalosti dle § 273 odst. 1 trestního zákoníku a přečinu přechovávání omamné a psychotropní látky a jedu dle § 284 odst. 2 trestního zákoníku.“*¹¹²

¹¹⁰ Adiktologie: Matamfetamin [online], [cit. 12. 5. 2021]. Dostupné z WWW: <https://www.adiktologie.cz/file/323/metamfetamin-web.pdf>, s. 28.

¹¹¹ Národní protidrogová centrála: Výroční zpráva 2019 [online], [cit. 12. 5. 2021]. Dostupné z WWW: <https://www.policie.cz/clanek/vyrocní-zpravy-annual-reports-jahresbericht.aspx>, s. 12.

¹¹² Národní protidrogová centrála: Výroční zpráva 2019 [online], [cit. 12. 5. 2021]. Dostupné z WWW: <https://www.policie.cz/clanek/vyrocní-zpravy-annual-reports-jahresbericht.aspx>, s. 15.

Kromě výše uvedené akce NOVIS proběhlo na území ČR v roce 2019 k dalším akcím, při kterých byli zadrženi pachatelé obvinění z nedovolené výroby a jiného nakládání s omamnými a psychotropními látkami dle trestního zákoníku. Jednak v rámci operace SOUMAR byla zadržena skupina osob, která se zabývala velkoobjemovým dovozem pseudoefedrinu z Polska a Rumunska. Při této akce bylo zadrženo cca 15 kg léčiv. V rámci operace GUSTO pak byla odhalena tříčlenná skupina pachatelů, která se soustředila na výrobu a distribuci metamfetaminu na Plzeňsku. Byla zajištěna nelegální laboratoř na výrobu metamfetaminu a 4 kg metamfetaminu, kokain a konopí.¹¹³

V rámci akce LEGAL bylo zahájeno trestní stíhání se dvěma osobami, které byly obviněny ze spáchání zločinu legalizace výnosů trestné činnosti dle § 216 odst. 1 trestního zákoníku, kterého se dopustily tím, že ukryvaly finanční hotovost ve výši 3 600 000 Kč. *„Jednalo se o výnos ze zvlášť závažného zločinu nedovolená výroba a jiné nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy dle ust. § 283, odst. 1, odst. 3 písm. c), odst. 4 písm. c) tr. zákoníku, kterého se pachatel dopustil tím, že ve spojení s dalšími odsouzenými od roku 2010 do roku 2015 vyráběl a distribuoval metamfetamin ve velkém rozsahu. Trest za tuto tr. činnost si aktuálně odpykává ve věznici Valdice.“*¹¹⁴

Skupina vietnamské národnosti obchodující s metamfetaminem byla zadržena v rámci akce „PHEN“ v okrese Chomutov v roce 2019, kdy v jednom ze stánků prodávala metamfetamin především německým klientům. V rámci operace RONG byla zjištěna distribuce metamfetaminu ve stánku v Chebu, také především pro německou klientelu. Jak uvádí Výroční zpráva Národní protidrogové centrály: *„Se dvěma osobami původem z Vietnamu bylo zahájeno trestní stíhání pro spáchání zvlášť závažného zločinu dle §283 odst. 1, odst. 3 písm. c) trestního zákoníku, dílem dokonaným a dílem ve stádiu pokusu dle § 21 odst. 1 trestního zákoníku. Při realizaci operace bylo zajištěno celkem cca 2 kg metamfetaminu a dále větší finanční hotovost.“*¹¹⁵

Další významnou komoditou v případě omamných a psychotropních látek je **obchod s marihuanou**. Podobně jako v případě obchodu s metamfetaminem je i v případě obchodu s marihuanou v ČR tato výroba soustředěna v menších provozovnách/pěstebních, které jsou vnitřní a vnější. Jejich procento je vyšší především na jižní Moravě, kde jsou k pěstování velmi příznivé podmínky. V případě velkoprodukce je do obchodu s marihuanou v ČR zapojeno více skupin – především balkánských organizovaných skupin, případně skupin složených ze Srbů,

¹¹³ Tamtéž, s. 15.

¹¹⁴ Tamtéž, s. 15.

¹¹⁵ Tamtéž, s. 15.

Chorvatů atd.¹¹⁶ Problematika pěstování marihuany spočívá v tom, že technologie pro její pěstování jsou relativně jednoduché, levné a snadno dostupné. Část vyprodukované marihuany je určena k vývozu.

Pokud jde o množství zajištěné marihuany v roce 2019 ve srovnání s jinými roky, objem marihuany spíše klesl. Od roku 2002 bylo odhalováno velké množství případů, ve kterých bylo ročně zajištěno až 400 kg marihuany, nicméně tento vzestup dosáhl vrcholu v roce 2017 (zajištěno přes 1000 kg marihuany) a v roce 2018 a 2019 spíše klesl (necelých 600 kg marihuany).¹¹⁷ Není bez zajímavosti, že nejvyšší počet pěstíren byl objeven v Olomouckém kraji (50 pěstíren) a dále v hl. městě Praze (celkem v roce 2019 32 pěstíren), následoval Středočeský kraj (28 pěstíren).

Nejvýznamnějšími operace na poli výroby, distribuce a obchodu s marihuanou byla operace TOICHAN, kdy byla zadržena desetičlenná skupina v Olomouckém, Moravskoslezském, Ústeckém a Plzeňském kraji. Byly zajištěny především velkokapacitní pěstírny konopí. *„S osobami bylo zahájeno trestní stíhání pro trestný čin nedovolená výroba a jiné nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy dle § 283 odst. 1, odst. 3, písm. c), odst. 4 písm. c) trestního zákoníku; za což jim hrozí trest odnětí svobody v délce trvání od 10 do 18 let.“*¹¹⁸

Obdobně byly kvalifikované činy fyzických a jedné právnické osoby v operaci BORN, kdy uvedené osoby byly stíhány pro trestný čin dle § 283 odst. 1, 3c, 4b trestního zákoníku. Jednalo se o osoby srbské národnosti zadržené ve velkokapacitní pěstírně nedaleko Moravských Budějovic, kde bylo mimo jiné zajištěno 3 000 kusů rostlin v různé fázi růstu.

V rámci operace IZAR došlo k trestnímu stíhání muže, které odvezl ve svém zavazadle ve dvou masážních válčích celkem 340 g konopí (hašiše) s obsahem 32,6 g absolutního delta – 9 – tetrahydrocannabinolu. *„Muži za spáchání zločinu nedovolená výroby a jiné nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy podle § 283 odst. 1, 2 písm. c) trestního zákoníku hrozí trest odnětí svobody v délce trvání dva roky až deset let.“*¹¹⁹

Další významnou součástí obchodu s omamnými a psychotropními látkami je **obchod s kokainem**. V porovnání s ostatními evropskými státy je nutné konstatovat, že v případě kokainu není ČR významnou tranzitní ani distribuční zemí. V obchodu s kokainem stále dominují především balkánské národy, tedy především Chorvatsko, Srbsko, Česká Hora,

¹¹⁶ Národní protidrogová centrála: Výroční zpráva 2019 [online], [cit. 12. 5. 2021]. Dostupné z WWW: <https://www.policie.cz/clanek/vyrocní-zpravy-annual-reports-jahresbericht.aspx>, s. 22.

¹¹⁷ Tamtéž, s. 24.

¹¹⁸ Tamtéž, s. 28.

¹¹⁹ Tamtéž, s. 29.

Slovinsko, nebo Bosna a Hercegovina. Příslušníci těchto národů mají kontakty na distributory kokainu v Jižní Americe, odkud je kokain do Evropy pašován. V distribuci kokainu má velký význam letecká doprava. Podobně jako u ostatních drog, byl i v případě kokainu v roce 2019 zaznamenán prudký nárůst obchodu s touto drogou v kyberprostoru.¹²⁰

Velmi rozsáhlou v případě obchodu s kokainem byla operace FAMILIA, která byla provedena ve spolupráci s americkou agenturou DEA a Europolem a bylo zadrženo celkem 16 osob, z toho 11 osob v Evropě a 5 v Asii. Jednalo se o balkánskou síť organizovaného zločinu, která se soustředila především na obchod s kokainem, který transportovala z Jižní Ameriky do Evropy prostřednictvím soukromých letadel. Národní protidrogová centrála v tomto případě monitorovala činnost dvou českých pilotů, kteří zajišťovali fiktivní pasažéry pro soukromé lety, které směřovali do Jižní Ameriky a následně z Jižní Ameriky do Evropy.¹²¹

Další obdobnou operací byla operace BANANA, která zachytila 200 kg kokainu, který byla zabalen ve 170 balíčcích v krabicích s banány. „*S neznámým pachatelem bylo zahájeno tr. řízení pro zvlášt' závažný zločin nedovolená výroba a jiné nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy dle ust. § 283 odst. 1, odst. 3 písm. c) tr. z.*“¹²²

Další operací v roce 2019 byla operace SKOK, kde byla pozornost zaměřena na pachatele, které v Ústeckém kraji organizoval obchod s kokainem a policie v souvislosti s touto operací zadržela 420 g kokainu. Pachatelé byli obviněni z nedovolené výroby a jiného nakládání s omamnými a psychotropními látkami dle § 283 odst. 1 a odst. 2 písm. a).

Rozsáhlou operací byla také operace NARTES, kdy několik Čechů a Slováků společně organizovali vývoz kokainu do Německa. Kokain byl dovážen zpravidla auty, která byla půjčována v autopůjčovnách. Všichni pachatelé byli obviněni dle § 283 odst. 1, 2a, 3c trestního zákoníku.¹²³

Další operací byla operace KRAJ, kdy se jednalo o muže, který přicestoval do Prahy z Lisabonu. Ve svém příručním zavazadle měl 15 kusů kontejnerků kokainu a v zaživacím ústrojí 51 ks. „*Tedy neoprávněně dovezl omamnou látku a čin spáchal ve značném rozsahu, čímž spáchal zločin nedovolená výroba a jiné nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy podle § 283 odst. 1, 2 písm. c) tr. zákoníku.*“¹²⁴

¹²⁰ Národní protidrogová centrála: Výroční zpráva 2019 [online], [cit. 12. 5. 2021]. Dostupné z WWW: <https://www.policie.cz/clanek/vyrocní-zpravy-annual-reports-jahresbericht.aspx>, s. 22.

¹²¹ Tamtéž, s. 32.

¹²² Tamtéž, s. 33.

¹²³ Tamtéž, s. 35.

¹²⁴ Národní protidrogová centrála: Výroční zpráva 2019 [online], [cit. 12. 5. 2021]. Dostupné z WWW: <https://www.policie.cz/clanek/vyrocní-zpravy-annual-reports-jahresbericht.aspx>, s. 36.

Dalším významným obchodem s omamnými a psychotropními látkami v ČR je **obchod s heroinem**. V případě obchodu s heroinem zůstává ČR spíše zemí tranzitní. Samotný obchod s heroinem je ovládán organizovanými kriminálními skupinami především ze západního Balkánu. Dovezená látka se následně v Čechách nařadí a distribuuje do dalších zemí. Zásilky heroinu ovšem zpravidla nejsou určené pro český trh.

V roce 2019 bylo podniknuto několik operací, jejich cílem bylo zamezit obchodu s heroinem v ČR. V rámci operace INFILTRÁTOR se jednalo o rumunské a srbské příslušníky, kteří obchodovali s heroinem, který vozili přes ČR do Rakouska. V rámci této operace bylo zajištěno asi 1,3 kg heroinu a s osobami bylo zahájeno trestní stíhání pro zločin nedovolené výroby a jiného nakládání s omamnými a psychotropními látkami dle § 283 odst. 1, odst. 3 písm. c) trestního zákoníku, kde je nejvyšší sazba odnětí svobody 12 let.¹²⁵

V rámci operace DRON se do hledáčku Národní protidrogové centrály dostali příslušníci španělské národnosti, kteří byli zadrženi na letišti v Praze. „*Trestní stíhání s ním bylo zahájeno pro zvlášť závažný zločin nedovolená výroba a jiné nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy podle § 283 odst. 1, odst. 3 písm. c), odst. 4 písm. b), c) tr. zákoníku. Muž přiletěl na Mezinárodní letiště Václava Havla z Dubaje a dále měl pokračovat do Amsterdamu.*“¹²⁶

2.3. Prevence kriminality

Kriminalita, resp. páchaní trestných činů nebo činů jinak trestných v určitém čase a na určitém území, je nežádoucím společenským jevem, který by měl být eliminován. Proto se státní moc snaží kriminalitu na jedné straně kontrolovat a na druhé straně jí i předcházet. Kontrola kriminality „*se uskutečňuje prostřednictvím represivních (trestnou činnost potlačujících) či preventivních (trestné činnosti předcházejících) strategií.*“¹²⁷ Obě formy se samozřejmě musí doplňovat. Kontrola kriminality se tak skládá z prevence a represe, a proto je kontrola spíše obecným jednáním směřujícím ke snížení výskytu trestných činů, skládající se z postihování a trestání pachatelů, kteří se dopustili trestných činů, ale také z šíření osvěty mezi potenciálně ohrožené skupiny atd.

Prevence kriminality v současné době tvoří velmi důležitou součást kontroly kriminality, protože směřuje k tomu, že jsou učiněna taková opatření, že ke spáchání trestné činnosti vůbec nedojde. Prevence tedy může působit obecně, ve všech vrstvách a skupinách obyvatelstva, nebo se může zaměřovat na konkrétní skupiny, a to na skupiny potenciálně

¹²⁵ Tamtéž, s. 40.

¹²⁶ Tamtéž, s. 41.

¹²⁷ ZAPLETAL, Josef, *Prevence kriminality*, Praha: Policejní akademie České republiky, 2005, s. 7.

ohrožené pácháním určitého typu trestných činů (na základě sociologických průzkumů, statistiky apod.) nebo se může zaměřit na jedince, kteří již podobnou trestnou činnost spáchali tak, aby u nich nedocházelo k recidivě.

Odborná literatura většinou rozeznává velké množství preventivních aktivit, které je možné dále dělit a klasifikovat. Nejzákladnější dělení preventivních aktivit je na preventivní opatření přímé a nepřímé.¹²⁸ Zatímco přímé strategie cílí přímo proti kriminalitě, nepřímé se spíše zaměřují na další okolnosti, které kriminalitu podněcují, ať to jsou životní podmínky, vzdělání apod.

Další možné rozdělení je dělení na sociální prevenci, která cílí na sociální faktory kriminality, situační prevenci, která se soustředí na „*kriminogenní situace, tj. na zmenšování počtu příležitostí k páchání trestných činů.*“¹²⁹ Dále je možné rozeznat prevenci viktimmnosti, která se zaměřuje především na oběti trestných činů, případně někteří autoři ještě rozlišují prevenci individuální, která se orientuje na konkrétního jedince a také na skupiny osob a zároveň jejich interakci s okolním prostředím. Jak bylo uvedeno výše, je možné prevenci dále členit na predeliktní (prevence před spáchání trestného činu) a postdelikttní (snaha o eliminaci recidivy).

Jaké jsou prostředky, které prevence kriminality používá? Je nutné si nejprve uvědomit, že skutečnost, že dojde ke spáchání trestného činu, je souběh několika faktorů. Jednak je zde psychická stránka pachatele, která se vyznačuje určitou motivací ke spáchání trestného činu, jednak jsou tu vnější okolnosti, které je možné označit za příležitost. Hlavními strategiemi, které jsou v prevenci kriminality používány, jsou tedy podpora takových aspektů vnějšího prostředí, které zvyšují námahu spojenou s pácháním trestné činnosti, dále pak důraz na aspekty, které zvyšují riziko – ať už se jedná o riziko dopadení nebo jiné, např. zdravotní riziko apod., a dále pak aspekty, které snižují užitek z páchání trestné činnosti.

V případě zvýšení námahy spojené s pácháním trestné činnosti je možné jako preventivní strategie určit ztížení dosažení cíle, kontrolu přístupu, odklonění pachatelů a kontrolu prostředků trestné činnosti.¹³⁰ Ztížení dosažení cíle může být provedeno např. zajištěním či zvýšením bezpečnosti, zpracováním statistických údajů o bezpečnosti a jejich vyhodnocením, případně i propagačními kampaněmi. Pokud jde o kontrolu přístupů, tento aspekt prevence kriminality spočívá ve snaze kontrolovat potenciální pachatele, ale nejen pachatele, ale i předměty trestné činnosti (např. v případě drogových trestných činů je zde

¹²⁸ ZAPLETAL, Josef, *Prevence kriminality*, Praha: Policejní akademie České republiky, 2005, s. 9.

¹²⁹ Tamtéž, s. 9.

¹³⁰ ZAPLETAL, Josef, *Prevence kriminality*, Praha: Policejní akademie České republiky, 2005, s. 18.

možné jmenovat i kontrolu EU prekurzorů drog: Nařízení Rady (ES) č. 111/2005, kterým se stanoví pravidla pro sledování obchodu s prekursory drog mezi Společenstvím a třetími zeměmi).

V případě odklonění pachatelů je patrná snaha odvrátit pachatele nebo potenciální pachatele od páchaní trestné činnosti případně její recidivy. Kontrola prostředků trestné činnosti spočívá především odstranění prostředků, které by mohly sloužit k páchaní trestné činnosti. Tento způsob prevence kriminality je ovšem v případě omamných a psychotropních látek relativně problematické, protože některé z těchto látek jsou využívány ve farmacii a přidávány do léků a léčivých prostředků, a proto není příliš možné zabránit distribuci některých látek.

V případě zvýšení rizika spojeného s pácháním trestné činnosti spočívá především ve formálním dohledu (plnění úkolů policie v rámci její činnosti), dohledu prováděným zaměstnanci (např. prostřednictvím monitorovacích systémů v konkrétních lokalitách apod.) a následně v přirozeném dohledu, který spočívá „v ochraně osob a majetku řadovými občany vedle jejich každodenních činností.“¹³¹

Pokud jde o prevenci drogové kriminality, zpravidla se rozlišuje několik fází protidrogové politiky. První z nich je primární prevence, která je zaměřená především na předcházení této trestné činnosti, tedy výroby nebo jiného užívání omamných a psychotropních látek, prekurzorů nebo jedů. Tedy tato prevence je zaměřena především na subjekty, které jsou těmito trestnými činy potenciálně ohroženy, ale ještě omamnou nebo psychotropní látku nezneužily. Do této kategorie spadají osvětové a naučné programy, velmi často garantované Ministerstvem školství mládeže a tělovýchovy a následně pak implementované školami a školskými zařízeními.

Další fází je pak léčba drogově závislých a sociální začlenění, která se soustředí na to, aby lidé, kteří jsou již na omamné nebo psychotropní látce závislí se této závislosti zbavili a opět se integrovali do společnosti. Další formou protidrogové politiky je následně snižování rizik této trestné činnosti, k čemuž může docházet jak odhalováním drogových trestných činů a potrestáním pachatelů tak, že se jim v pokračování trestné činnosti zabrání, tak státní kontrolou, která vede k potlačování užívání drog tak, že zavání konkrétní omezení v prodeji, výrobě i distribuci určitých látek.

2.3.1. Protidrogová politika na úrovni EU

Vzhledem ke skutečnosti, že omamné a psychotropní látky jsou celosvětovým problémem, vytyčila i EU vlastní protidrogovou strategii. Ta byla schválena 18. prosince 2020 Generálním

¹³¹ Tamtéž, s. 20.

sekretariátem Rady jako **Protidrogová strategie EU 2021–2025**.¹³² uvedená strategie stanoví politický rámec a priority protidrogové politiky v EU. Hlavní oblasti, na které tato strategie cílí, je snižování nabídky drog s posílením bezpečnosti, dále snižování poptávky po drogách, řešení nepříznivých důsledků souvisejících s drogami, mezinárodní spolupráci v této oblasti, výzkum a inovace na poli protidrogové prevence a koordinaci provádění jednotlivých konkrétních cílů.

Strategie si především klade za cíl narušit činnost rizikových skupin organizované trestné činnosti zabývající se výrobou a obchodem omamných a psychotropních látek. Toto zaměření spočívá především v odhalování protidrogové trestné činnosti s mezinárodním přesahem, tedy zaměřením se na organizace, které působí ve více státech. Kromě vlastního odhalování přeshraniční trestné činnosti související s výrobou a distribucí omamných a psychotropních látek je následně nutné se změřit na konfiskace majetku, který kvůli této činnosti je ve zmíněných organizovaných skupinách kumulován. V rámci tohoto cíle je třeba především zaměřit se na větší kontrolu na hraničních přechodech. Dalším důležitým distribučním kanálem omamných a psychotropních látek je v současné době internet, a proto i Protidrogová strategie EU se zaměřuje na tento distribuční kanál.

Prostřednictvím prevence, poskytování péče a léčba je pak další prioritou snižování poptávky po drogách. Jedná se tedy o prevence, tedy různé výukové a osvětové programy zaměřené na ohrožené skupiny obyvatel – především mládež. Prostřednictvím poskytnutí léčby a péče je pak vytyčen cíl pomáhat lidem již závislým nebo lidem, kteří se potýkají s následky zneužití omamné nebo psychotropní látky tak, aby nedocházelo k dalšímu užívání těchto látek.

Další prioritou je pak řešení nepříznivých důsledků souvisejících s drogami jako je intervence zaměřená na mírnění rizik a důsledků užívání omamných a psychotropních látek. V tomto ohledu EU prosazuje na větší důraz na účinná nápravná opatření a zavádění alternativních trestů. Zároveň Protidrogová strategie cílí na řešení zdravotních a sociálních potřeb osob, které užívají drogy ve vězení nebo následně po propuštění. Problematika omamných a psychotropních látek ve vězeňských zařízeních je do určité míry přítomná ve všech státech EU, a proto je třeba se jí zabývat tak, aby byly přerušeny distribuční kanály, kterými se tyto látky do věznic dostávají, ale také větší kontrola vězeňského zařízení jako celku (přítomnost korupce, dostupnost informací apod.).

V případě mezinárodní spolupráce vymezuje EU jako prioritu spolupracovat se třetími zeměmi, ale i mezinárodními a dalšími organizacemi a koordinovat svůj postup s těmito subjekty. Dále je třeba pozornost věnovat vytváření mezinárodních a mnohostranných agend

¹³² *Protidrogová strategie EU 2021–2025*. Dostupné z WWW: <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-14178-2020-INIT/cs/pdf>.

v oblasti protidrogové politiky a podporovat mezinárodní spolupráci v této oblasti – jedná se zde např. o spolupráci s Úřadem OSN pro drogy a kriminalitu (UNODC) nebo dalším orgánem OSN – Komisí pro narkotika.

Významnou roli v protidrogové strategii EU hrají i výzkum a inovace a hlavní strategickou prioritou je v této oblasti „*vytváření synergií s cílem poskytnout EU a jejím členským státům komplexní základnu faktických poznatků z výzkumu a prognostické kapacity nezbytné k tomu, aby bylo možné přijmout účinnější, inovativnější a agilnější přístup k rostoucí komplexnosti drogové problematiky a zvýšit připravenost EU a jejich členských států reagovat na budoucí výzvy a krize.*“¹³³

Hlavními cíli této strategické priority je vytvořit takové kapacity a takovou agendu, v jejichž rámci by docházelo ke shromažďování a monitorování komplexních dat, dále k jejich analýze a vyhodnocování.

2.3.2. Protidrogová politika na úrovni státu

Pokud je řeč o prevenci drogové kriminality, je na nejvyšší úrovni třeba zmínit **Radu vlády pro koordinaci protidrogové politiky**, jejíž historie začala v roce 1993, kdy vznikla mezirezortní protidrogová komise (na základě Dohody o spolupráci ve věcech ochrany před omamnými a psychotropními látkami), čímž vznikla první platforma na vládní úrovni zabývající se prevencí a protidrogovou politikou. V roce 2002 byla tato komise přejmenovaná na Radu vlády pro koordinaci protidrogové politiky a zároveň došlo k vytvoření Národního monitorovacího střediska pro drogy a závislosti, které se stalo součástí nadnárodní organizace obdobných středisek. V roce 2007 se Rada vlády pro koordinaci protidrogové politiky rozšířila o zástupce Asociace krajů ČR a zástupce Společnosti pro návykové nemoci České lékařské společnosti Jana Evangelisty Purkyně a některé nestátní organizace zabývající se prevencí drogové kriminality. K další změně došlo v roce 2014, kdy se protidrogová politika ČR posunula směrem k tzv. integrovaným protidrogovým politikám, když zahrнула legální i nelegální drogy, ale i hazard a jiné závislosti.¹³⁴

Rada vlády pro koordinaci protidrogové politiky vytvořila Národní strategii prevence a snižování škod spojených se závislostním chováním pro roky 2019–2027. Dle této strategie je v současné době v ČR 900 000 osob zneužívající omamné a psychotropní látky a 125 000

¹³³ Protidrogová strategie EU 2021–2025. Dostupné z WWW: <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-14178-2020-INIT/cs/pdf>, s. 29.

¹³⁴ Rada vlády pro koordinaci protidrogové politiky. Vláda České republiky [online], [cit. 1. 6. 2021]. Dostupné z WWW: <https://www.vlada.cz/cz/ppov/protidrogova-politika/protidrogova-politika-180471/>.

uživatelů konopí v riziku. Kromě toho ještě statistiky udávají 45 000 injekčních uživatelů pervitinu a opioidů.¹³⁵

Pokud jde o nelegální a návykové látky, tedy především omamné a psychotropní látky, je dle uvedené strategie míra jejich užívání v ČR relativně vysoká a dle statistik 4,4 % dospělé populace je riziková, pokud jde o užívání konopí. Pokud jde o užívání konopí a konopných látek mezi dětmi a mládeží patří ČR k zemím s nejvyšší mírou užívání. Zároveň 0,9 % dospělé populace užívá „tvrdé drogy“ především pervitin.¹³⁶

Hlavními principy Národní strategie protidrogové prevence na roky 2019–2027 jsou: evropské hodnoty, integrovaný přístup v oblasti závislosti, vědecky ověřená účinná opatření a dobrá praxe, vyvážený přístup mezi svobodou jednotlivce a ochranou společnosti, vyvážený přístup mezi vymáháním práva a preventivními opatřeními, diferencovaný přístup podle rizikovitosti návykových látek, hazardních her a dalšího závislostního chování, cílení dostupných zdrojů prioritně těm, kde hrozí největší škody nebo kde lze očekávat nejvyšší veřejnozdavotní zisky, zvýšená ochrana dětí a mladistvých, koordinovaný přístup, posílení role samospráv, participace odborných společností, poskytovatelů služeb určených osobám s adiktologickou poruchou, dalších odpovědných institucí a klientů, sdílená odpovědnost, racionální, vyvážený a vědecky ověřený přístup v mezinárodní kontrole drog.¹³⁷

Pokud jde o evropské hodnoty, respektuje Národní strategie nejdůležitější evropské hodnoty jako demokracii, svobodu, právní stát, ale také práva spojená se zneužíváním drog jako právo na zdraví a zdravé a bezpečné prostředí. V případě integrovaného přístupu v oblasti závislosti jde především o takový postup, který zohledňuje všechny specifika jednotlivých závislostí, ale zároveň je vnímá jako vzájemně se ovlivňující aspekty, což je následně promítnuto i do legislativního rámce. Národní strategie dále akcentuje vědecky ověřená účinná opatření, tedy taková opatření, které vyplývají z vědeckých výzkumů a jsou tedy vědecky ověřená a podložená, ale zároveň zdůrazňuje i dobrou praxi.

Pokud jde o vyvážený přístup mezi svobodou jednotlivce a ochranou společnosti je třeba dbát na to, že na jedné straně je třeba chránit celou společnost před zneužíváním omamných a psychotropních látek, ale také je nutné společnost chránit před lidmi, kteří jsou na těchto látkách závislí, ale pouze takovými prostředky a způsoby, které neohrožují jeho svobodu. Důležitý je i aspekt vymáhání práva, které by mělo být v rovnováze s preventivními opatřeními.

¹³⁵ Národní strategie prevence a snižování škod spojených se závislostním chováním pro roky 2019–2027. Dostupné z WWW: https://www.vlada.cz/assets/ppov/protidrogova-politika/Narodni_strategie_2019-2027_fin.pdf.

¹³⁶ Tamtéž.

¹³⁷ Tamtéž.

Další státní prioritou je ochrana dětí a mladistvých, což jsou dvě relativně ohrožené skupiny již vzhledem ke skutečnosti, že ČR má celkem vysoké procento užívání omamných a psychotropních látek mezi těmito věkovými kategoriemi. Koordinovaný přístup, který národní strategie prosazuje, je založen na komplexním a strukturovaném přístupu v rámci jednotlivých složek politiky v oblasti závislosti. V případě posílení role samospráv je snaha přenášení zodpovědnosti a kompetencí na úroveň samosprávy, a to jak v oblasti prevence a snižování rizik, ale i léčby závislosti a zabránění recidivy.

Kromě výše uvedené Rady vlády je dalším státním orgánem, který do značné míry ovlivňuje prevenci drogové kriminality, **Ministerstvo zdravotnictví**. Ministerstvo zdravotnictví má v gesci legislativu legálního zacházení s návykovými látkami, přípravky a prekurzory drog, ale také legislativu týkající se ochrany zdraví před škodlivými látkami. Je také orgánem, který konkrétním subjektům povoluje zacházení s těmito látkami. Podle *Akčního plánu realizace Národní strategie prevence a snižování škod spojených se závislostním chováním 2019–2021*¹³⁸ zároveň je odpovědnou institucí v případě realizace dlouhodobé preventivní, informační a osvětové činnosti zaměřené na užívání návykových látek, dále v případě novelizace „Manuálu krátké intervence v oblasti návykových látek v praxi praktického lékaře pro děti a dorost“ nebo v případě metodického stanovení postupu pro testování infekčních onemocnění v programech pro uživatele drog, zejména v nízkoprahových službách v souladu s doporučeními EMCDDA a ECDC k prevenci a kontrole infekcí mezi uživateli návykových látek v komunitě. V rámci Ministerstva zdravotnictví ještě působí jako orgány dozoru krajské hygienické stanice, které provádí kontrolu povinností stanovených zák. č. 65/2017 Sb.

Další významnou institucí na státní úrovni je **Ministerstvo práce a sociálních věcí**. Jeho přínos do této problematiky spočívá ve financování sociálních služeb ohrožených závislostí. Zároveň je také gestorem legislativy sociální péče. Podle *Akčního plánu realizace Národní strategie prevence a snižování škod spojených se závislostním chováním 2019–2021*¹³⁹ má Ministerstvo práce a sociálních věcí realizovat dlouhodobé preventivní, informační a osvětové činnosti týkající se osob ohrožených chudobou a sociálním vyloučením v oblasti užívání omamných a psychotropních látek, vytvářet a podporovat preventivní programy

¹³⁸ Akční plán realizace Národní strategie prevence a snižování škod spojených se závislostním chováním 2019–2021. Dostupné z WWW: https://www.vlada.cz/assets/ppov/protidrogoval-politika/Akcnii-plan-2019-2021_final-s-ISBN_v20201012.pdf.

¹³⁹ Tamtéž.

zaměřené na děti a mládež ze sociálně vyloučeného prostředí, vytvořit podmínky pro realizaci adiktologických programů zaměřených na ohroženou populaci.

Důležitou roli na úrovni státu v protidrogové politice hraje i **Ministerstvo školství mládeže a tělovýchovy**. Ministerstvo školství mládeže a tělovýchovy odpovídá především za prevenci rizikového chování včetně užívání omamných a psychotropních látek v prostředí škol. Koordinuje školní prevenci užívání omamných a psychotropních látek a prostřednictvím České školní inspekce kontroluje tyto programy prevence ve školách. Zároveň působí jako garant v oblasti certifikace preventivních programů v oblasti školství. Podle *Akčního plánu realizace Národní strategie prevence a snižování škod spojených se závislostním chováním 2019–2021*¹⁴⁰ je zároveň jeho úkolem mimo jiné zanalyzovat protektivní faktory, které podporují sestupný trend v míře užívání návykových látek mezi dětmi a mládeží a dospělou populací, zmapovat síť programů primární prevence rizikového chování v krajích realizovanými externími subjekty nebo zajistit alespoň jeden program prevence se zázemím v každém kraji.

Na státní úrovni je v případě protidrogové prevence ještě třeba zmínit **Ministerstvo vnitra**, které odpovídá za udržování veřejného pořádku a boj s trestnou činností. Do jeho kompetence spadá i Policie ČR, která je tím prvním orgánem, jež odhaluje trestné činy související s drogami, a tedy odhaluje, dokumentuje a postihuje tento typ trestné činnosti. Policie je ovšem i významným činitelem v oblasti prevence tohoto druhu kriminality. Podle *Akčního plánu realizace Národní strategie prevence a snižování škod spojených se závislostním chováním 2019–2021*¹⁴¹ má Ministerstvo vnitra za úkol konceptualizovat přístup k informacím o vybraných aktuálních tématech souvisejících s novými technologiemi a internetem, zmapovat vymezení rolí jednotlivých subjektů v rámci prevence rizikového chování nebo monitorovat využití internetu pro distribuce omamných a psychotropních látek atd.

Ministerstvo spravedlnosti zastřešuje činnost nezávislých soudů, které rozhodují o vině a trestu v případě trestných činů souvisejících s drogami. Jeho úkolem je vzdělávat soudce v této oblasti, ale nejen soudce, ale i pracovníky Probační a mediační služby, jakož i pracovníky Vězeňské služby ČR. V rámci prevence výrazně oba zmíněné subjekty (Probační a mediační služba, Vězeňská služba ČR) působí. Podle *Akčního plánu realizace Národní strategie prevence a snižování škod spojených se závislostním chováním 2019–2021*¹⁴² má

¹⁴⁰ Akční plán realizace Národní strategie prevence a snižování škod spojených se závislostním chováním 2019–2021. Dostupné z WWW: https://www.vlada.cz/assets/ppov/protidrogova-politika/Akcni-plan-2019-2021_final-s-ISBN_v20201012.pdf.

¹⁴¹ Tamtéž.

¹⁴² Akční plán realizace Národní strategie prevence a snižování škod spojených se závislostním chováním 2019–2021. Dostupné z WWW: https://www.vlada.cz/assets/ppov/protidrogova-politika/Akcni-plan-2019-2021_final-s-ISBN_v20201012.pdf.

Ministerstvo spravedlnosti vytvořit právní analýzu legislativních norem a interních předpisů veřejné správy s ohledem na možnosti implementace intervencí zaměřených na rizika šíření infekčních chorob, realizovat projekt zahajování substituční léčby ve věznicích nebo podporovat a koordinovat systémové projekty provazující penitenciární péči s postpenitenciární péčí o osoby s adiktologickou poruchou.

Přestože Ministerstvo financí netvoří zásadní orgány protidrogové politiky, jeho bezpečnostní složkou je **Celní správa ČR**, která má za úkol potírat nedovolený dovoz, vývoz a průvoz omamných a psychotropních látek, prekurzorů a jedů. Celní správa má navíc ve své struktuře specializované protidrogové útvary, které se zaměřují na odhalování a dokumentování tohoto typu trestné činnosti.

Jen na okraj, pro úplnost je ještě možné zmínit Ministerstvo zemědělství, které společně s Generálním ředitelstvím cel eviduje pěstování máku setého a konopí (a to podle zák. č. 167/1998 Sb., o návykových látkách a změně některých dalších zákonů).

2.3.3. Protidrogová politika na úrovni krajů a obcí

Protidrogová politika je uplatňována i orgány územních samosprávných celků, tedy i orgány obcí a krajů. Zákon č. 65/2017 Sb., o ochraně zdraví před škodlivými účinky návykových látek, stanoví v § 29, že kraj v samostatné působnosti jednak „*provádí protidrogovou politiku na území kraje; za tím účelem kraj přijímá nejméně jednou za 10 let krajskou strategii protidrogové politiky,*“ a jednak „*za účelem koordinace protidrogové politiky může zřídit funkci krajského koordinátora pro protidrogovou politiku.*“ Pokud jde o obec, § 29 odst. 2 zák. č. 65/2017 Sb. stanoví, že „*obec v samostatné působnosti provádí protidrogovou politiku na území obce. V případě potřeby může zřídit funkci místního koordinátora pro protidrogovou politiku.*“ Zároveň kromě možnosti zřízení obecního/krajského koordinátora pro protidrogovou politiku je třeba zmínit další povinnosti, kterou je pro kraj nejméně jednou za deset let přijmout strategii protidrogové politiky.

Činnost krajského koordinátora pro protidrogovou politiku shrnuje metodické doporučení *Realizace protidrogové politiky v krajích a obcích a její koordinace*,¹⁴³ že spočívá především v koncepční činnosti, tedy vyhodnocuje situaci v oblasti trestné činnosti související s návykovými látkami, stará se o implementaci protidrogové strategie národní i krajské úrovně, navrhuje plány řešení v oblasti užívání návykových látek, zajišťuje služby na podporu prevence, léčby závislosti apod. jeho práce zahrnuje spolupráci se školami a místními neziskovými organizacemi na zajištění provedení krajské i národní protidrogové politiky

¹⁴³ Realizace protidrogové politiky v krajích a obcích a její koordinace (metodické doporučení). Dostupné z WWW: https://www.drogy-info.cz/data/obj_files/32073/714/metodika_kraje.pdf.

a jejich cílů, zároveň ale spolupracuje i s národními institucemi protidrogové politiky jako je Rada vlády pro koordinaci protidrogové politiky atd. velmi podobná je i náplň místního koordinátora pro protidrogovou politiku, nicméně tento koordinátor je více soustředěn na obec jako takovou a nespolupracuje tak se státními orgány, ale především s krajským koordinátorem. Nicméně jeho činnosti se zaměřují v rámci obce i na školská zařízení, případně neziskové organizace, které se soustřeďují na problematiku drogové prevence.

Zákon, ale jiný podzákoný akt nenařizuje speciální kvalifikaci pro funkci krajského, resp. místního koordinátora pro protidrogovou politiku, nicméně metodika doporučuje jako vhodné vzdělání oblast sociální práce, sociologie apod. Zároveň by měl koordinátor absolvovat certifikované vzdělání poskytované např. lékařskými fakultami atd.

Kromě protidrogového koordinátora je důležitým orgánem v protidrogové politice kraje nebo obce protidrogová komise. Většinou má protidrogová komise statut stálého poradního orgánu. Protidrogová komise kraje by se měla skládat ze statutárního zástupce kraje, krajského protidrogového koordinátora a případně dalších pracovníků jiných souvisejících odborů (zdravotní, školský apod.) *Realizace protidrogové politiky v krajích a obcích a její koordinace (metodické doporučení)* předesílá i náplň činnosti protidrogové komise, která má tyto úkoly: „projednává a vyhodnocuje aktuální situaci o rozsahu problémů působených návykovými látkami v kraji; připravuje podklady a projednává protidrogovou strategii a akční plány kraje a vyhodnocuje jejich realizaci; připravuje podklady a stanoviska na řešení aktuálního vývoje a vyhodnocuje nové trendy na drogové scéně v kraji; zabezpečuje provázanost a součinnost při uplatňování protidrogové politiky v kraji; spolupodílí se na rozhodování o přidělování finančních prostředků na protidrogové aktivity v působnosti kraje; zpracovává doporučující stanoviska/konzultace k dokumentům z místní nebo naopak centrální úrovně.“¹⁴⁴ Obdobný orgán může působit i v obci.

Prostředkem protidrogové politiky kraje i obce je pak tvorba protidrogové politiky jako takové, která je následně vtělena do protidrogové strategie. Tato strategie by měla zahrnovat současný stav trestné činnosti drogových trestných činů, ale také základní orgány a instituce boje s drogovou kriminalitou. Strategie by měla především definovat hlavní cíle, které by měly být dosažitelné a realizovatelné v konkrétním časovém horizontu.

¹⁴⁴ *Realizace protidrogové politiky v krajích a obcích a její koordinace (metodické doporučení)*. Dostupné z WWW: https://www.drogy-info.cz/data/obj_files/32073/714/metodika_kraje.pdf.

Závěr

Nedovolená výroba a jiné nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy je trestným činem vymezeným v trestním zákoníku v hlavě VII (trestné činy obecně nebezpečné), díle 1 (trestné činy obecně ohrožující). Přestože, jak ukázal historický exkurz, lidé užívali drogy již od pravěku, nebyla vždy výroba a distribuce těchto látek postihována zákonem. V období honů na čarodějnice v 17. století sice byla výroba „lektvar“ a dalších prostředků považována jako jeden z důkazů čarodějnictví, oficiální předpisy trestního práva trestný čin nedovolené výroba a jiného nakládání s omamnými a psychotropními látkami nezakotvovaly. Pokud jde o jedy, byla situace trochu jiná, protože užívání, výrobu a nakládání s jedy vymezovala řada předpisů již v 19. století – zák. č. 117/1852 ř. z. (trestní zákon), císařský patent z 4. září 1852 nebo dvorský dekret z 23. července 1835.

Vzhledem ke skutečnosti, že první republika do značné míry přijala zákonodárství Rakouska-Uherska a nový trestní zákoník i přes veškerou snahu během své existence nevytvořila, potýkala se s problematikou drog daleko více, než Rakousko-Uhersko. V roce 1923 byl vydán zákon č. 128/1923 Sb., o provádění Mezinárodní opiové konvence a v roce 1938 vznikl zák. č. 29/1938 Sb. z. a n., kterým se provádějí Mezinárodní opiová úmluva ze dne 23. ledna 1912, Mezinárodní opiová úmluva ze dne 19. února 1925 a Úmluva o omezení výroby a úpravě distribuce omamných látek ze dne 13. července 1931.

Trestný čin nedovolené výroby a jiného nakládání s omamnými a psychotropními látkami byl ovšem v trestním zákoníku poprvé zakotven v roce 1950, kdy vstoupil v platnost nový trestní zákoník č. 86/1950 Sb. Ten v § 197 postihoval nedovolenou výrobu a držení omamných prostředků a jedů, který trestal odnětím svobody až na tři léta. V zákoníku č. 140/1961 Sb. byl zakotven trestný čin nedovolené výroby, dovozu, vývozu, opatření jinému nebo přechovávání omamného prostředku nebo jedu (§ 187), který byl trestán odnětím svobody až na dvě léta.

V současné době je nedovolená výroba a jiné nakládání s omamnými a psychotropními látkami nebo s jedy zakotvena v § 283 trestního zákoníku. Kromě neoprávněné výroby zahrnuje tato skutková podstata ještě neoprávněný dovoz, vývoz nebo průvoz, nabídnutí této látky jinému, zprostředkování, prodej, neoprávněné opatření jinému jiným způsobem a přechovávání). Pokud jde o omamné a psychotropní látky, ty jsou vymezeny v nařízení vlády č. 463/2013 Sb. ze dne 18. prosince 2013, ve kterém jsou rozděleny do několika kategorií dle nebezpečnosti. Jedy jsou vyjmenovány v nařízení vlády č. 467/2009 Sb., kterým se pro účely trestního zákoníku stanoví, co se považuje za jedy a jaké je množství větší než malé u omamných látek, psychotropních látek přípravků je obsahujících a jedů.

Kvalifikovanou skutkovou podstatou je pak spáchání takového činu rámci organizované skupiny, opakované páchaní této trestné činnosti, spáchání uvedeného trestného činu ve značném rozsahu nebo vůči dítěti. Za nejzávažnější formu trestného činu dle § 283 pak zákon považuje způsobení těžkého ublížení na zdraví způsobené dvěma a více osobám, případně smrti, spáchání uvedeného trestného činu v rámci organizované skupiny, která působí ve více státech.

Vzhledem ke skutečnosti, že trestný čin dle § 283 trestního zákoníku spadá mezi tzv. drogové trestné činy spolu s přechováváním omamných a psychotropních látek a jedů (§ 284 trestního zákoníku), nedovoleným pěstováním rostlin obsahujících omamné a psychotropní látky (§ 285 trestního zákoníku), výrobou a držením předmětu k nedovolené výrobě omamných a psychotropních látek (§ 286 trestního zákoníku) a šířením toxikomanie (§ 287 trestního zákoníku), je třeba vymezit nejdůležitější rozdíly mezi trestným činem dle § 283 trestního zákoníku a ostatními drogovými trestnými činy. Pokud jde o přechovávání omamné a psychotropní látky nebo jedu je zde zásadním rozdílem, zda omamná nebo psychotropní látka je přechovávána pro vlastní potřebu nebo ne. V případě, kdy je tato látka přechovávána pouze pro vlastní potřebu, jedná se o trestný čin dle § 284 trestního zákoníku, ale pouze v případě, že se jedná o množství větší než malé. Naopak na množství látky nezáleží v případě, pokud je tato látka dána nebo předána jinému, protože v takovém případě se jedná o trestný čin dle § 283 trestního zákoníku.

Obdobně tak vlastní potřeba činí rozdíl i mezi § 283 a 285, který postihuje pěstování konopí v množství větší než malém. Jiná situace ovšem je v komparaci § 283 a § 286, který jako trestný čin postihuje výrobu, opatření nebo přechovávání prekurzoru nebo jiného předmětu určeného k výrobě omamných nebo psychotropních látek nebo jedů. Zde dle výkladů a judikatury je základní rozdíl v úmyslu pachatele, protože v první případě, tedy pokud jde o trestný čin dle § 283 trestního zákoníku, je nutné prokázat úmysl nedovolené výroby, v opačném případě, pokud se tento úmysl neprokáže, jedná se o trestný čin dle § 286 trestního zákoníku. V případě šíření toxikomanie (§ 287 trestního zákoníku) je trestným činem jednání, kdy někdo svádí jiného ke zneužívání návykové látky jiné než alkoholu. Sváděním se tak myslí jiný druh podání takové látky druhému než prodej či jiné opatření. V případě všech drogových trestných činů je třeba podotknout, že vzhledem ke specialitě či subsidiaritě povahy výše uvedených trestných činů k trestnému šinu nedovolené výroby a jiného nakládání s omamnými a psychotropními látkami, není možný jednočinný souběh.

V ČR je i v současné době problematika páchaní drogových trestných činů velmi akcentovaná. Jak vyplývá z Výročních zpráv Národní protidrogové centrály, nejvíce se v ČR

obchoduje s metamfetaminem, marihuanou, kokainem a heroinem. Důležitou součástí kriminologie pak tvoří prevence kriminality, která zahrnuje mezinárodní, státní a regionální složku.

V prosinci 2020 byla Generálním sekretariátem Rady schválená Protidrogová strategie EU 2021–2025, ze které následně vycházejí i národní strategie jednotlivých unijních států včetně ČR. Za protidrogovou politiku v ČR jako nejvyšší orgán odpovídá Rada vlády pro koordinaci protidrogové politiky, která zastřešuje všechny aktivity a dává pokyn ke zpracování Národní strategie protidrogové prevence a dalších programových a strategických dokumentů. V rámci protidrogové prevence se angažují i další organizační složky státu, jako např. Ministerstvo zdravotnictví nebo Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. Nicméně zásadní roli v protidrogové politice hrají i obce a kraje s krajskými koordinátory pro protidrogovou politiku.

Seznam literatury

Právní předpisy

Nařízení Evropského Parlamentu a Rady (ES) č. 273/2004 ze dne 11. února 2004 o prekurzorech drog.

Nařízení Komise (ES) č. 1277/2005 ze dne 27. července 2005, kterým se stanoví prováděcí pravidla k nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 273/2004 o prekursorech drog a k nařízení Rady (ES) č. 111/2005, kterým se stanoví pravidla pro sledování obchodu s prekurzory drog mezi Společenstvím a třetími zeměmi.

Nařízení Rady (ES) č. 111/2005 ze dne 22. prosince 2004, kterým se stanoví pravidla pro sledování obchodu s prekurzory drog mezi Společenstvím a třetími zeměmi,

Nařízení vlády č. 463/2013 Sb. ze dne 18. prosince 2013.

Nařízení vlády č. 467/2009 Sb., kterým se pro účely trestního zákoníku stanoví, co se považuje za jedy a jaké je množství větší než malé u omamných látek, psychotropních látek přípravků je obsahujících a jedů.

Úmluva o psychotropních látkách z roku 1971.

Úmluva OSN proti nedovolenému obchodu s omamnými a psychotropními látkami z roku 1988.

Zákon č. 117/1852 ř. z., zákon trestní o zločinech, přečinech a přestupcích pro císařství Rakouské vydaný dne 27. května 1852.

Zákon č. 128/1923 Sb., o provádění Mezinárodní opiové konvence ze dne 23. ledna 1912.

Zákon č. 128/1923 Sb., o provádění Mezinárodní opiové konvence ze dne 23. ledna 1912, vyhlášené pod čís. 159 Sb. z. a n. z roku 1922.

Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon.

Zákon č. 167/1998 Sb., o návykových látkách a o změně některých dalších zákonů.

Zákon č. 20/1966 Sb., o zdraví lidu.

Zákon č. 272/2013 Sb., o prekurzorech drog.

Zákon č. 29/1938 Sb. z. a n., kterým se provádějí Mezinárodní opiová úmluva ze dne 23. ledna 1912, vyhlášená pod č. 159/1922 Sb. z. a n., Mezinárodní opiová úmluva ze dne 19. února 1925, vyhlášená pod č. 147/1927 Sb. z. a n., a Úmluva o omezení výroby a úpravě distribuce omamných látek ze dne 13. července 1931, vyhlášená pod č. 173/1933 Sb. z. a n.

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník.

Zákon č. 65/2017 Sb., o ochraně zdraví před škodlivými účinky návykových látek.

Zákon č. 86/1950 Sb., trestní zákon.

Literatura

- BAYER, Eberhard, Nové pojetí zákona o omamných látkách ze dne 28. července 1991 a jeho změny zákonem o boji proti ilegálnímu obchodu s narkotiky a dalšími jevovými formami organizované zločinnosti, jakož i zákonem o změně zákona o omamných látkách, In: KRATOCHVÍL, Vladimír a kol., *Trestněprávní reforma v České republice v interdisciplinární perspektivě sborník příspěvků z mezinárodního semináře konaného v rámci programu TEMPUS ve dnech 14. - 21. 3. 1993 v Brně, Brno Masarykova univerzita 1994*. ISBN 80-210-1013-4.
- CEJP, Martin, MAREŠOVÁ, Alena, *Variantní scénáře vybraných druhů kriminality*, Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2008. ISBN 978-80-7338-074-8.
- CIBULKA, Karel, K trestným činům spáchaným při protiprávním nakládání s léčivý, *Trestněprávní revue* 2009, č. 9, s. 270.
- DRAŠTÍK, Antonín, FREMR, Robert, DURDÍK, Tomáš, RŮŽIČKA, Miroslav, *Trestní zákoník. Komentář. 2. část (§ 233–421)*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. ISBN 978-80-7478-790-4.
- GŘIVNA, Tomáš, SCHEINOST, Miroslav, ZOUBKOVÁ, Ivana, *Kriminologie*, Praha: Wolters Kluwer 2014. ISBN 978-80-7478-614-3.
- HOLCR, Květoň, *Kriminologie*, Praha: Leges, 2009. ISBN 978-80-87212-23-3.
- CHMELÍK, Jan, *Trestní právo hmotné – zvláštní část s aplikačními příklady*, Praha: Linde 2010. ISBN 978-80-7201-820-8.
- JELÍNEK, Jiří, *Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část*, Praha: Linde 2008. ISBN 978-80-7201-696-9.
- JELÍNEK, Jiří, *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*, Praha: Leges 2011.
- KRATOCHVÍL, Vladimír, *Trestní právo hmotné. Obecná část*, V Praze: C. H. Beck 2012. ISBN 978-80-7179-082-2.
- KUCHTA, Josef, VÁLKOVÁ, Helena a kol., *Základy kriminologie a trestní politiky*, Praha: C. H. Beck 2005. ISBN 80-7179-813-4.
- KUNZ, Lothar, K významu kriminality související s obstaráváním drog v celkovém rámci drogové delikvence, In: *Normativnost a realita práva, sborník příspěvků z mezinárodního semináře konaného v rámci programu TEMPUS ve dnech 15.-22.3.1992 v Brně*, Brno: Masarykova univerzita 1994. ISBN 80-210-0662-5.

- NETÍK, Karel, NETÍKOVÁ, Daria, HÁJEK, Stanislav, *Psychologie v právu: úvod do forenzní psychologie*, Praha: C. H. Beck 1997. ISBN 80-7179-177-6.
- NOVOTNÝ, Oto, *Trestní právo hmotné. 2. Zvláštní část*, Praha: Codex 1992. ISBN 80-901185-1-8.
- NOVOTNÝ, Oto, ZAPLETAL, Josef, *Kriminologie*, Praha: ASPI 2004. ISBN 80-7357-026-2.
- NOŽINA, Miroslav, *Svět drog v Čechách*, Orlík nad Vltavou: KLP-Koniasch Latin Press, 1997, ISBN 80-85917-36-X.
- NOŽINA, Miroslav, VANĚČEK, Miloš, *Mandragora, morfin, kokain drogový problém v českých zemích v dobách habsburské monarchie a v předválečném Československu*, Praha: KLP 2009. ISBN 80-86791-60-2.
- PIKNA, Bohumil, *Současná česká legislativa upravující držení drogy ve světle mezinárodních závazků*, *Právní rozhledy* 1996, č. 2, s. 47.
- ŘEZNÍČEK, Karel, *Abecední sbírka zákonů říšských a zemských jakož i nařízení pro Markrabství moravské vydaných, kterou sestavil pro moravské občanstvo vůbec, zvláště pak pro obecní starosty, sekretáře a jiné úřednictvo Karel Řezníček*, Praha: Karel Řezníček 1889.
- SALÁK, Pavel jr., *Vojenské trestní právo*, In: SALÁK, Pavel, TAUCHEN, Jaromír a kol.: *Československé trestní právo v proměnách věků (sborník příspěvků)*, Brno: Masarykova univerzita 2009. ISBN 978-80-210-5086-0.
- SOLNAŘ, Vladimír, *Systém československého trestního práva: základy trestní odpovědnosti*, Praha: Academia 1972.
- ŠÁMAL, Pavel a kol., *Trestní zákoník: Komentář*, Praha: C. H. Beck, 2012. ISBN 978-80-7400-428-5.
- ŠKARDA, Jakub, *Obecný zákon trestní daný dne 27. května 1852, s dodatkem daným dne 17. prosince 1862, zákon o lichvě a řád tiskový, kromě všech jiných zákonů a nařízení sem náležitých*. Praha: I. L. Kober 1863.
- TRÁVNÍČKOVÁ, Ivana, ZEMAN, Petr, *Kriminální kariéra pachatelů drogové kriminality*, Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2010. ISBN 978-80-7338-101-1.
- TRESTRAIL, John Harris, *Criminal poisoning: investigational guide for law enforcement, toxicologists, forensic scientists, and attorneys*, Totowa: Humana Press Inc. 2007. ISBN 978-1-58829-821-8.
- VETEŠNÍK, Pavel, JEMELKA, Luboš, *Ochrana před škodlivými vlivy tabáku, alkoholu a návykových látek. Komentář. 1. vydání*. Praha: C. H. Beck, 2011. ISBN 978-80-7400-399-8.

VLČEK, Eduard, *Dějiny trestního práva v českých zemích a Československu*, Brno: Masarykova univerzita 2004. ISBN 80-210-3506-4.

ZÁBRANSKÝ, Tomáš, *Drogová epidemiologie*, Olomouc: Univerzita Palackého 2003. ISBN 80-244-0709-4.

Zákon trestní o zločinech, přečinech a přestupcích pro císařství Rakouské vydáný dne 27. května 1952, č. 117 říš. Zák., se zákonem o tisku, s jinými zákony, nařízeními a rozhodnutími nejv. soudu v příčině práva trestního vydanými, jakož i s abecedním rejstříkem. V Praze: Tiskem a nákladem dra. Edvarda Grégra, 1873.

ZAPLETAL, Josef, *Prevence kriminality*, Praha: Policejní akademie České republiky, 2005. ISBN 80-7251-200-5.

ZEMAN, Petr, Vývoj právní úpravy některých prostředků odhalování a stíhání drogové kriminality po roce 1990. *Trestněprávní revue*, 2007, č. 2, s. 36.

Internetová zdroje

Adiktologie: Matamfetamin [online], [cit. 12. 5. 2021]. Dostupné z WWW: <https://www.adiktologie.cz/file/323/metamfetamin-web.pdf>.

Akční plán realizace Národní strategie prevence a snižování škod spojených se závislostním chováním 2019–2021. Dostupné z WWW: https://www.vlada.cz/assets/ppov/protidrogova-politika/Akni-plan-2019-2021_final-s-ISBN_v20201012.pdf.

Historie: Národní protidrogová centrála SKPV PČR [online], [cit. 12. 5. 2021]. Dostupné z WWW: <https://www.policie.cz/clanek/narodni-protidrogova-centrala-skpvhistorie.aspx>.

Národní protidrogová centrála: Výroční zpráva 2019 [online], [cit. 12. 5. 2021]. Dostupné z WWW: <https://www.policie.cz/clanek/vyrocnizpravy-annual-reports-jahresbericht.aspx>.

Národní strategie prevence a snižování škod spojených se závislostním chováním pro roky 2019–2027. Dostupné z WWW: <https://www.vlada.cz/assets/ppov/protidrogova-politika/Narodni-strategie-2019-2027-fin.pdf>.

Protidrogová strategie EU 2021–2025. Dostupné z WWW: <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-14178-2020-INIT/cs/pdf>.

Rada vlády pro koordinaci protidrogové politiky. Vláda České republiky [online], [cit. 1. 6. 2021]. Dostupné z WWW: <https://www.vlada.cz/cz/ppov/protidrogova-politika/protidrogova-politika-180471/>.

Realizace protidrogové politiky v krajích a obcích a její koordinace (metodické doporučení). Dostupné z WWW: https://www.drogy-info.cz/data/obj_files/32073/714/metodika_kraje.pdf.

Výroční zpráva o stavu ve věcech drog v ČR v roce 2019. Dostupné z WWW:
https://www.drogy-info.cz/data/obj_files/33369/1076/VZdrogy2019_v02_s%20obalkou.pdf.